ANKARA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK GÖÇMENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL SORUNLARI: BİR ENTEGRASYON ÇALIŞMASI

Elif KÖMÜRCÜ

EV EKONOMİSİ (Aile ve Tüketici Bilimleri) ANABİLİM DALI

ANKARA
2011

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK GÖÇMENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL SORUNLARI: BİR ENTEGRASYON ÇALIŞMASI

Elif KÖMÜRCÜ

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Ev Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yasemin ÖZKAN

Bu araştırma, Almanya'da yaşayan Türklerin belli başlı sorunlarını, göçün aileler üzerinde oluşturduğu sonuçları entegrasyon bağlamında dikkate alarak ortaya koymak amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Çalışma grubunu Almanya'da yaşayan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 50 Türk göçmen oluşturmaktadır. Bu göçmenler gönüllülük ilkesine göre rastgele seçilmiştir. Araştırma materyalinin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli durumlardaki düşünme biçimleri ile, yaşadıkları ülke ile ilgili kaygıları Ataca (1988) tarafından kullanılan ve geliştirilen 5'li likert tipi skalalar ile ölçülmüştür. Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlere ilişkin genel bilgiler bölümünde frekans dağılımları verilmiştir. Doğum yeri değişken olarak belirlenmiş olup Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarına ilişkin düşünme biçimleri ile yaşadıkları ülke ile ilgili kaygılarına ilişkin olarak farklılığın belirlenebilmesi için t-testi yapılmıştır. Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenler için "bayram" ın bir anlam ifade ettiği, hem Alman hem Türk bayramını kutlamayı tercih ettikleri, çocuklarının Alman tarzından çok Türk tarzına uygun yetişmelerini istedikleri, evlerinde Almancadan çok Türkçe konuştukları, çocuklarının herhangi bir kültüre özgü değer ve gelenekleri öğrenip öğrenmediklerini önemsedikleri, yakın arkadaşlarının kimler olduğuna aldırış ettikleri bulunmuştur ($p<0.05$).Genel olarak Almanya'ya gelmekten memnun oldukları, yarıdan fazlasının son birkaç haftadır kendilerini sakin, emniyette, huzur içinde, dinlenmiş ve rahatlamış hissettikleri belirlenmiş olup hallerinden çok memnun oldukları, biraz sevinçli ve keyiflerinin oldukça yerinde olduğu saptanmıştır.

2011, 105 sayfa

.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türk göçmenler, sosyo-kültürel sorunlar, entegrasyon

ABSTRACT

Masters Thesis

SOCIO-CULTURAL PROBLEMS OF TURKISH IMMIGRANTS IN GERMANY: AN INTEGRATION STUDY

Elif KÖMÜRCÜ

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Departmant of Home Economics

Supervisor: Assoc.Prof.Dr. Yasemin ÖZKAN

This research, was planned and conducted to investigate the major problems of Turkish immigrant living in Germany, the resault of integration in the context of migration on families. A total sample of 50 Turkısh immigrant living in Germany were the working group was formed by 50 Turkish immigrant living in Germany and were selected by random sampling method voluntary people. In gothering the research materials were used to questionnaire technique. The statements refer to the various ways in which they can handle different aspects of their life in Germany and their anxiety level with the living cantry were measured using a five-point likert scale developed by Ataca (1998). The frequency results were given related to the Turkish immigrants living in Germany general informations. The place of birth was chose as predictor variable and the t-test analysis was performed for determing the differences among Turkish immigrants acculturation attitudes and anxiety level. It was found that "Bayram" had a meaning among Turkish immigrants. They preferred to celebrate both German and Turkish "Bayram" (bairam), to bring up their children in Turkish culture compared to German culture, to speak Turkish with each other at their homes, to care whether their children learn any kind of culture and values and finally to give importance who their close friends are ($p<0.05$). İn general, the statistical analysis was also showed that they feel plesant due to the migration to Germany, more than half of them felt calm, secure, comfortable, at ease and rested during the past few weeks. At the same time it was found that Tukish immigrants felt, content a little bit joyful and pleasant.

2011, 105 page
Key Words: Migration, Turkish immigrants, socio-cultural problems, integration

TEŞEKKÜRLER

Çalışmamı yönlendiren, çalışmamın her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek destekte bulunan Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Yasemin ÖZKAN' a en içten dileklerimle teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın tüm aşamalarında emeği olan, yardımlarını, güler yüzünü ve desteğini esirgemeyen Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU'NA ve Yrd. Doç. Dr. Ayşe Sezen BAYOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım süresince desteklerini eksik etmeyen sevgili anneme ve eşime teşekkür ederim.

Elif ÇEPİÇ
Ankara, Ocak 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET……i
ABSTRACT…….ii
TEŞEKKÜRLER……...……iii
ÇİZELGELER DİZİNİ……...…vii
1.GİRİŞ…….…1
1.1 Göç Süreci……...…1
1.2 Göç Kavramı…….……....2
1.3 Göç Türleri ……...….4
1.4 Göçün Nedenleri……...….6
1.5 Göç Kuramları……..……7
1.6 Türkiye'de Dış Göç…….……10
1.7 Almanya'da Türk Göçmenler İçin Üretilen Sıfatlar……....17
1.8 Dış Göç Ve Aile……....19
1.9 Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları ve Entegrasyon..24
1.9.1 Dil sorunu…….....24
1.9.2 Eğitim sorunu……...….26
1.9.3 Din sorunu…….....30
1.9.4 Barınma sorunu……....31
1.9.5 İşsizlik sorunu……..….32
1.10 Almanya'daki Türk Göçmenlere İlişkin Savlar…….....41
2. KAYNAK ÖZETİ……..44
3. MATERYAL VE YÖNTEM…….…...…49
3.1 Örneklem Yöntemi ve Çalışma Grubunun Belirlenmesi……...….49
3.2 Araştırmanın Sınırlılıkları……..49
3.3 Veri Toplama Yöntem ve Araçları…….…50
3.3.1 Anket formunun hazırlanması…….…..…..……...50
3.3.2 Anket formunun uygulanması……...….…51
3.3.3 Verilerin anket formuna geçerlik güvenirlik testinin uygulanması…….51
3.3.4 Verilerin değerlendirilmesi……..……54
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA…….…….55

4.1 Bireyleri Tanıtıcı Demografik Bulgular…….…….…55
4.1.1 Türk Göçmenlere İlişkin Bilgiler…….…….…….…55
4.1.2 Türk göçmenlerin cinsiyet durumu……..……..56
4.1.3 Türk göçmenlerin medeni durumları…….……...…56
4.1.4 Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruk durumları……....57
4.1.5 Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezleri……....57
4.1.6 Türk göçmenlerin Almanya'da yaşadıkları süreler……..58
4.1.7 Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son ikamet edilen şehir merkezleri…….....59
4.1.8 Türk göçmenlerin Almanya'daki vatandaşlık durumları……...….60
4.1.9 Türk göçmenlerin eğitim düzeyleri…….60
4.1.10 Türk göçmenlerin eğitim aldıkları yerler…….…61
4.1.11 Türk göçmenlerin evlilik süreleri……..……62
4.1.12 Türk göçmenlerin çalışma durumları……...…63
4.1.13 Türk göçmenlerin çalışmama nedenlerine……...…63
4.1.14 Türk göçmenlerin meslek durumları……...….64
4.1.15 Türk göçmenlerin gelir değerlendirme durumları……..65
4.2 Almanca ve Türkçenin Kullanılışı İle İlgili Bulgular……...…66
4.2.1 Almancayı anlama, okuma, konuşma, yazma durumları……66
4.2.2 Almancanın yeterlilik durumu……...…..67
4.2.3 Almanca ve Türkçenin kullanım sıklığı……..69
4.3 Türk Göçmenlerin Dil ve Arkadaşlık Durumları İle İlgili Bulgular……...…69
4.3.1 Türk göçmenlerin Almanlarla iletişim durumları……70
4.3.2 Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısı ……..71
4.3.3 Türk göçmenlerin yakın arkadaşlık durumları……72
4.3.4 Türk göçmenlerin Türklerle bir araya gelme sıklığı……72
4.4 Türk göçmenlerin Almanya'daki Yaşamları İle İlgili Bulgular ……73
4.4.1 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları…….…73
4.5 Yaşanılan Ülke İle İlgili Kaygıların Değerlendirilmesi……84
4.5.1 Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleri ile ilgili hissettikleri ……...84
4.5.2 Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettikleri…….….84
5. SONUÇ ve ÖNERİLER…….…...87
KAYNAKLAR……...…90

EK 1 Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları: Bir Entegrasyon Çalışması……95
ÖZGEÇMİŞ…….105

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1 Avrupa ülkelerinde bulunan Türk göçmenler 2000……..……...11
Çizelge 1.2 Avrupa ülkelerinde bulunan Türk göçmenler 2004 …….…..12
Çizelge 1.3 Almanya'nın Alman-olmayan nüfusu ve Türk azınlık……..….....13
Çizelge 1.4 Almanyalı-Türk nüfusun yurttaşlığa kabulü……14
Çizelge 1.5 Almanya'da yerleşik Türk kökenli vatandaşlar 2007……..14
Çizelge 1.6 Almanya'daki Türk hanelerine ilişkin bilgiler……..…...…23
Çizelge 1.7 1971 Yılında yurt dışına gönderilen Türk çalışanların eğitim durumları……..…...…27
Çizelge 1.8 Almanya'da bulunan Türk göçmenlerin eğitim durumu……...……..28
Çizelge 1.9 Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin mesleki nitelikleri...…….....33
Çizelge 3.1 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları ile ilgili geçerlilik-güvenirlik çalışması sonuçları……..52
Çizelge 3.2 Yaşanılan ülke ile ilgili stres ölçeği geçerlik güvenirlik ……54
Çizelge 4.1 Türk göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları …….55
Çizelge 4.2 Türk göçmenlerin cinsiyete göre dağılımları……...56
Çizelge 4.3 Türk göçmenlerin medeni durumlarına göre dağılımı…….…56
Çizelge 4.4 Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruk durumlarına göre dağılımı …….……..57
Çizelge 4.5 Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezlerine göre dağılımı……..…57
Çizelge 4.6 Türk göçmenlerin Almanya'da yaşadıkları sürelere göre dağılımı……..…59
Çizelge 4.7 Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son ikamet edilen şehir merkezlerine göre dağılımı……59
Çizelge 4.8 Türk göçmenlerin Almanya'daki vatandaşlık durumlarına göre dağılımı…….....60
Çizelge 4.9 Türk göçmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı……...…61
Çizelge 4.10 Türk göçmenlerin eğitim aldıkları yerlerin dağılımı ……..……...…61
Çizelge 4.11 Türk göçmenlerin evlilik sürelerine göre dağılımı ……62
Çizelge 4.12 Türk göçmenlerin çalışma durumlarına göre dağılımı ……..63
Çizelge 4.13 Türk göçmenlerin çalışmama nedenlerine göre dağılımı……...63
Çizelge 4.14 Türk göçmenlerin meslek durumlarına göre dağılımı …..……64

Çizelge 4.15 Türk göçmenlerin gelir değerlendirme durumlarına göre dağılımı…...…65
Çizelge 4.16 Almancayı anlama, konuşma, okuma, yazma ile ilgili dağılım…….....66
Çizelge 4.17 Almancanın yeterlilik durumuna göre dağılımı……..……...68
Çizelge 4.18 Almanca ve Türkçenin kullanım sıklığına göre dağılımı……...69
Çizelge 4.19 Türk göçmenlerin Almanlarla iletişim durumlarına göre dağılımı.....70
Çizelge 4.20 Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısına göre dağılımı……..71
Çizelge 4.21 Türk göçmenlerin yakın arkadaşlık durumlarına göre dağılımı……72
Çizelge 4.22 Türklerle bir araya gelme sıklığı ile ilgili dağılımı ……..…73
Çizelge 4.23 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl düşündüklerine ilişkin ifadeler ve t- testi sonuçları……...80
Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleri ile ilgili hissettikleri ……....84
Çizelge 4.25 Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin görüşleri ve t-testi sonuçları…….....…...86

1. GİRİŞ

Türkiye'de 1950-1960 dönemlerinde yaşanan ekonomik ve toplumsal değişmeler sonucunda özellikle tarımda makineleşme süreci ile kırsal kesimlerden büyük kentlere ve ülke sınırlarını aşarak yurt dışına göçler başlamıştır. Bu göçler iş göçü ve kısa bir süre bir süre sonra aile göçleri olarak gerçekleşmiştir. Bugün Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde 1960'lı yıllardan bu yana önemli sayıda Türk nüfusu yaşamaktadır. Almanya başta olmak üzere Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere, İsveç, Norveç, Danimarka ve daha pek çok Avrupa ülkesi 3-3.5 milyon civarında Türk için artık ikinci vatan durumuna gelmiştir. Kırk yılı aşkın bir süre içinde 3 hatta 4 nesil veren Türk nüfus, artık yaşadıkları ülkelerin dilini konuşmakta, onların eğitim kurumlarına gitmektedirler. Ekonomik yaşamını kazandığı bu ülkelerde toplumun içinde etnik azınlık olarak algılansa da, Türkler bir taraftan kendisini kaçınılmaz bir biçimde kültürel entegrasyon içinde bulmuştur (Özkan 2008).

1.1 Göç Süreci

Geçtiğimiz son otuz yıl içerisinde tüm dünyada coğrafi hareketlilik hız kazanmıştır. Bu hareketlilik, beraberinde sadece insanların ayrıldıkları ülkelerde de büyük değişikliklere yol açmıştır. 1970 'li yılların ortasında yabancı işçilerin işe alınması durdurulduktan sonra, Avrupalı işveren ülkeler (göç alan) "ailelerin birleşme ilkesine" bağlı olarak yeni yabancıların gelişini kabul etmek için uluslar arası yasalarca zorlanmışlardır. Göç sırasında akrabalarını geride bırakarak gelen ve geldiği bu ülkelerde yerleşme durumunda kalan göçmenler, bu kararı verdikleri zaman, bu tip bir göçü, Avrupalı hükümetler istemese de engel de olmamışlardır (Özkan 2008).

Avrupa içinde savaş sonrası göç, tipik olarak iki aşamalı bir süreç içinde tanımlanmıştır. Birincisi; büyük çoğunluğu erkeklerden oluşan bekar işçiler dalgası ve bunu takiben işe alınma durduktan sonra, göçmenlerin eş ve çocukları ile çocukların da kurdukları aileleri kapsamaktadır. Ancak yetişkin yabancı akışı bununla bitmemiş, devam etmiştir. Batı Avrupa ülkelerine yetişkin göç akımının devam etmesinin ana kaynaklarından biri, çok fazla sayılara ulaşmış göçmenlerin çocuklarının yaşadıkları ülkelerdeki aynı ulustan

göçmenlerle evlenmek yerine kendi ülkelerinden ithal eşlerle evlilik yapmalarıdır. Dolayısıyla göç alan bu ülkelerdeki nüfus gittikçe karışık bir hal almaktadır ve etnik olarak daha fazla heterojen olmaktadır. Avrupa ihtiyaç duyduğu dönemde getirdiği iş gücünün aslında "insan gücü" olduğunu ve bu öğenin ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının da bulunduğunu hesaba katmamış gibi görünmektedir. İşgücü açığı kapanıp hatta zaman içinde tüm dünyada yaşanan ekonomik krizler özellikle, Avrupa'da işsizlik ve yoksulluk oranlarının artması ile kendini göstermişken, bu ülkelerde misafir işçi dedikleri toplumların hemen ülkelerini terk etmeleri istenmiş, ailelerin bütünleşmesi ya da kökleşmesi hiç düşünülmemiştir. Oysa "ailelerin bütünleştirilmesi" ilkesi, Avrupa (Batı) medeniyetinin ortaya koyduğu temel bir haktır (Özkan 2008).

1.2 Göç Kavramı

Göç, ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlerle insanların bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirme eylemi ya da yaşanılan yerin değiştirilmesi eylemidir (Helvacı vd. 2008).

Gençler'e göre göç, ulusal sınırlar içinde veya sınır ötesi bir yerden başka bir yere uzun süreli (kalıcı) ya da kısa süreli bir yer değiştirme eyleminin ifadesidir (Gençler 2005).

Göç toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. tüm yapısıyla yakından ilişkili ve etkileyici bir olaydır. Akkayan'a göre göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, bir yerleşim ünitesinden (şehir, köy gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafî yer değiştirme olayıdır (Gönüllü 1996).

Üner göçü, kent, köy gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak benzer biçimde tanımlamaktadır (Gönüllü 1996).

Fichter, göç olgusunu "hareketlilik" başlığı ile ele almaktadır. Zaman ve mekânda gerçekleşen hareketliliğin, fizik hareketlilik ve sosyal hareketlilik olarak farklı iki yönünü belirtmektedir. Ona göre sosyal hareketlilik, bir kişi ya da grubun sosyal statüsünün değişmesine işaret eder, yani sosyal pozisyonlar arasındaki aşağı veya yukarı

doğru olan devinimler sosyal hareketliliktir. Fizik hareket, genellikle göç olarak adlandırılır. Bir coğrafi alandan diğerine bir devinim olan fizik hareketlilik, çok sayıdaki kişinin bir yerden başka bir yere yerleştirilmesini, istenilmeyen kişilerin sürülmesini, ev taşınmalarını ve aynı ülke içinde bir bölgeden diğerine ya da bir ülkeden diğerine yapılan göçleri de kapsar (Gönüllü 1996).

Tanımlarda göç olgusu, birkaç kişinin giriştiği küçük ya da basit bir olay olmaktan çok, birçok kişinin bir arada giriştiği bir hareket olarak ele alınmaktadır. Yani, topluluk söz konusudur. Örneğin, çeşitli dönemlerde görülen Yahudi göçleri, zenci göçleri, Osmanlı İmparatorluğunda görülen topluluk göçleri ya da ekonomik nedenli (Almanya' ya başta olmak üzere) Batı Avrupa'ya işçi göçü gibi kitlesel düzeydeki göçler ele alınmaktadır (Gönüllü 1996).

Ayrıca, tanımların çoğunda, göçün sürekli bir hareket olduğu ya da bazılarında sürekli veya geçici olduğu da belirtilmektedir. İş veya turistik geziler, alış-veriş gezileri, işe yönelik gidiş gelişler de fizik devinim olmalarına rağmen, göç veya hareketlilik içinde düşünülmeyen durumlardır. Buradan, iş, seyahat, vb. nedenlerle yapılan kısa süreli nüfus hareketlerinin göç olarak sayılmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla zaman göç tanımlarında kullanılan öğelerdendir. Ayrıca, bu gibi nüfus hareketleri, kollektif nitelik taşımadıkları için de göç tanımlarının dışında tutulurlar. Çünkü göç etmeye karar verildiğinde, sürenin ne kadar olacağını saptamak güç olsa da (bunu, göçün koşulları belirleyecektir), yerleşme amaçlarının uzun süreli bir yerleşme olması söz konusudur (Gönüllü 1996).

Kısacası göç siyasal, ekonomik, toplumsal, dinsel vb. nedenlerle, sosyo - ekonomik yapıda önemli toplumsal sonuçlar doğurmaktadır. Yalnızca, nüfus hareketliliği olması nedeniyle değil, bu olguya yol açan faktörler (nedenler) ve göç olgusuyla birlikte düşünülmesi gereken sonuçlar (durumlar) bakımından da önemli olması nedeniyle, hem göç veren, hem de göç alan toplumlar bakımından önemli bir olgudur (Gönüllü 1996).

Bu durumda küresel çağın simge kişisi göçmendir. Göçmen, kökeniyle ilgili anıların, ama aynı zamanda onları unutma gerekliliğinin, uzak bir ülke ve tarihe bağlılıkla ona ev

sahipliği yapan kültüre bağlanma ihtiyacının gerilim hattındaki kişidir. Dünya ölçeğinde toplumlar ve bireyler sürekli bir değişim girdabına girmiş gibidirler, yeni olanaklar açılırken insanları ve toplumları daha da kırılganlaştıran bir süreç yaşanır. Sınırların geçilmesi demek giderek daha çok insanın, ülkelerini terk etmeseler bile, kültürel ürünleri paylaşması demektir. Böylesi bir durumda, kişilerin kültürel kökleri ve yerel aidiyet hisleri ile küresel sisteme katılma isteği arasında sürekli bir gerginlik çatışma yaratır (Hablemitoğlu 2004).

1.3 Göç Türleri

Çok genel olarak göç

- İç göç (internal migration)
- Dış göç (external migration) olarak ikiye ayrılmaktadır (Erkan ve Erdoğdu 2006).

İç göç(internal migration): Bir ülke içinde bölge, kent, köy ve kasaba gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleridir.

Dış göç (external migration): Uzun süre kalmak ve çalışmak ya da yerleşmek amacıyla, bir ülke sınırlarını aşarak yapılan nüfus hareketleridir (Gönüllü 1996).

Kısaca, ülke sınırları içindeki nüfus hareketliliği iç göç, iki ülke arasında gerçekleşen nüfus hareketliliği ise dış göç olarak tanımlanmaktadır (Gönüllü 1996).

Göçün oluşmasında rol oynayan faktörlere göre, göç türlerini iki grupta belirtmektedir.

- Gönüllü göç
- Zorunlu göç

Gönüllü göç; insanların kendi istek ve beklentileri doğrultusunda, bir kentten/ bölgeden diğerine olan yer değiştirmeleridir. Gönüllü göçün özelliği bireyin isteğine bağlı olmasıdır; fakat bu isteği yaratan, genellikle göç edilen yerdeki ekonomik ve sosyal koşulların zorlamasıdır (Erkan ve Erdoğdu 2006).

Zorunlu göç ise bireylerin özgün yaşam alanında elinde olmayan nedenlerle kopmak durumunda bırakılmasıdır. Başka bir deyişle zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında çeşitli kuvvetlerin etkisi ve zorlaması sonucunda gerçekleşmektedir (Erkan ve Erdoğdu 2006).

Göç olgusu incelenirken bir başka özellik de;

- Mevsimlik göç
- Daimi göçtür.

Ülkemizde bazı bölgelerde mevsimlik göç görülmektedir. Mevsimlik göçte, göç edilen yörenin ekonomik faaliyetinin yoğun olduğu süre dışındaki zamanlarda kişilerin yerlerini gelecek döneme kadar terk edip, diğer bölgelerde çalışmaya gitmeleri söz konusu olup, önemli olan göçe katılanların gittikleri yerlerde ne kadar süre kalacaklarını önceden bilmeleridir. Daimi göçte ise, belirli bir süre söz konusu olmayıp, daimi yerleşme arzusu ile eylem gerçekleştirilmektedir (Gönüllü 1996).

Ayrıca, yerleşme birimlerine göre genellikle yapılan ayrım, kır-kent (köy-şehir) şeklindeki ikili ayrımdır. Buradan hareketle de, dört tip göç olayı sıralanmaktadır.

- Kırdan-kente göç
- Kentten-kente göç
- Kentten-kıra göç
- Kırdan-kıra göç

Bu tür göçlerin hepsi, farklı büyüklüklerde görülmektedir. Farklı bir gruplandırmaya daha yer verilecek olursa Batı'daki nüfus hareketleri, gösterdikleri karakteristik özellikler bakımından üç devrede ele alınabilir. Günümüzdeki nüfus hareketlerine de bir yer ayıran bu sınıflamada, iki dünya savaşı, ayırt edici bir özellik olarak kullanılmıştır. Buna göre Batı'daki nüfus hareketleri;

- Savaşlardan önceki göçler

- Savaşlar arasındaki göçler
- Savaşlardan sonraki göçler şeklinde ele alınmaktadır (Gönüllü 1996).

Savaşlardan önceki göçlerde, Batı'daki ekonomik ve toplumsal gelişmeyi oluşturan faktörlerden biri olan yeni buluşlar ve denizcilikteki ilerlemelerin olduğu dönemde, yeni kara parçalarının ve denizyollarının bulunmasıyla görülen nüfus hareketleri söz konusu edilmektedir. Savaşlar arasındaki göçlerde, 1929 krizinin etkisinde insanların yeni yerlere yönelmeleri, 1918-1939 yıllan arasında Avrupa kıtasında yoğunlaşan, ekonomik devrelerle paralellik gösteren göçlerin ve beyin göçünün görülmesi, söz konusu edilmektedir. Savaşlardan sonraki göçleri ise, beyin göçü, çalışan göçü, olarak gruplandırarak ele almaktadır (Gönüllü 1996).

1.4 Göçün Nedenleri

Göç insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Her dönem çeşitli nedenlerle göç edilmiştir. Bazen geri dönme niyetiyle, bazen de yeni bir mekân edinmek göçün sebebi olmuştur (Polat 2009).

Her yıl milyonlarca insan göç etmektedir. İnsanlar bunu tek başlarına veya organize birlikler olarak, kendileri isteyerek veya diğerleri tarafından zorlanarak ya da doğal afetler nedeniyle, kamyonlar dolusu eşyalarını beraberinde taşıyarak ya da bir bohça gerekli şeylerini taşıyarak yapmışlardır. Lükse deniz yollarıyla seyahat ederler veya bir kayığın küçük güvertesine tıkışırlar, basın toplantıları ile karşılanırlar veya gece sınırda dikenli tellerin altından diğer tarafa gizlice geçerler (Sluzki 1979).

Göçmenlik, göçmenler tarafından olumsuz güdülemeyle ve çağrışımlarla (politik baskıdan kaçmak gibi) veya olumlu çağrışımlarla (daha iyi yaşamak gibi) yüklü bir fiil olarak tanımlanmıştır. Şunun farkına varmak gerekir ki; bir diğerinin üzerinden verilmiş bir çağrışımın seçimi bazen mantıklıdır, fakat bir diğer durumda gelişigüzel değil ama neredeyse keyfidir. Yani, “daha iyi bir yaşam kurmak” (olumlu) “kötü hayat şartlarında yaşamaktan kurtulmayı” (olumsuz) ifade ediyor olabilir. Göçün nedeni olarak belirtilen noktanın önemi değerli hükmüyle birlikte hangi rolün hangi üye tarafından

oynanacağını belirleyen kuralları da içeren, ailenin geçim tarzı ile ilgili çok değerli ipuçlarını verebilir (Sluzki 1979).

Göç tanımlarında da belirtildiği gibi, göç olgusu ekonomik, siyasî, dini vb., nedenlerle gerçekleşmektedir. Geleneksel olarak, ekonomik faktörler en etkileyici nedenlerdir. Örneğin göçmenlerin daha iyi yiyecek, işçilerin daha iyi iş, ailelerin maddi yaşama standartlarını geliştirmek için göç ettikleri söylenebilir. Tarımsal çalışana duyulan gereksinimin azalması, kişileri kırdan iter. Öte yandan artan endüstrileşme de bu kişileri geniş nüfuslu merkezlerdeki iş bulma fırsatlarına doğru çeker. Daha iyi koşullarda yaşama isteği de kişileri kentlere doğru çekmektedir. Ekonomik olmayan faktörlerde ise kişiler siyasal işkenceden veya ırk ayrımından kaçmak için; dini özgürlüklerini kullanmak için; aileler bazen çocuklarına daha iyi eğitim olanakları sağlamak veya akrabalarına daha yakın olmak için… göç edebilirler (Gönüllü 1996).

Diğer bir ifadeyle bireyler daha iyi yaşama koşulları, iş olanakları, maddi olanakları, emniyet, istikrar ve çeşitli sosyal imkanlar elde edebilmek arzusu ile, serbest (gönüllü) olarak yer değiştirebilirler. Bunun dışında, bireylerin kendi arzuları dışında, çeşitli güçlerin etkisiyle yer değiştirme zorunluluğu ile, güdümlü ya da zorunlu olarak, devletin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik vb. konularında aldıkları kararların uygulanması sonucunda, ya da bu nedenle göç edebilirler (Gönüllü 1996).

Kısacası göç nedenleri;

- Ekonomik
- Siyasal
- Toplumsal
- Kültürel nedenler olarak sıralanabilir (Gönüllü 1996).

1.5 Göç Kuramları

Geçen yüzyıllarda göçler, Afrika'dan Güney ve Kuzey Amerika'ya, Avrupa ülkelerinden Kuzey Amerika'ya, Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinden Batı Avrupa'ya fetihler, köle ticareti, ekonomik zorluklar vb. nedenlerle yapılmaktaydı. Çağımızda ise

yerini “göç yoluyla kişilerin iş bulmak, daha iyi şartlar içinde çalışmak veya kendilerine, ailelerine daha iyi yaşama imkânları yaratmak amacı ile iki ülke arasında yer değiştirmesi” olarak gerçekleşmektedir (Şahin 2001).

Uluslararası düzeyde, göç olgusunun gelişim aşamalarına paralel olarak göç kuramları geliştirilmiştir. Göç ya da işgücü göçünün toplumbilimsel anlamda değerlendirilmesine ilişkin iki kuramdan söz edilmektedir. Bunlar;

- Modernizasyon ve gelişme kuramı
- Merkez-çevre kuramıdır (Şahin 2001)

Modernizasyon ve gelişme kuramına göre; ülkeler arasındaki gelir farklılıklarının çalışan göçmenlere çekici geldiği ve bu olgunun kendi ekonomik durumlarını geliştirmek amacına yönelik olduğu kabul edilmektedir. Yani, bu yaklaşımda göç, iş ve daha yüksek kazanç arayan bireylerin gönüllü olarak yaptıkları tercihlerden kaynaklanan bir olay olarak kabul edilmektedir. Fakat bunun yanı sıra; çalışan göçmen olarak başka ülkelere giden bireylerin, mesleki becerilerini geliştirecekleri; "modern değerleri" kazanacakları; dolayısıyla kendi ülkelerinde ekonominin gelişmesine katkıda bulunacak kültür elçileri olarak geri dönecekleri ileri sürülmektedir. Çalışan göçmen gönderen ülkelerin "geçici" göç ile ülkenin işsizlik sorunlarına kısa vadeli çözüm sağlayacağı varsayılır (Gönüllü 1996).

Bu kuram, göç olgusunun, çalışan gönderen toplumdaki toplumsal değişmeye katkısından söz etmektedir. Dış göç olgusu, yalnızca ekonomik yönü ile değil, sosyalleşme yönü ile de önemli görülmektedir. Amaç, çalışan göçmenlerin, kendi uluslarının gelişmesinde etkili olacaklarını savunmaktır. Kurama göre çalışan göçmenler, yurtdışında yaşadıkları toplumun bazı norm ve değerlerini kendilerine mal ederek, kendi ülkelerine getirecekler, böylelikle de kendi ülkelerinin ekonomik ve toplumsal gelişimini hızlandıracaklardır. Endüstri toplumlarının norm ve değerlerini aktarma fonksiyonunu yerine getireceklerdir (Gönüllü 1996).

İkinci kuram, merkez-çevre kuramıdır. Bu yaklaşıma göre göç, modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir mekanizmadan ziyade, çalışan göçmen gönderen ülkelerdeki işgücü kaynaklarının gelişmiş ülkeler yararına kullanılmasına yaramakta ve gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmelerini olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Şahin 2001).

Merkez-çevre kuramcıları, çalışan göçmenlerin ülkelerine tükenmiş, sağlıksız ve yaşlı döndüklerini, dolayısıyla da ülke ekonomisine katkıda bulunamadıkları tezini savunurlar. Çalışan göçmenler endüstri toplumunun, endüstriyel yaşam standartlarından, değerlerinden ve normlarından yeterince etkilenmedikleri için dönüşlerinde toplumsal değişmede itici bir faktör olamayacaklardır (Şahin 2001).

Her iki kuramın da işgücü göçünü açıklamaya çalışmasına karşın kimi eksiklikleri de bünyesinde barındırdığı söylenebilir. Modernizasyon ve gelişme kuramı göç olgusunun doğallığını vurgulamakta, gerek göç veren gerek göç alan ülkelerin her ikisinin de yararına olacağını savunmaktadır. Çünkü işgücü göçü olgusuyla göç alan modern gelişmiş toplumlar, ekonomilerinin ihtiyaç duyduğu iş gücünü ucuza istihdam olanağı sağlar. Göç veren modern öncesi (az gelişmiş, modernleşmekte olan) ülkeler ise, hem kısa dönemde işgücü fazlasını dışarıya göndererek ekonomilerini soluklandıracak, hem de uzun dönemde geri dönen iş gücünün bilgi görgü tecrübelerini ülke kalkınmasında itici güç olarak kullanma olanağına kavuşacaktır. Oysaki gözlenen sonuçlar, en azından göç veren ülkeler açısından bu kuramı tümüyle doğrulamamaktadır. Çünkü modernleşme hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler açısından süren bir oluşumdur. Kuram, toplumları sanki durağanmış gibi belirli düzeyleri ile açıklamakta, toplumların dinamik yapısını, gelişmiş-azgelişmiş farkının bu süreç ve bu ilişkiler çerçevesinde kapatılamayacağı gerçeğini göz ardı etmektedir. Yalnız kuramın, az gelişmiş ülkelerin iş gücü fazlasını gelişmiş ülkelerin de emek ihtiyacını gidermesi vurgusu, modernleşme sürecinde kısa dönem için olumlu bir yandır (Gönüllü 1996).

Kısaca, modernleşme ve gelişme kuramı ile merkez-çevre kuramı karşılaştırıldığında, ilki, çalışan gönderen ülkelerdeki toplumsal değişmeye olumlu katkısı olacağını ileri sürerken, ikincisi ise, çalışan göçmenlerin endüstri toplumunun endüstriyel yaşam

standartlarından, değerlerinden ve normlarından yeterince etkilenemediğini ileri sürülmektedir.(Gönüllü 1996).

1.6 Türkiye'de Dış Göç

Küreselleşme sürecinin çekirdek öğelerinden birinin uluslar arası göç olduğu görülür. Güncel olarak yüz elli milyon insan doğmuş olduğu ülke dışında, başka ülkede yaşamaktadır (Bevelander and Veenman 2006).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sömürge ülkelerinin birer birer bağımsızlığa kavuştuğu dönem; uluslararası düzeyde göç akımının yön değiştirdiği yeni bir göç çağı olur. Daha önce çoğunlukla merkezden, yani endüstrileşmiş sömürgeci ülkelerden sömürülen tarım ülkelerine göç edilirken, bu durum tam tersine döner (Kaya ve Şahin 2007).

Endüstri devrimi uzun bir dönem köyden kente oluşturduğu göçle ihtiyaç duyduğu iş gücünü karşılayabildi. İhtiyaç duyuldukça da oluşturulan ulusal sınırlar da aşılarak bu ihtiyaç karşılanmaya çalışıldı. II. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu insan kaybı ve oluşturulan Doğu-Batı bloklaşması, hızlı bir endüstrileşme sürecini tekrar yaşayan Batı Avrupa ülkelerinin, özellikle parçalanmış Almanya'nın ihtiyaç duyduğu işgücünü karşılamada kendisinden coğrafik anlamda uzak olan ülkelerden de çalışan almaya yöneltir (Polat 2009).

Avrupa ülkelerinin sunduğu iş, sosyal imkânlar ve yüksek gelir gibi çekici faktörler, Türkiye'nin yaşadığı işsizlik, yoksulluk, düşük gelir ve sosyal imkânların yetersizliği gibi itici faktörlerle birleşerek, binlerce insanı uluslararası göçe zorlar (Perşembe 2008).

Türk dış göç sürecinin başlangıcı Federal Almanya Cumhuriyeti'nde düzenlenen bir mesleki yetiştirme programına dayanmaktadır. 1957 yılında lise mezunu 12 Türk kursiyeri, mesleki eğitim için Almanya'ya gitmişlerdir (Göktuna 2009).

Avrupa'ya ilk işgücü göçü bu küçük kalifiye grupla başlar. O tarihte Türkiye'de yürürlükte olan yasalar, işgücünün yurt dışına rahatça çıkmasına olanak vermemektedir (Eşel 2008).

Savaş sonrası Almanya'da göçmenliğe sadece Türkler değil, İtalyanlar da Aralık 1955'de Almanya ve İtalya arasında imzalanan ayrı bir anlaşmayla Almanya' da misafir çalışan olarak gitmeye kabul edilmişlerdir (Kuran and Sandholm 2007).

Daha önce İtalya (1955), İspanya ve Yunanistan (1960) ile yapılan hükümetler arası anlaşmalara Türkiye'de (1961) dahil edilir. Türkiye bu anlaşmanın ardından Hollanda, Avusturya ve Belçika ile 1964'te, Fransa ile 1965'te, İsveç ile 1967'de, 1968'de de Avustralya ile çalışan gönderimine dair anlaşmalar imzalar (Eşel 2008).

Sonuç olarak, göçmen sayısı 1954 itibari ile 73.000'e, 1959'da 167.000'e, 1963'de 811.000' e ve 1965'de bir milyondan fazla sayıya ulaşmıştır (Kuran and Sandholm 2007).

Çizelge 1.1 Avrupa ülkelerinde bulunan Türk göçmenler 2000 (Yalçın 2002)

Ülkeler	**Toplam Vatandaş Sayısı**
Almanya	2.110.223
Fransa	301.209
Hollanda	299.909
Avusturya	138.220
İngiltere	72.500
Belçika	70.701
Danimarka	36.569
İsveç	35.866
TOPLAM	**3.065.197**

Çizelge 1.2 Avrupa ülkelerinde bulunan Türk göçmenler 2004 (Schaefer, vd. 2005)

Ülkeler	**Toplam Vatandaş Sayısı**
Almanya	2,642.000
Fransa	370.000
Hollanda	270.000
Avusturya	200.000
İngiltere	70.000
Belçika	110.000
Danimarka	53.000
İsveç	37.000
TOPLAM	**3.755.000**

Çizelge 1.1'de görüldüğü gibi 2000 yılında Batı Avrupa ülkelerinde bulunan Türk göçmenlerin nüfusu 3.065.197 iken 2004 yılında bu nüfusun 3.755.000 olduğunu çizelge 1.2'de görmekteyiz. Bugün ise Avrupa ülkeleri içindeki Türk göçmen nüfusu 4 milyonu aşmaktadır. Göçmen nüfus içerisinde en büyük dilimi 2.7 milyon kişiyle Almanya'daki Türkler oluştururken, bunu 380 bin kişiyle Fransa, 365 binle Hollanda ve 233 bin Türk'ün yaşadığı Avusturya izlemektedir. Almanya özellikle Türkiye'den yurtdışına gidişlerde hep ilk sırada yer almıştır (Helvacı vd. 2008).

Türkiye nüfusunun yaklaşık % 8'inin ülke dışında yaşadığı tüm dünyadaki Türklerin en kalabalık grubu Almanya'da yaşamaktadır. Almanya'da yaşayan 2,7 milyon Türk kökenli göçmen, sayıları açısından Avrupa Birliği dışından gelen en büyük göçmen grubunu oluşturmaktadır (Fien 2005).

Çizelge 1.3 Almanya'nın Alman-olmayan nüfusu ve Türk azınlık (Kaya ve Kentel 2005)

Yıl	Alman- olmayan nüfus	%	Türk Azınlık	%
1961	686,200	1.2	6,700	1.0
1970	2,600,600	4.3	249,400	16.5
1973	3,966,200	6.4	605,000	15.2
1977	3,948,300	6.4	508,000	12.9
1987	4,240,500	6.9	1,453,700	34.3
1989	4,845,900	7.7	1,612,600	33.3
1990	5,342,500	8.4	1,675,900	32.0
1991	5,882,300	7.3	1,779,600	30.3
1992	6,495,800	8.0	1,854,900	28.6
1993	6,878,100	8.5	1,918,400	27.9
1994	6,990,510	8.6	1,965,577	28.1
1995	7,173,900	8.7	2,014,311	28.1
1996	7,314,000	8.9	2,049,060	28.0
1997	7,365,800	9.0	2,107,400	28.6
1998	7,319,600	9.0	2,110,223	28.8
1999	7,343,600	8.9	2,053,600	27.9
2000	7,296,800	8.8	1,998.500	27.3
2001	7,318,600	8.7	1,947,900	26.6
2002	7,335,592	8.9	1,912,169	26.2
2003	7,334,765	8.7	1,877,661	25,6

Çizelge 1.3'de gösterildiği gibi, savaş sonrası dönem süresince Alman olmayan nüfusta sürekli bir artış görülmektedir. 1973'ten itibaren, Türk göçmen nüfusunun kompozisyonu, işgücü göçünden çok aile birleşimi ve siyasi sığınma biçiminde daha genel bir nüfus göçüne dönüşme eğilimi göstermeye başlar (Kızılocak 2007).

Çizelge 1.4 Almanyalı-Türk nüfusun yurttaşlığa kabulü (Kaya ve Kentel 2005)

Yıl	**Yurttaşlığa kabul edilenlerin sayısı**	**Yıl**	**Yurttaşlığa kabul edilenlerin sayısı**
1972-1979	2.219	1996	46.294
1980-1989	10.361	1997	42.240
1990	2.034	1998	59.664
1991	3.529	1999	103.900
1992	7.377	2000	82.800
1993	12.915	2001	75.600
1994	19.590	2002	64.631
1995	31.578	2003	56.244
Toplam			**625.981**

Bugün, Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin yaklaşık %32'si Alman vatandaşlığı statüsüne sahiptir (Fien 2005).

Çizelge 1.5 Almanya'da yerleşik Türk kökenli vatandaşlar, 2007 (Şen 2009)

Halen T.C. Nüfusuna kayıtlı Türk Vatandaşlarının Toplamı	1.750.000
Alman vatandaşlığına geçen Türkler	780.000
Ebeveynlerinden biri Türk olan Alman vatandaşları (Melez)	260.000
Türk kökenli toplam Alman vatandaşı	1.040.000
Toplam Türk kökenli	2.790.000

Almanya'ya yönelen çalışan göçünü beş aşamada değerlendirmek mümkündür:

• Birinci aşama 1961 – 1973 yıllarında Almanya'ya giden çalışanlar.

• İkinci aşma 1973 yılında durdurulan çalışan alımlarından sonra gerçekleşen aile birleşmeleri.

• Üçüncü aşama 1980 yılından itibaren Almanya'ya yerleşmenin başlaması.

• Dördüncü aşama 1983 yılında geri dönüş yasasının yürürlüğe girmesi sonuncunda 300 bin Türk'ün geri dönmesi.

• 80'li yıllardan itibaren göç olgusunun belirginleşmesi (Ültanir vd. 2004).

Avrupa'ya Türk göçünün en yüksek sayıda gerçekleştiği dönem 1961- 1973 yılları arasındadır (Perşembe 2008).

1973 yılında dünyada yaşanan petrol fiyatları yükseliş krizinden Almanya'da etkilenmiş ve yabancı çalışan alımını azaltmıştır. Genelde yabancıların sayısı azalırken Türklerde tam tersine bir durum ortaya çıkmıştır. Özellikle Aile Birleşim Yasası ile Türk nüfusu artmaya devam etmiştir (Ulu 2008).

1970–1981 yılları arasındaki dönem, Almanya'ya giden Türk göçmenlerin yerleşik hale geçme mücadelesi yaptıkları ancak bu konuda olumsuz politikalarla karşılaştıkları bir dönem olmuştur. Çünkü Almanya bu sürecin başında göçmenleri işlerini görecek ve daha sonra da ülkelerine dönecek insanlar düşünmüştü (Ulu 2008).

Değişen ekonomik koşullar ve iş gücü pazarının farklı koşulları, Almanya'nın misafir çalışanları ülkeye davet etme politikasına son vermesine neden olmuştur. Fakat bu politika değişikliği beklenmedik bir yan etkiye sebep olmuştur. Göçmenler, kalmaya karar vermiş, vatanlarına ziyaret için geri dönenmelerinin göçmenlik durumlarını etkileyeceğinden endişe ederek, yükselen bir seviyede Almanya'ya aileleri ile birlikte göç etmişlerdir ve böylece kalmak konusunda daha da cesaretlenmişlerdir. Sonuç olarak, Almanya'da yaşayan yabancıların sayısı 1973'de 3,9 milyona, 1989'da 4,5 milyona ulaşmıştır. Başbakan Schimidt hükümeti çocukları 16 yaşından küçük olan ailelerin katılım haklarını vererek bu gidişatı durdurmaya çalışmıştır. Daha sonra, ailesini getirmek isteyen bir göçmen, Almanya'da en az sekiz yıl yaşamış ve en az bir yıl evli olmak zorunda kalmıştır. 16 yaşından büyük hiçbir çocuğun girişine izin verilmemiştir (Kuran and Sandholm 2007).

Bu düzenlemenin altında yatan ana ilke, göçmenlerin entegrasyonunu engellemektir ve yıllarca Alman politikacılar tarafından Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığı ortaya konulmuştur. Bu politikayı belirginleştirmek için Alman parlamentosu, 1983'de misafir çalışanların anavatana geri dönüşlerini, onların ödemeye yükümlü oldukları emekli maaşlarını ödeyerek-eğer geri dönmeyi isterlerse- kolaylaştıran ve ödüllendiren bir dizi ek düzenlemeyi geçirmiştir (Kuran and Sandholm 2007).

İşgücü alımı anlaşmalarının imzalanmasıyla beraber, anlaşma yapılan ülkelerin büyük şehirlerinde Almanya "İş Dairesi"nce iletişim büroları kurulur. Bu iletişim bürolarında genç, güçlü, sağlık şartlarına sahip bireyler seçilerek Almanya'ya gönderilmeye başlanır. Türkiye iş piyasasında işsizlik oranının yüksek ve ücretlerin düşük olması Türkiyeli çalışanlara Almanya'ya gitmekten başka seçenek bırakmaz (Polat 2009).

Göç hareketlerinde alan ve gönderen ülke konumunda olma özelliği, zaman içinde ekonomide, siyasal ve sosyal yapılarda oluşan farklılaşmaya göre değişmektedir. Ancak Almanya, yirminci yüzyıldan günümüze alıcı ülke olma özelliğini koruyan ülkelerden birisidir. Göç için çekici ülke olma özelliğini taşımasına rağmen Almanya'nın geçen süreçte yabancı insan gücüne olan talebinde de önemli farklılaşmayı getirmektedir (Gençler 2003).

Göç hareketlerinde alan ve gönderen ülke konumunda olma özelliği, zaman içinde ekonomide, siyasal ve sosyal yapılarda oluşan farklılaşmaya göre değişmektedir. Ancak Almanya, yirminci yüzyıldan günümüze alıcı ülke olma özelliğini koruyan ülkelerden birisidir. Göç için çekici ülke olma özelliğini taşımasına rağmen Almanya'nın geçen süreçte yabancı insan gücüne olan talebinde de önemli farklılaşmayı getirmektedir (Gençler 2003).

Göçün ilk aşamalarında, Türk göçmenler genellikle, ülkenin ekonomik olarak daha gelişmiş bölgelerinden gelen, Türkiye'nin çalışan nüfus ortalamasına oranla daha yüksek beceri ve eğitime sahip olan, 20-39 yaş arası erkeklerden oluşuyordu. Kır kökenli göçmenlerin oranı, bu aşamada, sadece % 17.2 idi (Kaya ve Kentel 2005).

İlk Türk göçmenlerin istihdam edildiği alan kent kesimlerindeki sanayi ve hizmet sektörleriydi. Daha sonraki yıllarda göçe katılanlar arasında nitelikli çalışanların payı hızla düşerken kırsal kökenli çalışanların sayısı hızla artmıştır. Kır kökenli Türk göçmenler için göç olayı köylülükten sanayi çalışanına bir dönüşüm olarak değerlendirilmektedir (Perşembe 2008).

Friedrich Heckmann adındaki Alman araştırmacı göçmen çalışanların Alman iş piyasasındaki durumlarını 4 boyutta ele alarak şu genellemeye gitmektedir.

- Yabancı çalışanların büyük bir bölümü kalitesiz, meslek gerektirmeyen işlerde vasıfsız çalışan olarak çalışmaktadırlar.
- Bu işler ya bedensel ya da zihinsel ve sinirsel olarak zor, kirli, kaza oranı yüksek işlerdir.
- Yabancı çalışanların %80'i imalat sanayinde çalışmaktadırlar.
- Yabancı çalışanlar her şeyden önce büyük firmalarda ve prestiji olmayan işlerde çalışmaktadırlar (Polat 2009).

Almanya iş piyasasında yabancı çalışan sayısının 1960'dan 1972'e kadar 279.000'den 2.352.000'e çıkmasına rağmen toplam çalışanların sayısı ancak 26,3 milyondan 26,7 milyona çıkabilmiştir. Aynı dönemde memur olarak çalışanların sayısında 2,3 milyonluk bir artış gözlenmiştir (Polat 2009).

Bu rakamlar açık bir şekilde gösteriyor ki, çalışan göçmenlerin Alman iş piyasasına girmesiyle bir yandan çalışmadan vazgeçip yaşamını sürdüren Almanların sayısı artarken; bir yandan da rahat şartlarda çalışmaya başlayan Almanların sayısında artış yaşanmıştır (Polat 2009).

Aynı durum Almanya İş Dairesi'nce yapılan bir araştırma sonucu olarak aynen şu şekilde ifade edilmektedir: "Yabancılar iş seçiminde özel koşullar aramıyorlar. Hangi işi bulabilirlerse orada çalışırlar ve Almanlar tarafından kabul edilmeyen, az kazançlı, düşük sosyal statülü, kötü şartlara sahip işlerde çalışıyorlar." (Polat 2009).

1.7 Türk Göçmenler İçin Üretilen Sıfatlar

Almanlar çalışmaya gelen Türk ve diğer ulustan göçmenleri candan karşılamış ve deyim yerindeyse bağırlarına basmıştır. O dönemde göçmenlere “Fremdarbeiter – yabancı işçi” denilmektedir. İlk düşünce bu göçmenlerin belirli bir süre çalıştırıp geri dönmeleridir (Kartal 2006).

İkinci aşamada geçici olarak düşünülen çalışma sürecinin uzaması nedeniyle Alman tarafı artık bu insanları "Gastarbeiter- misafir işçi" şeklinde anmaya başlamışlardır. Bu dönemde Türk göçmenler yavaş yavaş ailelerini de Almanya'ya götürmeye başlamışlardır. Almanya doğumlu çocukların hızla artmasına paralel olarak da "Auslaendische Mitbürger- yabancı hemşeri" kavramı ortaya çıkmıştır (Kartal 2006).

Almanya'da sıfat değişikliğine bağlı olarak Türkiye'de de bazı gelişmeler olmuştur. Örneğin Almanların "Fremdarbeiter – yabancı işçi" dedikleri dönemde Almanya da bulunanlar için Türkiye'de 'Almanya'da çalışıyor' ya da 'Almanya'da işçi' denilmektedir. Çünkü bu dönemde Almanya'daki çalışanın ailesi Türkiye'dedir ve kocasından, babasından söz ederken bu ifadeyi kullanmaktadır (Kartal 2006).

Almanların "Gastarbeiter- misafir işçi" dediği dönemde göç sürecine kadınlar da katılmıştır. Artık Almanya'daki çalışanlar için uzakta olduğunu ifade eden bir sıfat bulunmuştur. Bu yeni sıfat 'Gurbetçi' dir. Almanya'daki Türkler uzun bir süre bu sıfat ile yaşamışlardır. Gurbetçi edebiyatı, Gurbetçi filmleri, Gurbetçi Şarkıları, Gurbetçi şirketleri derken, Almanlar bu insanların pek o kadar misafire benzemediklerini, gitmeyi düşünmediklerini de görünce Türk Göçmenlere "Auslaendische Mitbürger- yabancı hemşeri" demeye başlamışlardır (Kartal 2006).

İşte bu dönemde Almanya'da yaşayan Türklere 'Almancı' sıfatı takılmıştır. Seksenli yılların misafir çalışanlarını tanımlayan 'Almancı' ifadesi olumlu ve olumsuz olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Olumlu yönüyle 'Almancı'; dost ve arkadaşların şakası, gazetecilerin bazı müjdeli haberleri verirken kullandıkları başlıklar olarak kabul edilir. Olumsuz yönüyle 'Almancı' tanımı; yaşamın tüm zevklerini bir kenarda bırakan, tasarruf amacıyla çok kötü evlerde oturan, çocukların eğitimine önem vermeyen, tasarrufları ile Türkiye'de üst üste konulmuş ne kadar tuğla varsa satın alan, parasını korumasını bilmeyen, yıllardır dolandırıldığı halde hala çeşitli yollardan dolandırıldığının farkında olmayan, okumayan, kendini geliştirmeyen, Türkiye'ye dönmeyi sürekli düşünen fakat bir türlü geri dönemeyen ancak Almanya'da da

yaşayamayan geçici çalışan ifadesidir. ‘Almancı’ kavramı ‘Deutschlaender’ biçiminde çevrilerek Alman literatürüne de girmiştir (Kartal 2006).

Görüldüğü gibi, Almanya’da yaşayan Türk göçmenler için 46 yıllık göç sürecinde misafir işçilikten, yabancıya, göçmenden göçmen kökenliye kadar birçok tanımlama yapılmışken, bugün gerek Türk vatandaşı olarak Almanya’da yaşayan, gerek Almanya’da doğup büyüyen ya da sonradan Alman vatandaşlığına geçen Türk kökenliler için, tanımlanan bu kavramlar tam anlamıyla geçerli kavramlar değillerdir. Bugün her ne kadar vatandaşlık bağlamında iki gruptan bahsediliyorsa da, kalıcı bir toplum haline gelen bu kitleden artık, herhangi bir sosyolojik kavram tartışması yapılmaksızın Türk göçmenler olarak bahsedilmesi gerekmektedir (Kızılocak 2007).

1.8 Dış Göç ve Aile

İnsan ırkı ve insanlık kültürü, evlilik sözleşmesi ile başlayan aile kurumu içinde devan eder. Aile, insanlık tarihi boyunca birçok toplum tarafından vazgeçilmez olarak kabul edilen ortak değer olarak benimsenen bir kurumdur. İnsan soyunun düzenlilik içinde devamı ve toplum hayatının sürekliliği için gerekli olan önemi açık olan aile kurumunun sağlıklı olarak oluşturulabilmesinde ve yürütülebilmesinde tıbbi, psikolojik, sosyo-kültürel ve hukuki birçok koşulun bir araya gelmesi ve bunlara uyulması bir gerekliliktir (Eşel 2008).

Bireyler doğumlarından itibaren bir sosyalleşme süreci yaşamaya başlar. Bu süreç, temelde aile olmak üzere, ailenin yanı sıra sosyal çevre ile birlikte şekillenir. Bireyler ailenin sosyo- kültürel durumuyla bağlantılı olarak, üyesi oldukları toplumun kurallarını, değer yargılarını, kültürünü ve hayat tarzını öğrenirler (Eşel 2008).

Göç olgusunun toplumların sosyo- kültürel yapılarını etkilemesi ve değişime uğratması kaçınılmazdır. Sürecin haneler ve bireyler üzerinde köklü etkileri söz konusudur. Bunun yanı sıra toplumsal ve bireysel düzeyde süreklilik gösteren gelişmenin ve değişmenin de etkisi bulunmaktadır (Göktuna 2008).

Göç ile ortaya çıkan çeşitli sonuçların ve sorunların en fazla etkilediği sosyal kurum ailedir. Aynı zamanda göç eden kişilerin çeşitli sorunları yaşamalarına veya yaşamamalarına en çok etki eden kurum da ailedir. Göç olgusu, ailelerin parçalanmasından aile bireylerinin birbirleriyle veya toplumla ilişkilerine kadar çok değişik şekillerde ve farklı boyutlarda bu kurumu etkilemektedir. Ancak aile içi dayanışma, ailenin yeni topluma uyum kabiliyeti, ortaya çıkan sorunlarla baş etme becerisi gibi özellikleri güçlü olan ailelere sahip bireylerin göçle birlikte ortaya çıkan birçok sorunu atlatabilmeleri mümkün olabilmektedir. Ancak bu özellikleri zayıf veya bu özelliklerden yoksun ailelerin bireylerinin bu sorunlarla baş etmede büyük ölçüde zorlanacakları açıktır (Anonim 2007).

Aile kurumu, bütün toplumlarda yer alan bir kurum olmasına karşılık aile yapıları, toplumlar arasında kültürel özelliklere bağlı olarak bazı farklılıklar gösterebilmektedir. Batı toplumlarındaki çekirdek ailenin en temel özelliği, aile bireylerinin birbirlerinden bağımsız ve ayrı olmasıdır. Bu tür bir ailede bireysel bağımsızlığın ön planda olduğu ve kişi benliğinin diğer kişilerinkinden belirgin çizgilerle ayrılmış olduğu görülmektedir (Anonim 2005).

Soyun geldiği ülkede geçerli olan birçok aile yasası ve değerleri, nüfusuna geçilen ülkede entegrasyona daha az yararlı olabilir. Fakat bir aile için, onun tarzlarını ve kuralları değiştirmek (bazıları çok önemli olmuş) grubun kuralların değişimi ile ilgili hassas ve karmaşık yasaları harekete geçirmesini gerektirir. Her durumda, aileler bu kuralları daha önceden oluşturmamış ve onları geliştirmede hala daha zor olan süreçlere başlamamışlardır (Sluzki 1979).

Harwood, vd. (1995) Porto Ricolu annelerle yaptıkları çalışmada ortaya çıkan üç farklı saygınlık ölçüsü tanımlarlar.

- Kibar ve terbiyeli olmak gibi diğerleri ile uyumlu kişilerarası ilişkilerin kalitesinin önemi

- Kişiye sevgi ve onaylanma/ret edilme ve acı veren güce sahip olan gözetleyici toplumun dikkatli bakışları altında yaşanan kişinin yaşamını kapsayan örtülü

bilgilendirmeler yapan uygun davranış. Toplumun saygınlığı üst seviyede önemlidir ve bu saygınlık kişiye de sadece kişi saygınlık (kurallarına uyarsa) ona bağışlanır. Örneğin Almanya'da ki gelenekçi Türk ailelerinde, yetişkin çocuklar, her ikisi de kadın veya erkek, aksi durumda aileyi utandıracaklarına genellikle evlenene kadar ailelerinin evlerinde yaşamayı tercih etmektedirler.

- Üçüncü ölçüt ise aile içindeki ilişkilere odaklanmaktadır. Bu iç ailesel yasa esas olarak ebeveynlere ve diğer yaşça büyük akrabalara saygı ile ilgilidir (Citlak vd.2008).

Hofstede 1980'de Türk kültürünü, bireyselcilik-kolektivizm (ortaklaşacılık) alanında yaptığı yeni ufuklar açan çalışmasında kolektivist olarak tanımlanmıştır. Uyum, onuru ve namusu korumak, güvenlik ve geleneklere uygun davranış çok önemlidir. Kollektiv kültürler, aile kültürü ve insani ilişkilerinin bağımlı-bağımsız doğasına dayanan "ilişkiler kültürü" olarak da tanımlanmıştır (Ataca 1998).

Bu bağlamda; benliğin ilişkisel kavramsallaştırması, diğerlerine karşı duyarlılığın, sosyal sorumluluğun teşvik edildiği sosyalleşme ve nesiller arası bağlılığın ailenin geçinmesi için gerekli olduğu yerde çok önemlidir. Aile yaşamı Türk kültüründe çok önemlidir, şöyle ki; yakın duygusal bağlar, güvenilirlik, sadıklık, dayanışma ve ilgi ailenin etkileşim modelini belirler. Aile, bireyi himayesine alan ve ona destek veren sosyal bir kurum olarak bireyin hayatındaki sosyal değişimlere uyum sağlamasına yardım eder (Anonim 2005).

Toplumsal değişme süreçlerine bağlı olarak Türk toplumunda da belli bir ölçüde bireyleşme yaşanmakta ise de genel görünümüyle ailevi ve sosyal etkileşim kişiler arası bağlılık ve karşılıklı bağımlılığa dayanmakta, çekirdek aile ilişkilerinde de bu tür ilişkiler devam etmektedir. Nesiller arası ilişkiler maddi bağımlılık içermediği durumlarda bile duygusal boyutta bağımlılığını korumaktadır. Ana-babalar yetişkin evlatlarla beraber oturmayı, en azından onlara yakın olmayı yeğlemekte, yaşlıların aile dışına yaşlılara ait kurumlara gönderilmesi ise toplumca hoş görülmemektedir. Yaşlılar,

yaşamları boyunca ailenin bir bireyi olarak aile içinde işlevselliklerini devam ettirirler (Anonim 2005).

Bu özellikler göz önünde bulundurularak bakıldığında, Türk ve Alman toplumlarında aile yapıları her iki toplumun kültürel özelliklerine bağlı olarak önemli farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Almanya'da yaşayan Türk göçmenler, Türkiye'den göç eden bir topluluk olarak bir yandan Türk toplumun kültürel özelliklerini taşırken aynı zamanda Alman toplumu içinde yaşamaktadır. Bu duruma bağlı olarak, özellikle ikinci ve üçüncü kuşakta bu kültürel etkileşimin bir sonucu olarak bazı değişikliklerin ortaya çıkması mümkündür (Anonim 2005).

Hiçbir topluluktan ve bireyden kendini biçimlendiren ve bireysel kimliğini oluşturan inanç ve kültürü bırakıp, başka bir kültür ve dinin yaşam biçimini kabul etmesi istenemez. Farklı kimlikleri bir çeşitlilik olarak kabul etmek ve kabullenmek gerekmektedir. Bu şekilde kabul gören bir birey veya grup çevresini ve kendisi gibi olmayanı daha çok sevecek ve uyumlu hale gelecektir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde de bahsettiği gibi, insan var olduğunu hissetmek, sevilmek ve saygı görmek ister. Abraham H. Maslow insan ihtiyaçlarını beş temel kategoride ele almış ihtiyaçları önceliğine göre insanların en alttaki ihtiyaçlarını giderdikten sonra diğerini yöneldiğini savunmuştur. Bunlar; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları, sevgi ve aidiyet ihtiyaçları, saygı ihtiyaçları ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarıdır (Can 2008).

Bu teoriden hareket edersek Avrupa'da yaşayan Türk göçmenlerin çoğunluğu sıradaki ihtiyaçları kendi ülkelerindeki benzerlerine göre belki fazlasıyla karşılayabilmektedirler; ancak üst sıralardakileri ise maalesef karşılayabildiklerini söylemek çok mümkün değildir (Can 2008).

48. yılını arkada bırakan Türk-Alman işgücü alım antlaşmasından bugüne Almanya'daki Türk göçmen nüfus yapısı kendisini köklü biçimde değiştirdi. Artık Türk toplumunun genel görünümünde, göçün başında seyreden baskın öğeyi erkek değil, Almanya'da doğmuş çocuklarıyla aileler oluşturuyordu (Kızılocak 2007).

Çizelge 1.6 Almanya'daki Türk hanelerine ilişkin bilgiler (Kızılocak 2007)

Gösterge	**Değer**
Türk kökenliler toplamı	2.740.000
Ortalama hane büyüklüğü	3,7
Türk haneleri toplamı	740.000

Almanya'ya 1960'lı yıllarda giden birinci kuşak Türkler büyük bir çoğunlukla kendilerini feda etmiş insanlardır. Birçoğu kendi vasıflarını kullanamayacakları vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalmışlar, yerli halktan izole edilerek onlarca yıl tek başlarına ailelerinden ayrı hostel diye anılan çalıştıkları yerlerin yakınlarında bulunan bekâr odalarında kötü koşullarda yaşamışlardır. Bu kuşak Türkler Almanya'da "misafir işçi" denilen bir konumda bulunduklarından bunların Alman toplumuna uyumları, dil öğrenimleri, barınma ve sosyal güvenlik sorunları ilk on yıl pek fazla önem verilen konular olmamıştır. Hatta bütün bunlara ek olarak, bu kuşak Türklerin çok geçmeden Almanya'yı terk edecek olmaları fikri, Alman ekonomisini ilerde bu çalışanlara emeklilik ve sigorta gibi yüklerden de kurtaracak olması nedeniyle Türklerin uzun süre Alman toplumundan izolesinde bir sakınca ortaya çıkarmamıştır (Yalçın 2002).

Almanya'daki Türklerin ailelerini yanlarına alarak aile birleşmesi fikrini hayata geçirmeleri ile birlikte bu sorunların ciddiyeti daha da netleşmiştir. Başlangıçta bir gün yurda kesin dönüş yapma fikri, sonraları pek çoğu için sembolik bir anlamdan ileri gidememiş ve yurt dışındaki Türk ailelerinin pek çoğu bulundukları ülkelerde hayatlarını devam ettirme yönünde tercihlerini ortaya koymuşlardır. Yaşadıkları ülkelerin hayat şartlarının Türkiye'deki koşullardan daha üstün olması (daha iyi eğitim, sosyal güvenlik, sağlık sistemi, işsizlik ödeneği vb) bu ülkelerde bulunan Türklerin kesin dönüş fikrinde tereddütler yaratmıştır (Yalçın 2002).

Yurtdışında yaşayan Türk göçmenlerin yurda dönme fikrine sembolik bir anlamdan öte bir şey yüklememeleri ve yaşadıkları ülkelerde özellikle toplu halde bulunma isteklerinden kaynaklanan bir yerde toplanma sonucu o ülkelerde etnik azınlık durumuna gelmişlerdir. Bunun en büyük belirleyicisi vatanlarıyla olan bağlarını

koparmamaları, dinlerini, dillerini yani kültürel farklılıklarını bırakmamak için direnmeleridir (Yalçın 2002).

1.9 Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları ve Entegrasyon

Göç hareketleri sırasında bazı göçmenler kendi ülkesine döner birçokları ise göç alan ülkede kalır. Bu noktada yani göçmenlerin göç edilen ülkede kalmaları şu soruları akla getirmektedir.

- Kendilerinin desteklenebileceği hangi alana katılacakları,
- Eğitim ve çalışan pazarındaki durumları,
- Göç edilen ülkenin kültürüne ne kadar entegre olacaklarıdır (Bevelander and Veenman 2006).

Türkiye gibi başta din olmak üzere farklı kültür yapısına sahip gelişmekte olan bir ülkeden, Almanya gibi endüstrisi gelişmiş ve değer yargıları değişik bir ülkeye giden Türk göçmenlerin büyük sorunlarla karşılaşmaları doğaldır (Demirbaş 1990).

Bu başlıca sorunlar;

1) Dil sorunu

2) Eğitim sorunu

3) Din sorunu

4) Barınma sorunu

5) İşsizlik sorunu

1.9.1 Dil sorunu

Dil insan için evreni algılamak ve iletişim aracı olarak olmazsa olmazlardandır. Bireyler içinde bulundukları sosyal, ekonomi ve siyasi çevreleri ancak dil aracılığı ile

algılayabilirler. Böylece çevreleriyle ilgili düşünce, tutum ve davranış biçimi geliştirirler (Can 2008).

Farklı toplumlara ait insanların arasındaki iletişim dil ile başlar. Ancak; "Her toplumun kültürünü hem birey düzeyinde, hem ulus düzeyinde dil,din,duygu, düşünce, bilim, tarih, sanat, yaşama biçimi gibi öğeler oluşturur ve kişinin başka kültürlere hoşgörülü bakabilmesi için – ister kültürlerin bir birleşim olduğuna inansın, ister homojendir desin- önce kendi kültürü konusunda bilgili, duyarlı olması gerekir. Bu duyarlılığın en görünür yanı ise, dil- kültür ilişkisi şeklinde "dil"e yansımasıdır" diyen Kaynar, göç edilen ülkelerin toplumlarına uyum sağlamada birincil koşul olan dil unsurunun kültür ile olan ilişkisindeki önemine değinirken, göçmen statüsündeki insanların önce kendi kültürleri hakkında tam donanımlı bir bilgiye sahip olmaları gerektiğini vurgular (Parlakyıldız 2008).

Nesiller arası kültürel sürekliliğin, kültürel bilgi ve değer aktarımının en önemli belki de tek aracı dildir. Bu aracın yeni nesillere aktarılmaması kültürel sorumluluk açısından ailelerin karşılaşabilecekleri dramatik bir durum olmaktadır. Ayrıca bu durum çocukların eğitim süreçleri boyunca aile desteğinden yoksun kalmalarının da bir nedenidir (Anonim 2007).

Hem Türk göçmenlerden kaynaklanan hem de Alman makamlardan kaynaklanan birçok sebepten dolayı Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin bir kısmı, uzun süre bu ülkede yaşamalarına rağmen yeterince Almanca öğrenememiştir (Anonim 2007).

Dil bilmezlik Türk göçmenlerin sorunlarının en önemlilerinden biriydi. Bazı büyük iş yerleri, sosyal yardım kurumları dil kursları açtı ancak istenilen sonuç alınamadı. Çünkü ağır işlerde çalıştıktan sonra kursa katılmak pek mümkün değildi. Ayrıca, birkaç yıllığına sadece çalışmak ve para kazanmak için gelinen ülkenin dilini öğrenmek için hem isteksiz hem eğitimsiz hem de zamansızlardı (Eryılmaz 2009).

Dil çocukların eğitiminden yetişkinlerin iş bulmalarına, vatandaşlarımızın Alman toplumuna uyumundan Türkiye ile ilişkilerine kadar birçok konuyu ilgilendiren önemli

bir sorun alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Türk göçmenler hem Almanca hem de Türkçe konusunda sorun yaşamaktadırlar. Almanca konusunda çoğunlukla yetişkinler sorun yaşarken Türkçe konusunda çocukların yaşadıkları sorunlar ön plana çıkmaktadır (Anonim 2007).

Almanya'da doğup büyümüş Türk çocuklarının büyük çoğunluğu (2'nci, 3'üncü kuşak ve sonrası) Almanca konuşup yazmakla beraber çok dilli ve çok kültürlü bir yapıda eğitim gördüklerinden çeşitli sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bu durum hem Alman eğitim sistemini hem de Türk öğrencileri etkilemektedir. Özellikle anaokulunda verilen Almancanın yetersiz olması üst sınıflardaki Türk örgencilerin başarısızlığına yol açmakta ve Sonderschule'lere gönderilmelerine neden olmaktadır. Almanya'da 2003 yılı rakamlarıyla yabancı öğrencilerin toplam %14'ü Sonderschuleye gitmektedir. Bu oran Alman çocuklarında nedense % 4'e düşmektedir. Alman resmî makamları yabancı çocuklarının okul başarısızlıklarını genelde karşılaşmış oldukları dil güçlüğüne, kendilerine sunulan imkânlardan yeterince yararlanamamalarına, ebeveynlerin eğitiminin yetersiz oluşuna ve kültürler arası iletişimin kopukluğuna bağlamaktadırlar (Küçük 2006).

Yabancı bir ülkede herhangi bir sebeple yaşamaya karar vermiş kişilerin, o ülkede yaşamayı sürdürmeleri hem kendileri hem de bulundukları ülkeler açısından ne kadar sorunlu ve zor ise, kendi dilerini ve kültürlerini tamamen terk etmeye zorlanmaları da aynı ölçüde sorunlu ve zor bir durumdur. Türk göçmenlerin hem yaşadıkları ülkenin dilinin öğrenmede hem de geldikleri ülkenin dilini çocuklarına öğretmede ciddi sorunlar yaşamaktadırlar (Anonim 2007).

1.9.2 Eğitim sorunu

Yabancı gençlerin eğitim seviyelerinin yüksekliği ve kalitesi genellikle ebeveynlerinin sosyal çevre koşullarına ve eğitim seviyelerine bağlıdır. Dolayısıyla ilk kuşaklardan başlayarak Türk göçmen ailelerinin yaşadığı koşullar çocuklarının seçkinci eğitim sisteminde gerekli standartlara erişmelerini ve iş bulma deneyimlerini olumsuz etkilemektedir (Perşembe 2008).

İlk yıllarda yaşanan işgücü ithalinde Almanya aranan özellikler arasında okur-yazar olma şartını aramamasına rağmen Türkiye iş ve çalışan bulma kurumu yurtdışına çalışan göndermede prensip olarak okur-yazar olma şartını göz önünde tutuyordu (Ulu 2008).

Çizelge 1.7 1971 Yılında yurt dışına gönderilen Türk çalışanların eğitim durumları (Ulu 2008)

Eğitim durumu	**Oran(%)**
İlkokul Mezunu	72,5
Okur-Yazar	14,8
Ortaokul Mezunu	3,4
Okur-Yazar Olmayan	5,6
Meslek Okul Mezunu	2,6
Lise Mezunu	0,8

Birinci ve hatta ikinci kuşağa göre, eğitim düzeyi yüksek genç kuşak, ilk ve orta öğretim okullarında eğitim görmekte olup, yüksek öğrenim yapma eğilimindedir. Her ne kadar aşağıdaki tablo, olumlu göstergeleri kaydetse de, genç Türk kuşağının eğitim seviyesinin yükseldiğini gösterse de, yabancı gençler arasında okulu terk edenlerin oranı oldukça yüksektir (%18,8). Bu oran içinde ise, Türklerin payı daha fazladır.

Çizelge 1.8 Almanya'da bulunan Türk göçmenlerin eğitim durumu (Kızılocak 2007)

	Türk öğrenciler	Yabancı öğrenciler	Toplam öğrenci	Türk öğrencilerin tüm öğrencilere oranı	Türk öğrencilerin yabancı öğrencilere oranı
Toplam	411 641	951 314	9.624,854	4,3	43,3
İlkokul (Grundschule)	160 960	361 419	3 149 546	5,1	44,5
Temel orta öğretim (Hauptschule)	97 514	203 092	1 084 300	9,0	48,0
Temel üst orta öğretim (Realschule)	44 299	97 868	1 351 452	3,3	45,3
Üniversiteye yönelik lise	25 488	98 371	1 702 399	1,5	36,3
Genel lise	35 119	70 463	450 960	7,8	57,8
Öğrenme engeli okul	27 671	67 421	423 771	6,5	41,0
Diğer	20 590	52 680	1 462 426	1,4	22,8

Türk göçmenlerin Avrupa'daki varlığını hükümetler geçici olarak gördüğünden zamanında ve yeterli önlemler alınmamış ve çocukların eğitimdeki sorunlarının çözümü sürekli ertelenmiştir. Yabancı çocuklar üzerinde, kimlik ve kuşaklar arası çatışmaların yol açtığı sorunlar, yeni sorunları (örneğin evden kaçmalar, bunalımlar; tehlikeli alışkanlıklar edinme vs.) beraberinde getirmiş ve bunlarda doğrudan ve dolaylı olarak eğitim koşullarına yansımıştır. Türk gençlerinin problemi, aileleri tarafından uygun eğitim koşullarına anaokullarından başlayarak hazırlanamamalarıdır. Ayrıca, Türk çocuklarının toplumsallaşma konumları, çocukluklarını geçirdikleri aile ile gençliklerini

geçirdikleri okul ortamı arasında farklı toplumsal çevre etkilerine açık bulunmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde, çocuklar ve gençler yaşadıkları toplumun değerlerini, normlarını, yaşama biçimini öğreniyorlar ve aileleriyle farklılaşan bu değer ve semboller sistemi arasında sorun yaşıyorlar. Alman okullarında değer yönlendirmesi, eğitim pratikleri, rol anlayışı çocukların toplumsallaşması ve entegrasyonu için önemsenirken, Türk aileleri bu konularda genellikle bilinçsiz hareket etmektedir (Perşembe 2008).

Eğitim sisteminden kaynaklanan zorluklar, Türk çocuklarının okul sistemine entegre olabilmesini ve dolayısıyla başarılarını olumsuz yönde etkileyen en önemli nedenlerden birini oluşturmaktadır. Almanya'da liseye (Gymnasium) gidebilme şansını bulabilen öğrenciler arasında, Türk öğrencilerin sayısı %1 oranında kalmakta, dolayısıyla üniversite okuma imkânı da aynı oranda azalmaktadır. Büyük çoğunluğun meslek okullarına yönlendirildiği Türk öğrenciler, sistemle uyuşamama nedeniyle, okul-içi disiplinsizlik olaylarında da ön plana gelebilmektedir. Buna bağlı olarak yabancı gençlerin %15,4'ü okulu bitirmeden terk etmektedir. Dolayısıyla yabancı gençlerin eğitim durumları, genel eğitim spektrumunda kötü olarak görülmekte ve bir meslek öğrenemedikleri için gelecek şansları daha da azalmaktadır. Eğitim sisteminin seçiciliği, Alman öğrenciler lehine kayırmacılık ve Türk öğrencilerin dışlanması gibi çeşitli nedenler gösterilse bile, Türk öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonu konusunda Türk ailelerin ve yetkililerinin yeterli girişim ve hazırlık yapmamış olmaları, eğitim sorunlarını sürekli ve çözümsüz duruma getirmiştir (Perşembe 2008).

AB mevzuatına göre her vatandaş kendi ana dilinde öğrenim görme hakkına sahiptir ve her AB vatandaşı iki dile ilave olarak kendi ana dilini de kullanmak zorundadır. 1986 Barselona Dil Hakları Beyannamesi'ne göre "bütün diller ve kültürler eşittir" . Türkiye'nin AB üyeliği için Türkiye'deki yerel ağızlarda, geleneksel dil ve lehçelerde öğretim ve yayın için şartlar koyan AB'nin kendi vatandaşı olmuş yüz binlerce Türk'ün ana dilini öğrenmesi karsısında sorunlar çıkarması bir çelişkidir, çifte standarttır. Ayrıca Bavyera Eyaleti Bakanlar Kurulunun 14 Eylül 2004 tarihinde aldığı karar gereği Bavyera Eğitim Bakanlımı tarafından finanse edilen Türkçe ve Türk kültürü derslerinin 2005/2006 öğretim yılından itibaren 5 yıl içerisinde kaldırılması ve süresi biten

öğretmenlerin yerine yeni atama yapılmaması öngörülmektedir. Türkçenin birinci yabancı dil olduğu deneme okulları ise yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır (Küçük 2006).

1.9.3 Din sorunu

Din öğesinin ön plana çıktığı Avrupa'da, entegrasyonu din ile bağlamak, entegrasyon konusundaki adımları oldukça zorlaştırmaktadır. İslam'ın Avrupa'da kötü algılanıyor olmasının en önemli nedenlerinden ve taşıyıcıların bir tanesi göç almış batı Avrupa ülkelerinde gözlemlenilen entegrasyon sorunudur. Hıristiyan Avrupa kimliğinden çok uzak olmayan bazı ülkelerden gelen göçmenlerde benzer entegrasyon sorunları mevcut olsa da, toplumda göze batanlar genellikle Hıristiyan Avrupa kimlik tanımlamasından birkaç adım daha uzakta olan Türkler olmaktadırlar. Avrupa'da Müslümanların Fransa'dan sonra en yoğun olarak yaşadıkları ülke olarak öne çıkan Almanya'da Türkler, tüm Müslümanların yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır. Bu bakımdan Almanya'da Müslümanlar konusunda yapılan tartışmalar Türkleri de doğrudan ilgilendirmektedir. Türklerin dine bakış açıları da, kimi zaman yanlış bir biçimde yansıtılmaktadır (Fien 2005).

Göçmenlerin toplumsal varoluşunu zorlayan dış koşullar, onların kendilerinden kaynaklanan sorunlarla birlikte, kimlik arayışlarında kendisine özgü deneyimleri ortaya çıkartmaktadır. Türkler din ve milli kimliklerinin, ruhları ve bedenleri üzerinde kurduğu bağlılık duygusunu, yaşadıkları toplumdan dışlandıkları ölçüde gündelik yaşam pratiklerine yansıtmaya çalışmışlardır. Böylece Müslüman kimlikle, Hıristiyan kimliğin ağırlıklı olduğu bir dünyada yaşama ve uyum sağlayabilmenin arasında yaşanan gerilimler, Türk göçmenleri kendi var oluşları ve çocuklarının gelecekleri açısından etkilemektedir (Perşembe 2008).

Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Müslümanlar hakkında yapılan genellemeler ve İslam ile terörün çok sık bir biçimde beraber anılır hale gelmesi, göçmenlerin entegrasyonu için gösterilen yoğun çabanın boşa gitmesine sebep olmuştur. Entegrasyon ile ilgili iyi atmosferin ortadan kalkmasına yol açan bu süreç, tarafların

kendi bölgelerine çekilmesine neden olmuş ve gettolaşma sürecini hızlandırmıştır. Toplumdaki algılamalar, iki tarafın da birbirinden korkar hale gelmesinin önünü açmış, "biz" ve "onlar" tanımlamalarını ortaya çıkarmıştır. Son dönemlerde, özellikle göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları büyük şehirlerdeki okullarda ortaya çıkan şiddet olaylarında, Müslüman öğrencilerin gündeme gelmesi, örneğin Almanya'da entegrasyon sorununu daha yoğun bir biçimde gündeme gelmesine sebep olmaktadır. Müslümanların Avrupa kamuoyundaki yansımalarına bakıldığında, ortaya çıkan tablo insan haklarını benimsemeyen, sorunlu, şiddet eğilimli ve demokrasiden uzak bir topluluğu betimler biçimdedir (Fien 2005).

1.9.4 Barınma sorunu

Almanya'daki yabancı göçmenlerin ve özellikle de Türk göçmenlerin en büyük sorunlarından birisi barınmadır. Türk göçmenler, Almanya'daki alt sınıfın bir kısmına göre son derece sıkıştırılmış ev ilişkileri içerisinde yaşamaktadır (Demirbaş 1990).

Almanya'da başka dünyaya ait, Avrupa dışı kültüre sahip yabancı bir grup olarak damgalanan Türk göçmenler, toplumsal kabul eksikliğinin sıkıntısını her zaman çekmişlerdir. Türk ve diğer göçmenlerin göç edilen toplumla ilişkiye girmekten kaçınarak kendi kabuğuna çekilmek şeklinde gözlenen getto tipi hayat tarzını tercihlerinde, kendi vatandaşlarıyla daha kolay iletişim kurarak gurbetteki kabul eksikliğini giderme anlayışı hâkim olmuştur. Almanya'da Türk gettosu olarak da adlandırılan karşıt kültür alanları, daha çok çalışanların toplu olarak yoğunlaştıkları kent merkezlerinin dışında, hâkim kültürün hoşgörü alanları dışına taşmış bir yapıyı ortaya koyar (Perşembe 2008).

Almanya'da yabancıların nerede ikamet edeceğini 01.04.1975 yılına kadar işverenler belirliyordu. Endüstrinin yoğun olduğu bölgelerde işverenler tarafından çalışan şantiyeleri ve firma evleri inşa edilmiş, ülkesinden yeni gelen çalışanlar öncelikle buralara yerleştirilmiş ve zor şartlarda uzun yıllar buralarda yaşamışlardır. Gelir düzeyi artan çalışanların yerleşmeye ilişkin düşünceleri de değişmiştir. Barınmaya ilişkin

imkânlarının gelişmesi anavatanlarında bırakmış oldukları ailelerini getirmelerine imkân sağlamıştır (Ulu 2008).

Türk göçmenlerin konutlarının genellikle gettolarda toplanması, adeta büyük tehlikelerin davet edilmesine neden olmaktadır. Çünkü getto problemi sadece yabancı dil konuşan bir nüfusun belirli yerleşim yerlerine terk edilmesi değildir. Buralarda Almanların bulunmaması, Almanların norm ve değerlerinin geçerli olmaması ve oturanların kendi milli görüşlerinin geçerli olmasıyla sonuçlanmaktadır. Türk göçmenlerin bu şekilde Almanlardan soyutlanmış olarak yaşamaları, onların Alman toplumuyla entegrasyonunu engellemektedir (Demirbaş 1990).

1.9.5 İşsizlik sorunu

Küreselleşme sürecinde ekonomilerin bütün sektörlerinde otomasyona geçilmesi ve bunun sonucu olarak niteliksiz işgücüne duyulan ihtiyacın azaldığı bir gerçektir. Almanya'da çalışan maliyetlerinde yükselme nedeniyle, birçok büyük şirket, rakipleriyle rekabet edebilmek için ucuz işgücünün bulunduğu ülkelere yatırım yapmaktadır. Bu nedenle ülkede eğitimli ve kalifiye olmayan elemanların iş bulabilme şansları giderek azalırken, ayrımcılık politikaları da işe almada ön plana çıkmaktadır. Yabancı gençlerin, iş eğitimlerinin değeri her şeyden önce iş bulmalarında önemli bir kriterdir (Perşembe 2008).

Günümüzde, Türk göçmenler bir yandan toplumun her alanında yer tutmaya çalışırken (serbest meslek, akademisyen, politikacı, kamu ve özel sektör, vb.) diğer yandan işsizlik gibi birçok sorunla karşılaşmaktadır (Kızılocak 2007).

Almanya'da işsizliğin faturası daha çok göçmenlere çıkarılmıştır. Göçmenler arasında en çok etkilenen grup ise Türk göçmenlerdir. Türk kökenli nüfusun %31'i işsizlik ile karşı karşıyadır.

Çalışma Yaşamı (İşsizlik)

• Toplam işsizlik oranı % 9

• Yabancıların toplam işsizlikteki oranı % 15

• 25-50 yaş grubunun yabancı işsizlikteki oranı % 72

• Türk göçmenleri arasındaki işsizlik % 31

Çizelge 1.9 Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin mesleki nitelikleri x1000 (2005) (Kızılocak 2007).

Gösterge	Nüfus	Tüm çalışanlar	Bağımsız çalışanlar
Toplam Nüfus	82.465,3	36.566,5	4.080,1
Göç tecrübesi olmayan kişiler	67.133,1	30.513,1	3.497,8
Önceki kuşaklarda dahil olmak üzere göç tecrübesine sahip kişiler	15.332,3	6.053,4	582,4
Bunlar arasında: göç tecrübesinin belirlenimi açık olmayan kişiler	547,9	191,5	16,2
Yakın kuşaklarda göç tecrübesi olan kişiler	14.784,4	5.861,9	566,2
-şimdiki ve daha önceki vatandaşlığa göre			
Avrupa	9.644,5	3.862,1	377,9
► AB-25.	3.715,0	1.729,9	236,7
• Yunanistan	383,4	184,3	28,2
• İtalya	793,8	370,6	52,9
• Polonya	925,4	427,4	40,5
► Diğer Avrupa Ülkeleri	5.929,5	2.132,3	141,2
• Bosna-Hersek	323,4	142,0	7,6
• Hırvatistan	403,0	189,5	12,0
• Romanya	385,9	177,1	11,2
• Rusya Federasyonu	1.138,2	422,1	18,2
• Sırbistan- Karadağ	437,4	152,5	9,8
• Türkiye	2.744,8	838,0	65,6
Afrika	465,7	148,6	15,5
Amerika	318,0	129,7	20,7
- Kuzey Amerika	158,7	68,7	11,8
Asya, Avustralya ve Okyanusya	1.425,7	458,5	76,0
- Yakın ve Orta Doğu	612,6	167,0	27,4
- Güney ve Güney Doğu Asya	552,3	188,2	33,0
Diğer	2.930,5	1.263,0	76,0

Yaşanan tüm bu sorunlara rağmen, Türklerin Almanya'daki en büyük azınlık olmasının avantajları da var. 1991'den itibaren artık Türk göçmenler; politikada, ekonomide ve diğer birçok alanda bir bütün olarak yaşamaya ve Alman vatandaşlığına geçerek elde

ettiği haklarla toplumsal hayatta ağırlıklarını yavaş yavaş hissettirmeye başlamışlardır (Ulu 2008).

Çok yakın geçmişte, kültürel uyumun iki ürünü olan psikolojik (duygusal) adaptasyonu, sosyokültürel (davranışsal) adaptasyonu ayırmaya ve bunların tatmin edici modellerini oluşturmaya yönelik girişimlerde bulunulmuştur. Psikolojik adaptasyon, psikolojik mutluluk ve tatmin kuralları çerçevesinde tanımlanır; sosyokültürel adaptasyon ise davranışsal yeterlilik çerçevesinde tanımlanır (Ataca 1998).

Bütün göçmenler, kültürel çevrenin değişmesi ile kültürel değişikliği tecrübe ederler. Kültürel etkileşim, farklı kültürleri olan bireylerin doğrudan iletişiminin ve bunun devamlılığının sonuçlarını ifade eder. Duygusal kültürel etkileşim, bir kültürel veya etnik grubun bireylerinin bir kültürel değişimi tecrübe etmesi ile sonucunda, o bireyde olan ruhsal değişiklikleri ifade eder. Bu ruhsal değişimler iki grup olarak gruplanırlar:

- Davranışsal değişimler
- Kültürel değişim stresi.

Birinci grup değişimler, yeni kültürden davranışları öğrenmek ve esas kültürden gelen davranışları unutmaktır. Bir birey, önceki öğrendikleri kültürel içerikleri değiştirir, yeni kültürel değerleri, görev beklentilerini, davranış kalıplarını öğrenir, yeni beceriler elde eder ve yeni kültürde geçerli olmayan kalıplardan sıyrılır. İkinci grup değişiklikler, kültürel etkileşimin psikolojik, sosyal ve fiziksel sağlık sorunları ile ilgilidir. Stres kapsamlı taslak çerçevesinde, kültürel etkileşim stresi bireyin gerilimini de içeren kültürel etkileşimi tecrübe edinmelerinden kaynaklanan stresörlere karşı stres tepkisi ile ilgilidir. Kültürel etkileşimin göstergeleri, düşük ruhsal sağlığını, kenarda olmanın (marjinalliğin) ve yabancı olmanın hissini ve psikomatik ve psikolojik belirti seviyelerinin yükselmesini içerir. Bundan dolayı, kültürel etkileşim stresi, psikolojik sıhhatin mevcudiyetini, hastalık, bunalım ve uyum bozuk bozukluğu ile birlikte içeren, ruhsal sağlığın genel kavramı altında okutulabilir. Bu kavramsallaştırma doğrultusunda, kültürel etkileşim araştırmaları, ayrıca duygusal denge ve hayatta tatmin gibi ruhsal sağlığın olumlu yanlarına da göndermede bulunur (Ataca 1998).

Bu noktada akültürasyon kavramı; uyumun bireyin davranış biçiminin ve eğilimlerinin sistemin bir parçası olarak belli bir kültür standardı düzeyinde içselleştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kavram yeni rollerin kazanımını, yeni normların uluslararalılaşmasını ve kazanımlar üzerindeki bireysel uyumun yeni ruhsal formunu hedeflemektedir (Yağbasan 2008).

Hovey ve King bu kavramı bireyin, yeni ülkede başka bir kültürle temasa geçtiği zaman, belli bir dereceye kadar değişmesi ve o kültürden etkilenmesi şeklinde tanımlamıştır (Ekşi 2002).

Akültürasyon: bir grup veya ferdin başka bir kültürün özelliklerini elde etmesi demektir. Bir grubun bazı kültür özeliklerinin, benzeşme sonucu, diğer bir grupla doğrudan doğruya ve sürekli temas sebebi ile değişmesini ifade eder. Akültürasyon halinde doğrudan doğruya ve uzun süre ile temasa gelmiş bulunan her iki sosyal grubun orijinal kültür örneklerinde değişiklikler meydana gelir. Akültürasyonda ilk olay kültürlerin karışmasıdır. İkinci önemli nokta ise: grubun orijinal kültüründeki değişikliklerin egemen kültürün etkileri altında gerçekleşmesidir (Açıkgöz 2008).

Berry ve Kalin'e göre (1995, 2000) çok kültürlü bir topluluğun oluşumu için dört önemli şart vardır.

1) Göçmenler tarafından kültürel uyumu sağlayacak genel bir destek, kültürler arası iletişim ve toplumsal katılımdır.
2) Toplumda düşük ortalama önyargı ve hoşgörüsüzlük seviyesi (ayrımcılıksız) olmalıdır.
3) Çeşitli etnik-kültürel grupların birbirlerine olumlu tutumları olmalıdır.
4) Etnik-kültürel grupların bileşenlerini azaltmasına, yok olmasına neden olamayan toplumla birleşme seviyesi mevcut olmalıdır (Schalk-Soekara vd. 2004).

Prof. Dr. Barbara John uzun yıllar Berlin Senatosunda uyum sorumlusu olarak görev yapmıştır. John farklı ülkelerden gelen insanlarla çoğunlukla toplumun birbirlerini kabul etme durumunda olmadığını belirterek, "Gelenler bir süre sonra döneceği

fikrinden hareket edip yaşamlarını buna göre şekillendiriyordu. Yerli halk ise gelenlere geçici misafirler olarak bakıyordu. Bu durum entegrasyonu iki taraf açısından geciktirdi" diyor (Can 2008).

Peki entegrasyon nedir? ve entegrasyondaki amaç nedir?

Tezcan'a (2008) göre entegrasyon; göçmen toplumun farklı toplumsal özellik ve benliği koruyarak, göç edilen toplumun diğer kesimleriyle ilişkilerini sürdürmesi anlamına gelir.

Funke; Almanların ve Türklerin birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek, barış içerisinde birlikte yaşamaları olarak tanımlamıştır (Demirbaş 1990).

Alman bilim adamları ve politikacılarınca "yabancıların entegrasyonu", faklı şekilde tanımlanmaktadır. Almanya Hükümeti'nin eski yabancılar sorumlusu Bayan Lise Lotte Funcke'nin tanımını göz önüne alırsak, entegrasyonu şu şekilde tanımlayabiliriz: entegrasyon, yabancıların ulusal, kültürel ve dini özelliklerine saygı göstererek, onları ayırım yapmaksızın topluma ve meslek yaşamına kaynaştırmaktır (Ulu 2008).

Can (2008) entegrasyonu tanımlarken dinamik, uzun süreli, birlikte gelişmenin ve bir araya gelmenin çok farklı bir süreç olduğunu belirtmektedir. Bu süreç; yakınlaşmadan, karşılıklı çatışmalardan, iletişim, ortak noktaların var olmasından, farklılıkların tespitinden, göç etmiş ve gittiği yerde mevcut olan toplumla oluşturulan "mozaik toplumun" sahip olduğu toplumsal sorunların üstlenilmesidir.

Başka bir ifadeyle; göçmen işçilerin göç ettikleri ülkenin toplumsal yaşayışına, kurallarına uyum sağlamaları, kendi varlıklarını koruyarak çoğulcu bir toplum deneyimine başarıyla katılmaları anlamına gelmektedir (Perşembe 2008).

Birlikte yaşama politikalarından biri olan entegrasyon, etnik grupların birbirlerini tümden eritmeden, birbirlerini etkileyerek bir senteze götürmeyi amaçlar. Bu modelin toplum görüşü, uyumlu heterojenik biçimde nitelendirilebilir. Çatışmacı modeller

törpülenerek, toplumun farklı kesimleri ortak temellerde uzlaşma sağlar. Azınlık grubun kültürel farklılıkları, egemen kültürün temel değerleriyle çatışmadığı sürece saygı görür. Entegrasyon modelinde azınlık-çoğunluk ilişkisi, eşitlik ve karşılıklı uyum ilkesine dayanır. Kültürel ve ırksal üstünlük inancı bu modelde yerini kültürel hoşgörü ve ırksal eşitliğe bırakmıştır (Tezcan 2000).

Andrew M. Greeley yabancı grupların entegrasyonu için 'Kültürel Entegrasyon Modeli' ile teorik bir çıkış yapmıştır. Greeley'e göre etnik farklılıkların yok edilmesi imkânsız olduğundan, ancak entegrasyondan bahsedilebilir. Yabancı grupların entegrasyon sürecini açıklamaya çalışan Greeley, bu sürecin altı aşamalı olduğunu belirtir. Bu aşamalar kısaca şöyledir;

Kültürel şok: Bir göçmen grubun yabancı bir ülkeye ulaşması ile bu grup üyeleri kendi kültürlerinin çok büyük ölçüde tehlikede olduğunu hissederler. Bu grup üyeleri korkmuşlardır ve organize olmaktan uzaktırlar. Bunların neredeyse tamamı fakirdirler ve çoğunlukla emek yoğun işlerde çok az ücret karşılığı çalışırlar. Onlar için temel sorun bu yabancı ülkede yaşamlarını sürdürebilmektir.

Organize olma ve kimlik bilincinin gelişmesi: Göçmen grup bu aşamada organize olmaya başlar. Bu işte grup içindeki memurlar, yazarlar ve liderler önemli rol oynar. Çalışan işçiler yarı vasıflı hatta vasıflı işçiler durumuna gelirler. Bulundukları ülkenin dilini öğrenirler ve çocukları okullarda iki dili konuşmalarından dolayı melezleşme eğilimine girerler. Bu aşamanın başlaması ile grup içindeki elitler asimilasyon korkusuna kapılıp kendi dillerini, dinlerini ve kültürel miraslarını korumak için büyük bir çaba sarf ederler. Bu nedenle bu aşamada kimlik bilinci ve etnik gurur ortaya çıkmaya başlar.

Elitlerin asimilasyonu: Bu safhada çelişkiler başlar. Grup içindeki elitler ve yetenekli bireyler, üyesi oldukları etnik grup piramidi içinde oynamaktansa, içinde yaşadıkları topluma katılmayı tercih etmeye başlarlar. Bu aşamanın önemli bir özelliği, grup üyelerinin artık orta sınıf haline gelmeleri ve çalıştıkları işlerin nitelik olarak yükselmesi nedeniyle çocuklarının daha iyi okullarda okumasına olanak sağlanmasıdır.

Militanlık: Bu safhada grup üyeleri tamamen orta sınıf olmuş ve hatta bazıları üst sınıfa geçmeye başlamıştır. Artık grubun elinde eskiden olmayan güç de vardır. Grup üyeleri yaşadıkları şehrin kendilerine de ait olduğunu ve gerekirse yabancı toplum hoşlansın hoşlanmasın istedikleri gibi yönetebileceklerini iddia etmektedir. İşte bu militan ruhu nedeniyle bu safhada etnik çatışmaların ortaya çıkma olasılığı bulunmaktadır.

Kendinden nefret ve anti-militanlık: Bu aşamada grup üyeleri orta sınıfın üst kesimlerine gelmiş ve birçoğu da giderek profesyonelleşmiştir. Çok sayıda insan yüksek öğrenim görmüş ve bu nedenle de yabancı toplumla entegrasyon başlamıştır. Önceki aşamaların tersine artık grup içerisindeki elit sayısı çok daha fazla olduğundan bunların gruba yabancılaşması artmıştır. Bu yabancılaşma nedeniyle bir önceki safhada görülen militan ruhundan utanç duyma hisleri ortaya çıkmış ve yapılan şeylerin daha çok dar görüşlülükten kaynaklandığı şeklinde yargılamalar yapılmaktadır. Bir an önce modernleşmek gerektiği düşüncesi hâkimdir.

Entegrasyonun başlaması: Bu aşamada etnik grup içerisinde yeni bir kuşak daha ortaya çıkmakta ve kendi etnik kimliklerinden geçmişteki olaylardan utanç duymadan haberdar olma eğilimi taşımaktadır. Bu yeni kuşak atalarının geldiği ülkeyi, akrabalarını veya arkadaşlarını ziyaret etmek için değil fakat büyükbaba ve büyükannelerinin bir zamanlar nasıl yaşadığını anlamak için gidip görmektedirler. Küçük çocuklar, bu gezilerde sınıf arkadaşlarına anlatacak bir sürü yeni şey öğrenmenin zevkini de tatmaktadırlar ve dolayısıyla etnik kimlik bilincinin kaybolmamasına rağmen içinde yaşadıkları topluma iyi bir entegrasyonun sağlandığından artık şüphe edilemez (Yalçın 2002).

Banberg Üniversitesi'nde Prof. Dr. Riedrich Hekmann ise entegrasyonu dört boyutta ele almıştır:

Yapısal entegrasyon; Türk göçmenlerin çalışma sürecinde olduğu gibi politik, ekonomik, sosyal, eğitimsel ve sağlık açısından da bir parçası olma haklarının elde edilmesidir.

Kültürel entegrasyon; demokratik değer ve temellerde ve günlük yaşamın çok kültürlülüğü içinde her alanda özgür sözleşmeye dayalı olarak bu değerleri uygulama fırsatı bulduğu bir bütüne kültürel olarak uymaktır.

Sosyal entegrasyon; toplumsal faaliyetlere uyma, iş ortamında, komşuluk ve boş zaman faaliyetlerine katılmak gibi.

Kimliksel entegrasyon; kişinin kendisini yaşadı yerin kimliğiyle tanımlaması, yeni kimlik yapısını benimsemesi, kabullenmesi ve gelişmesine yardımcı olmasıdır (Can 2008).

Anlaşıldığı gibi entegrasyon, bir ülkede sosyal birlik içerisinde, sosyal ve kültürel denge durumunu ifade etmektedir (Demirbaş 1990).

Avrupa'ya işçi olarak gönderdiğimiz vatandaşlarımız olarak Türk göçmenler daha henüz göç ettikleri ülkeye entegre olamamışken kendilerini bir anda "Avrupalı" olma süreci içerisinde bulmuşlardır. Bu durum Türk göçmenler için zorlayıcı olmuş, "Türk" vatandaşlığı kimliğinin yanı sıra iki defa üst üste, bir "yabancı vatandaşlık" hakkına sahip olma duygusuna erişmişlerdir (Parlakyıldız 2008).

Göçmenlik süresince, yoğunlukları ve kalıcılıkları açısından çok sayıda, farklı çatışmalar meydana gelmektedir. Katerina Leyn 1970'li yıllarda İsviçre'de İtalyan göçmenlerin çalışma ve yaşam koşullarıyla ilgili hem deneysel hem teoriğe dayanan bir çalışma Mirjana Moraquasic (1996) ise Avrupa ülkelerinde çeşitli Yugoslav kadın göçmenlerin entegrasyonları üzerinde odaklanan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada kadın göçmenlerin hem düşünce hem de davranışlarının yeni topluma entegrasyonlar aşamalarında değişim gösterdiği açıklanmıştır.

Son bir diğer çalışma ki FAFRA Proje Araştırma tarafından gerçekleştirilmiş olup, kadın göçmenlerin yaşamları üzerinde odaklanmıştır. Göçmen kadınların ailelerinin ve bireysel olarak aile üyelerinin oldukça farklı iki grup açısından benzer yorumları

sergilediği ortaya çıkmıştır. Bu iki gruptan birisi eski Sovyetler Birliği'nden gelen göçmenler diğeri de Türkiye'den gelen göçmenlerdir.

Araştırmalar göçün daima (separasyon - duygusal stres dolu bir durum) ayrılmaya neden olduğunu ve bunun ailedeki temel çatışmalarla ortaya çıktığını göstermektedir. Buna ilişkin, çok tipik ve iyi bilinen, bir örneğe çocukların ailelerinden ayrılmaları verilebilir. Bu süreçte diğerleriyle ilişkilerde huzursuzluklar gelişmektedir. Okulda güçlüklerle karşılaşılmakta ve sonuç olarak başarısız olunmaktadır ve psiko sosyal refaha ilişkin duyguların gelişimi ve yerel yapıya uyum sağlama imkânsız hale gelmektedir. Göçmen ailelerin psiko-sosyal koşullarının tümü çok özel bir nitelik göstermektedir. Göç gerçekleştirdikten sonra temel bir insan hakkı olarak ailelerin yeniden birleşmesi ortaya çıkmış ancak bu süreç yeniden birleşmiş olan Almanya'daki çekirdek aile sorununu çözmemiştir. Ayrılmanın yaşandığı Göç süreci yeniden birleşmeyle sonuçlanmış olarak görülse de ayrılma ve yeniden birleşme her bir neslin bu süreç içerisinde pek çok şeyle mücadeleyle de baş etmesi gibi bir gerçekliği ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ülke içinde göç toplumların bir araya gelmesi, yeniden göç ve muhtemel olan yeni dış göç talepleri tüm ailenin yeniden organizasyonunu gerekli kılmaktadır. Bir araya gelmek için duyulan acı gerçek bir araya geldikten sonra da yeni çatışmalara meydan verecektir. Bu da önemli sayıda boşanma davaları ve bunun sonucunda gelişen suçluluk duygularıyla gerçekleşebilir. Bu duygusal sorun alanlarına ilişkin şimdiye kadar yetersiz sayıda çalışmalar gerçekleştirilmiştir ve yoğun bir biçimde gerçekleştirilen çalışmalarda göçmen grubun göç süreci ve entegrasyon açısından psiko-sosyal ve duygusal durumlarından ziyade bu süreçte toplumsal cinsiyet ve nesiller arası farklılık daha çok analiz edilmiştir ve daima kadın göçmenlerin özellikle duygusal strese ve yüke daha fazla maruz kaldığı öne sürülmüştür. Çünkü kadın göçmenler aile içinde sağlık bakımı ve sosyal alanlarda temel rolleri gerçekleştirir kanısı yaygındır. Bu durum toplumsal cinsiyete dayalı spesifik durumu yansıtmaktadır. Eğer aileler yaşlı ebeveynleri ya da küçük çocuklarını ana vatanlarında bırakmak zorunda kalmışsalar ise özellikle kadınlar suçluluk duygularına sahip olmakta ve bu durumdan kaynaklanan derin açılar yaşamaktadırlar. Göç alan ülkede ailenin entegrasyon süreci boyunca kadınların özellikle de annelerin çok kesin bir rol oynaması gerçeği bu savlarla daha da güçlenmektedir (Abler and Gıelen 2003).

1.10 Almanya'daki Türk Göçmenlere İlişkin Savlar

Alman toplumunda yabancılar hakkında yaygın olan imgeler eğitimciler tarafından da sıkça paylaşılarak, onlarla da Alman toplumunun bir kısmının desteklenen, klişeleşmiş düşüncelere ve yanılgılara yol açmaktadır. İnterkültürel (kültürlerarası) eğitim konseptine ilişkin tartışmalar yıllardır devam etse de , göçmenlere ilişkin bir takım kalıplaşmış imgeler hala mevcuttur. Özellikle türk kökenli ebeveynler hakkında şu görüşler ifade edilmektedir.

Türk kökenli ebeveynlerin arasında bir grup (sayıca daha kalabalık olanı) Almanların düşünce ve kültürel yapısı hakkında yeterli bilgiye sahip değildir; bu konuya yabancıdır. Bu grup için, eksik görülen yeti ve becerilerini gidermeye yönelik tedbirler önerilmektedir: Almanca dil takviyesi , kültürel bilgi aktarımı talepte bulunma çekincelerinin aşılmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları vs. aracılığıyla "Alman standartlarına" uyum sağlamalarını gerçekleştirecek destek paketleri sunulmaktadır.

Bu gruba karşılık ikinci bir grup olumlu nitelendirilerek öne çıkarılmaktadır; bu ikinci grubun üyeleri sorun yaşamamakta ve Almanlara sorun yaşatmamaktadır. Bu tip aileler, ebeveynler ve çocuklar, "Alman gibi" kategorisine dahil edilmektedir. Bu kategorizasyon da mutlaka olumlu kabul edilmekte , bu gruba yönelik özel tedbirlere gerek olmadığı ve bazı özelliklerin dikkate alınması gerekmediği vurgulanmaktadır.

Çocukların yetişme sürecine olan olumsuz etkileri vurgulanarak bir grubun sosyalizasyon ve entegrasyon kapasitesinin yetersiz olduğu ifade edilmekte, diğer gruptaki farklılıklar ise göz ardı ya da inkar edilmektedir. Bunların dışında ise başka, daha ayrıntılı görüşlere rastlamak pek mümkün değildir. Uzman ve kamuoyu tartışmalarında bakış açısı nadiren iki kültürlü sosyalizasyonun sunulabileceği potansiyele ve göçmen ailesinin yaşamsal kaynaklarına odaklanmaktadır.

Öncelikle göçmenlik konusunun bizzat içinde yer alan kişilerde olmak üzere tüm Almanların bilincinde bir değişim gerçekleşmeli, hedef kitlenin çeşitliliği kavranmalıdır. Gerek söz konusu tedbirler gerekse mevcut ya da planlanan materyaller

aracılığıyla birbirinden farklı sosyalizasyon süreçleri yaşamış ve bu nedenle birlikte farklı değer, tutum ve bilgilere sahip ebeveynlere ulaşılmaya çalışılacağını hatırlatalım. Sosyalizasyonlarına veya göçmenlik hikayelerine göre aşağıdaki ana aile tipleri ayırt edilmektedir:

- Ebeveynlerin her ikisi iş gücü çerçevesinde veya mülteci olarak Almanya'ya göç etmiş, dolayısıyla sosyalizasyon süreçleri başka bir ülkede gerçekleşmiş aileler;

- Ebeveynlerin her ikisi yabancı kökenli aileler işçilerin çocukları olarak Almanya'da yetişmiş aileler;

- Ebeveynlerden biri Almanya'da diğeri ailenin memleketinde yetişmiş olup evlenmek suretiyle Almanya'ya göç eden aileler;

Ebeveynleri, bir konfigürasyona veya herhangi bir nicelendirmeye gitmeden, pedagojik hedef ve yaklaşımlarına göre birbirinden ayırt etmek de mümkündür:

- Alman toplumunda fırsatların artması, daha başarılı olmaları amacıyla çocuklarını büyük ölçüde Alman davranış ve düşünce tarzıyla uyum içinde yetiştirmeyi hedefleyen ebeveynler;

- Çocukların eğitimde kendi (yani üyesi oldukları etnik topluluğun) değerleri ile Almanların düşünce ve davranış tarzları arasında bir denge kurmaya çalışan ebeveynler;

- Çok değişik nedenlerden ötürü Alman düşünce ve davranış tarzlarıyla yakınlaşmayı, hatta ilgilenmeyi dahi reddeden, yalnızca veya çoğunlukla etnik topluluğun standartlarını ölçü kabul eden ebeveynler.

Ailenin psiko-sosyal koşulları büyük ölçüde ailenin birbiriyle çelişkili beklentileri ve bunlarla baş etme yeteneği ve sahip olduğu bu yetenekleri her bir aile üyelerine aktarılmasına bağlıdır(Kaya ve Şahin 2007).

Değişen iş bölüme ve psiko-sosyal hareket alanında yeni tanımlamalar hem kadın hem erkek için değişime uğramış. Tüm bu sonuçlar her niteliği hem rahatsızlığı birlikte getirmektedir. Ancak bu çatışmaları konu alan yorumlar sadece geleneksel veriler açısından bakılması büyük yanlışlara yol açmaktadır. Örneğin son çalışmalar kadınların kendilerini gerçekleştirme imajlarına sahip olduklarını göstermektedir ve modern batı toplumunda erkeklere bağımlı kadınlar olarak analiz edilmektedir. Buna ek olarak erkek göçmenlerin daha çok otoriter zihniyete sahip oldukları ve modern batı erkeklere oranla çok fazla ataerkil oldukları görülmektedir. (Abler and Gıelen 2003).

2. KAYNAK ÖZETİ

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilişkili geniş kapsamlı literatür çalışması ile ulaşılan; konunun irdelenmesinde ve araştırma bulgularının yorumlanmasında zemin oluşturacağı düşünülen yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar yayın tarihlerine göre sıralanarak özetlenmeye çalışılmıştır.

Akkaya (2006), Almanya'daki Türk medyasının doğuşunu, misyonunu ve medyanın entegrasyona etkilerini araştırmak amacıyla Almanya'nın Kuzey Ren Eyaleti'nde bulunan 425 Türk göçmen ile yaptığı anket çalışmasının sonuçlarına göre; Türk medyasını kullanmanın otomatikman bir gettolaşmaya (kapalı toplum) neden olmadığı, Türk medyasının Almanya'daki göçmenler için özellikle Türkçe dilinin korunması açısından çok önemli olduğu, Türk medyasının kullanımının Alman medyasının kullanımına engel olmadığı, özellikle genç neslin iki medyayı da aynı oranda kullandığı görülmektedir.

Anonim (2005), Almanya'daki Türk aile yapıları ve sorunlarını genel hatlarıyla ortaya çıkarmak amacıyla Federal Almanya'da Türklerin yoğun olarak yaşadıkları 9 ilden seçilen 1525 deneğe anket formu uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre Türk vatandaşlarının çoğunluğu Alman toplumuna uyum konusunda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Verilerin sonucuna bakıldığında Türk vatandaşları hemen her konuda uyum sorunu yaşamaktadırlar (iş hayatı %54.6, gündelik ilişkiler %41.9, Alman makamlarıyla ilişkiler %53.5, kültürel değer, tutum ve davranışlar %63.2, Dil konusu %66.4, din konusu %50.6).

Ataca (1998) entegrasyon ve akültürasyonu incelemek amacıyla Kanada Toronto'da bulunan 200 evli Türk göçmen çift ile anket çalışması yapmıştır. Ataca çalışmasında adaptasyonu psikolojik, sosyo-kültürel ve evlilik olmak üzere üçe ayırmıştır. Araştırma sonuçları adaptasyonun çok şekilli olduğunu desteklemektedir. Sosyal öğrenme perspektifleri, sosyo-kültürel entegrasyon çoğunlukla yeni kültür içindeki sosyal beceriler yani dilde yeterlilik ve baskın toplumun üyeleriyle temasta bulunmak gibi değişkenler kazanmakla ilgilidir. Entegrasyonun sosyo-ekonomik durum ve cinsiyet

üzerindeki etkilerine bakıldığında Türk göçmenlerin tek tip akültürasyona sahip olmadıkları açık bir şekilde görülmektedir. Iki Türk göçmen grup olan çalışanlar ve profesyoneller akültürasyon deneyimleri ve entegrasyonları konusunda açıkça ayırt edilmektedirler. Düşük sosyo- ekonomik gruplar içinde cinsiyet farklılıkları belirli bir şekilde görülmektedir. Genellikle kadınlar erkeklere gore psikolojik olarak daha savunmasızlardır ve bu sosyo-ekonomik durumu düşük olan kadınlar risk faktörleri ile daha fazla yüz yüze geldikleri anlaşılmaktadır. Akültürasyon süresinde, yüksek sosyo-ekonomik durumdaki Türk göçmenlerin ayrılığı kuvvetli bir şekilde onayladıkları ancak entegrasyonu daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

Citlak vd. (2008) Türk annelerin Almanya'ya göç sürecinden itibaren nesil farklılıklarının sosyalleşme hedeflerini araştırmak amacıyla farklı üç gruptan toplamda 78 çalışan anne (birinci nesil Türk, ikinci nesil Türk ve göçmen olmayan Alman) çalışmaya dahil edilmiştir. Her anne 18 ile 36 ay yaşlarında bir çocuğa sahiptir. Annelerle görüşleri Sosyalleşme Hedefleri Görüşmesi kullanılarak alınmıştır. Sonuçlar, Türk ve Alman annelerin birinci nesil Almanya göçmeni Türk annelere nazaran sosyalleşme hedefi olarak özdenetimi (irade anlamında) daha fazla önemsediklerini ve birinci nesille karşılaştırıldığında çocuklarının psikolojik özgürlük ve kişisel güvenle ilişkili kişisel özelliklerini geliştirmeleri konusunu daha fazla dikkate aldıklarını işaret etmektedir. Türk anneleri arasında, daha eğitimli anneler daha az eğitimli annelere göre "diğerlerine saygıyı" daha az önemli bulmaktadır.

Helvacı vd. (2008) yurt dışından kesin dönüş yapan çalışan Türk ailelerinin topluma uyumlarını ve karşı karşıya kaldıkları uyum sorunlarını belirlemek amacıyla Uşak İli'nin Bölme, Banaz ve Sivaslı İlçelerinde yaşayan Random yolla seçilmiş 30 aile ile görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Verilerin analizi, yüzde (%) ve frekans istatistikleri kullanılarak yapılmıştşr. Elde edilen bulgulara gore, çalışan Türk ailelerin çocuklarının çevreleri ile ilk zamanlarda Türkçe iletişim kurmakta zorluk yaşadığı; yurt dışında kazanıp Türkiye'de bırakmak zorunda oldukları alışkanlıklarının olmadığı; çoğunluğunun Türkiye'ye uyum konusunda komşularından yardım bekledikleri ve akrabalarından uyum sürecinde yardım aldıkları, sağlık hizmetleri konusunda zorlandıkları tespit edilmiştir.

Kaya ve Kentel'in (2005) çalışmalarında Almanya'da ve Fransa'da yaşayan Euro-Türkler, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde itici bir güç sağlayabilir mi ya da öncü bir rol oynayabilir mi, sorusuna yanıt vermeyi amaçlamaktadır. Araştırma çeşitli adımlardan oluşmaktadır. İlk adımda, Euro-Türklerle ilgili, geniş çaplı bir literatür araştırması yapılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında, odak grup tartışmaları ve derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Eylül ve Ekim 2003'te sekiz ila on katılımcıdan oluşan gruplarla 13 odak grup tartışması yapılmıştır (Berlin 4, Köln 2, Essen 1, Münih 1, Paris 3 ve Strasburg 2). Buna ek olarak, her iki ülkede de 35 adet derinlemesine görüşme yapılmıştır. Odak grup tartışmaları, sıradan insanlarla yapılırken, derinlemesine görüşmeler, düşünceleri anketlerde açık ve net bir şekilde temsil edilemeyebilen politikacılar, işadamları, akademisyenler, öğrenciler ve sanatçılar gibi düşünce liderleriyle yapılmıştır.Araştırmanın üçüncü aşaması ise yapılandırılmış görüşmeleri/anketleri içermektedir. Yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, Almanyalı-Türklerin, genel olarak, Fransalı-Türklerden daha cemaatçi, dindar ve muhafazakâr olduklarını göstermektedir. Fransalı-Türklere kıyasla, Almanyalı-Türkler kendi etnik anklavları, dini adacıkları ve geleneksel dayanışma ağlarından memnun olduklarından, daha az bütünleşme taraftarı gibi görünmektedirler. Buna rağmen, araştırmanın diğer bulguları, bunun tersine işaret etmektedir. Fransalı-Türkler, Almanyalı-Türklere kıyasla, Fransız dili, sekülerizm, laiklik, Fransız medyası ve entegrasyon yönünde bir eğilim göstererek modern yaşam tarzını daha büyük oranda benimsemiş gibi görünmelerine rağmen, Fransız iç siyaseti, siyasal partileri, internet, sinema ve tiyatroyla daha az ilgilenmektedirler. Öte yandan, Almanya-Türkleri, gerçekte sürekli değişime tabi olan Avrupalılığı yeniden tanımlayan bir biçimde daha kozmopolitan, melez, küresel ve duyarlı kimlikler geliştirmiş gibi görünmektedirler. Dolayısıyla, Almanyalı-Türklerin deneyimleri, gerçekte Anadolu İslamının, Avrupalılık, kozmopolitanizm, modernlik ve küreselcilikle çelişmek zorunda olmadığına işaret etmektedir.

Nato vd.(2005) Almanya'daki Portekiz göçmenlerin kültürel uyum stratejilerini anlamak amacıyla 118 Portekiz göçmenle anket çalışması yapılmıştır. Deneklerin yaş ortalamaları 41.9, Almanya'da ikamet süreleri ise 20.4'dür. Çalışma sonuçlarından entegrasyonun en çok tercih edilen kültürel uyum stratejisi olduğu saptanmıştır.

Perhoniemi 1990'lı yılların başında Finlandiya'ya göçmen olarak gidenlerin 1997-2004 yılları arasındaki uyum sorunlarını incelemeyi amaçladığı çalışmasına Helsinki Metropolitan Bölgesi'nde yaşayan 457 göçmen katılmıştır. Bu alan araştırmasında yedi değişik göçmen grubunun (Rusların, Estonyalıların, Fin asıllı göçmenlerin, Somalyalıların, Arap asıllıların, Vietnamlıların ve Türklerin) deneyimleri karşılaştırılmış ve yaşamlarının değişik alanlarında Fin toplumuna uyumu nasıl gerçekleştirdikleri konusunda geniş bilgiler alınmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda göçmenlerin entegrasyonunun iyi bir gelişme gösterdiği belirleniştir. Bu dönem içerisinde göçmenlerin Fin dili becerilerinin ve istihdamlarının geliştiği gözlenmiştir. Göçmen gruplarının kendi aralarındaki zihinsel sağlık farklılıklarının da azaldığı görülmüştür. Göçmenlerin bu dönem içerisinde Fin toplumuna uyum çabalarının aynı yoğunlukta devam ettiği ve asimilasyon çabalarının azaldığı gözlemlenmiştir. Ancak araştırmanın olumlu göstergelere rağmen Fin toplumuyla entegrasyonun hala oldukça yavaş olduğu görülmüştür. Ayrıca değişik göçmen gruplarının kısmen değişik uyum sorunlarıyla mücadele ettikleri gözlemlenmiştir.

Schalk-Soekara vd. (2004) çalışmalarında Hollanda'nın çok kültürlü toplumu ile ilgili dört önemli başlığın, öz Hollandalı ve dört göçmen grubun algılamalarını incelemişlerdir. Göçmenlerin Hollanda'da yaşamlarında rahatlık hissetmeleri, ayrımcılığı algılamaları, onların kültürel uyum süreci ve tabii Hollandalıların onları kabul etmesi. Öngörüldüğü gibi, tabii Hollandalılar göçmenlerin görüşlerini bir ilişkisel alandan (algılanan ayrımcılık) ilişkisel olmayan bir alandan (rahatlık duygusu) daha doğru tahmin etmişlerdir ve Hollandalılarla göçmenler arasında davranış farkları, bir ilişkisel alanda (Hollandalıların göçmenlerle ilişkisi) ilişkisel olmayan bir alandan (kültürel uyum süreci) çok daha küçük bir fark vardır. İnceleme aynı zamanda etnik hiyerarşi (kültürel uzaklık), eğitim seviyesi, ve etnik grupların deneyimleri arasında ki ilişkiyi incelemiştir. Surinam ve Antililere (etnik hiyerarşide daha yüksek konumlanmış ve daha fazla okula gitme oranı olan) göre Türkler ve Faslılar Hollanda'da (Hollanda etnik hiyerarşisinde düşük seviye almış ve daha az okula gitme oranı olan) daha az olumlu hisler ve deneyimler elde etmişlerdir.

Teshome B. vd. (2006) tarafından yapılan bir çalışmada; Avusturya'da bulunan Etiyopyalı kadın göçmenlerin göç ve entegrasyon sürecini değerlendirmek amacıyla 2003 yılında Viyana'da on ay süresince sekiz Etiyopyalı kadınla anket ve gözlem yoluyla çalışılmıştır. Araştırmaya göre Etiyopyalı kadın göçmenlerin çoğu için sorun yasal ikamettir. Yasal ikamet almak iş, iyi gelir, sosyal etkileşim, sağlık sigortası ve uzun vadede sorunsuz entegrasyon için önemli bulunmaktadır.

Ültanir vd. (2004) Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin içinde bulundukları Alman Toplumuna uyumlarının kendi görüşleriyle tespit edilmesini amaçlayan çalışmalarına Türk kökenli 21 yaşlarında 21 kız ve 12 erkek katılmıştır. Araştırmada açık uçlu olarak kullanılan 40 soru bulunmaktadır. Bulguların sonucuna bakıldığında Almanya'daki Türk azınlığın uyum kelimesini hemen hemen "asimilasyon – özümseme" ile eş tuttuğu anlaşılmaktadır. Kültürün bilişsel faktörlerinden dilin ve inancın baskın olması sebebiyle, Alman toplumu içinde bağımsız yaşamada anlamlı düzeyde engel faktör olarak rol oynadığı görülmektedir. Genç Türk etniği, aile içinde kardeşleriyle Almanca konuşmayı tercih ederken, anne-babalarıyla Türkçe konuşmaya yönelmekte ve bu davranışını okul düzeyinde de aynı şekilde sergilemektedirler. Ancak kendi aralarında konuştukları dil de hem Türkçe hem de Almanca kelimelerle ve dil yapılarıyla karışmış değişik bir görüngü sergilemektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırma Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin belli başlı sorunlarını, göçün aileler üzerinde oluşturduğu sonuçları entegrasyon bağlamında dikkate alarak ortaya koymak amacı ile planlanmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde; *"Örneklem Yöntemi ve Çalışma Grubunun Belirlenmesi", "Araştırmanın Sınırlılıkları", "Veri Toplama Yöntem ve Araçları"* ile *"Verilerin Değerlendirilmesi"* konularına yer verilmiştir.

3.1 Örneklem Yöntemi ve Çalışma Grubunun Belirlenmesi

Bugün itibariyle Avrupa ülkeleri içindeki Türk göçmen nüfusu 4 milyonu aşmaktadır. Göçmen nüfus içerisinde en büyük dilimi 2.7 milyon kişiyle Almanya'daki Türkler oluşturmaktadır. Bu araştırmada Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin sosyo-kültürel sorunlarının aileler üzerine oluşturduğu sonuçların incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma bölgesi Almanya'nın Eslingen, Stuttgart, Heidelberg kentleri olup araştırmanın evrenini kentlerde yaşayan Türk göçmenler oluşturmaktadır. Türk göçmen nüfusunun en fazla olduğu bölge olması ve Türkiye'de daha önce araştırmamıza benzer bir çalışma yapılmamış olması bölgenin seçiminde etkili olmuştur. Çalışma grubu bu kentlerde yaşayan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 50 Türk göçmen oluşturmaktadır. Bu göçmenler gönüllülük ilkesine göre rastgele seçilmiştir.

3.2 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bölgesinin sınırlılığı; Almanya'nın Eslingen, Stuttgart, Heidelberg kentleridir. Örneklemin sınırlılığı ise bu kentlerde yaşayıp bu çalışmaya katılmayı kabul eden Türk göçmenlerdir.

3.3 Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin belli başlı sorunlarını, göçün aileler üzerinde oluşturduğu sonuçları entegrasyon bağlamında dikkate alarak ortaya koyabilecek verilerin elde edilmesinde anket tekniğinden yararlanılmıştır.

3.3.1 Anket formunun hazırlanması

Araştırma verilerinin toplanmasında Ek 1'deki anket formu kullanılmıştır. Anket formu denekler tarafından anlaşılabilecek bir şekilde ve daha önce yapılmış bazı araştırmalardan ve Ataca (1988) tarafından kullanılan ve geliştirilen 5'li likert tipi skalalar ile ölçülmüştür.

Anket formu beş temel bölümden oluşmaktadır.

Birinci temel bölüm; bireyleri tanıtıcı bilgileri ortaya koymayı amaçlayan soruları içermektedir. Bu kapsamda bireylerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eşinin uyruğu, doğum yeri, Almanya'da ikamet süresi, Almanya'daki vatandaşlık durumu, eğitim düzeyi, eğitim aldığı yer, Almanya ve Türkiye'de kaç yıl eğitim aldığı, kaç yıldır evli olduğu, sahip oldukları çocuk sayısı, çalışma durumu, ortalama yıllık gelirinin Türkiye ile karşılaştırılmasına ilişkin sorular yer almaktadır.

İkinci temel bölümde; bireylerin Almanca ve Türkçeyi kullanışlarına ilişkin sorular yer almaktadır.

Üçüncü temel bölümde; bireylerin Almanlarla ne sıklıkta bir araya gelip çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştirdikleri (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) ve bir sorunları olduğunda, Alman bir arkadaşa gidip gitmeyeceklerini saptamaya çalışan beş düzeyli (1=Hiç Bir Zaman / 5= Çoğu Zaman) iki soru, bireyin kaç tane Alman arkadaşı olduğunu belirlemek için beş düzeyli (1= Hiç / 5= Pek Çok) bir soru, bireyin yakın arkadaşlarının kimler olduğunu öğrenmek için altı seçenekten oluşan (1= Hiç Yakın Arkadaşım Yok, 2= Hepsi Türk, 3= Çoğu Türk, 4= Yarısı Türk Yarısı Alman,

5= Çoğu Türk Değil, 6= Hiçbiri Türk Değil) bir soru ve bireylerin Türklerle ne sıklıkta bir araya gelip çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştirdikleri (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) saptamaya çalışan beş düzeyli (1=Hiç Bir Zaman / 5= Çoğu Zaman) bir soru olmak üzere bu bölümde toplamda beş soru yer almaktadır.

Dördüncü temel bölümde; bireylerin anavatan ve yaşadığı ülke ile ilgili eğilimleri belirlemeyi amaçlayan beş düzeyli (1= kesinlikle katılmıyorum / 5= Kesinlikle Katılıyorum) 44 sorudan oluşan Likert tipi bir skala kullanılmıştır.

Beşinci temel bölümde; yaşanılan ülke ile ilgili kaygıları açıklamaya olanak sağlayan "***stres***" ölçeği bulunmakta ve farklı alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde deneklerin Almanya'ya göç etmeleri ile ilgili düşüncelerini ifade eden değerlendirmeleri 5 düzeyli (1. çok pişmanım, 2., 3., 4., 5. Geldiğime çok memnunum) Likert tipi bir skala kullanılarak incelenmiştir.

İkinci alt bölüm; deneklerin kendilerini nasıl hissettiğini belirlemeye yönelik maddelerin değerlendirilmesinde 4 düzeyli (1.Hiç, 2.Biraz, 3.Çok, 4.Tamamıyla) Likert tipi bir skala kullanılmıştır.

3.3.2 Anket formunun uygulanması

Hazırlanan anket formu, 28 Mart -15 Mayıs tarihleri arasında uygulanarak veriler toplanmıştır. Anket formu Almanya'daki Türk göçmenlere gönüllülük esasına dayanılarak uygulanmıştır. Her formun uygulanması yaklaşık 35 dakika zaman almıştır.

3.3.3 Anket formuna geçerlik güvenirlik testinin uygulanması

Ölçeğin taşıması gereken özelliklerden birisi olan güvenirlik, bir ölçme aracıyla aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm değerlerinin kararlılığının bir göstergesidir.

Hakkında araştırma yapılan konuya ait örnek kütledeki bir bireyin araştırılan bir olaya karşı bilgi, tutum ve davranışları ölçekte yer alan k sayıda soruya verdiği cevapların değerleri (skor, puan) toplanarak bulunuyorsa, bu ölçekte yer alan soruların birbirleri ile yakınlıklarının derecesini ortaya koymak için güvenirlik analizi yapılır. Güvenirlik analizinde k soru ve n birim vardır. Güvenirlik analizleri yapılırken k ve n ye ait iki temel koşulun dikkate alınması gerekir; k>30 olmalıdır. Yani ölçme araçları, bireysel özellikleri (demografik, sosyo ekonomik) sorgulayan sorular dışında, çok sayıda ve birbirleri ile ilişkili soru içermelidir; n>50 olmalıdır. Yani ölçme araçları çok sayıda rastgele seçilen deneklere uygulanmalıdır (Aktaş 2011).

Anket formunun güvenirliliği için iç tutarlılık katsayısı "Cronbach Alpha" hesaplanmıştır.

Çizelge 3.1 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları ile ilgili geçerlilik-güvenirlik çalışması sonuçları

	Madde toplam kolerasyonu
1. Türk bayramlarından çok Alman bayramlarını kutlamayı tercih ederim	0.30
3. Hem Alman hem Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim.	0.72
6. Hem Almanlar'la hem Türkler'le bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	0.55
8. Kimlerle Bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırmam.	0.44
9. Çocuklarımın hem Alman hem Türk tarzlarına uygun yetişmelerini isterim.	0.60
11. Evimde Türkler'e özgü süslemelerden çok Almanlar'a özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	0.41
13. Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem.	0.64
14. Çocuklarımın Türk tarzından çok Alman tarzına uygun yetişmelerini isterim.	0.41
15. Hem Türk hem Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	0.72
16. Ne tür gazete okuduğuma aldırış etmem.	0.55
17. Yakın arkadaşımın hem Alman hem Türk olmasını tercih ederim.	0.62
18. Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.	0.70
20. Evde Türkçe'den çok Almanca konuşmayı tercih ederim.	0.32
23. Çocuklarımın herhangi bir kültüre özgü değer veya gelenekleri öğrenip öğrenmediklerine aldırmam.	0.44
25. Türk gazetelerinden çok Alman gazetelerini okumayı tercih ederim.	0.32
26. Evde hem Alman hem Türk yemekleri yemeyi tercih ederim.	0.71

Çizelge 3.1 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları ile ilgili geçerlilik-güvenirlik çalışması sonuçları (devam)

	Madde toplam kolerasyonu
27. Evi süsleme gibi önemsiz şeylerle kafamı yormam	0.35
30. Çocuklarımın Türk değer ve geleneklerinden çok Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	0.56
32. Hem Alman hem Türk gazetelerini okumayı tercih ederim.	0.31
34. Türk'ten çok bir Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	0.60
35. Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim.	0.40
36. Çocuklarımın hem Türk hem Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	0.68
39. Evimde hem Almanlar'a hem Türkler'e özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	0.60
39. Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem.	0.37
42. Yakın arkadaşlarımın Türk'ten çok Alman olmasını tercih ederim	0.59
43. Çocuklarımın Alman tarzında yetişmelerini isterim	0.50
44. Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarına aldırış etmem	0.39

Alpha :0.92

Araştırmanın genel bilgiler bölümünde yer alan "Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları" ölçeği geçerlik güvenirlik sonuçları incelendiğinde ölçekte yer alan 44 maddeden onaltısı faktör yük değerinin 0.30'un altında olması nedeni ile ölçekten çıkarılmıştır. Tekrarlanan analiz sonucunda kalan 38 madde incelenmiştir.

Çizelgede yer alan madde toplam kolerasyon değerleri 0.30- 0.72 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirliliği için hesaplanan alpha değeri 0.92'dir.

Çizelge 3.2 Yaşanılan ülke ile ilgili stres ölçeği geçerlik güvenirlik

	Madde toplam kolerasyonu
1.Sakinim	0.62
2.Kendimi emniyette hissediyorum	0.69
5. Huzur içindeyim	0.62
8.Kendimi dinlenmiş hissediyorum	0.44
10. Kendimi rahat hissediyorum	0.77
11. Kendime güvenim var	0.37
15.Kendimi rahatlamış hissediyorum	0.61
16.Halimden memnunum	0.69
19. Sevinçliyim	0.33
20. Keyfim yerinde	0.71

Alpha: 0.87

Araştırmanın genel bilgiler bölümünde yer alan "stres" ölçeği geçerlik güvenirlik sonuçları incelendiğinde ölçekte yer alan 20 maddeden onu faktör yük değerinin 0.30'un altında olması nedeni ile ölçekten çıkarılmıştır. Tekrarlanan analiz sonucunda kalan 20 madde incelenmiştir.

Çizelgede yer alan madde toplam kolerasyon değerleri 0.33- 0.77 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirliliği için hesaplanan alpha değeri 0.87'dir.

3.3.4 Verilerin değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 16.0 paket yazılım programından yararlanılarak oluşturulan veri tabanında toplanmıştır. Bu yazılımın sağladığı aritmetik ve mantıksal işlem yapabilme olanağı ile bilgilerin sınıflandırılması ve boyutlandırılması gerçekleştirilmiştir. Bu soruya ilişkin mutlak ve yüzde değerleri gösteren çizelgeler hazırlanmıştır. Doğum yeri değişken olarak belirlenmiş olup Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarına ilişkin düşünme biçimleri ile yaşadıkları ülke ile ilgili kaygılarına ilişkin olarak farklılığın belirlenebilmesi için t-testi yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; "Türk göçmenleri Tanıtıcı Demografik Bulgular", "Almanca ve Türkçenin Kullanılışı İle İlgili Bulgular", "Türk göçmenlerin Almanlarla Ne Sıklıkta Bir Araya Gelip Çeşitli Faaliyetleri Gerçekleştirmeleriyle İlgili Bulgular", "Türk göçmenlerin Almanya'daki Yaşamlarında Karşılaştıkları Çeşitli Durumlardaki Düşünme Biçimleriyle İlgili Bulgular", "Yaşanılan Ülke İle İlgili Kaygıların Değerlendirilmesi" başlıkları altında verilmiş ve tartışmaları yapılmıştır.

4.1 Bireyleri Tanıtıcı Demografik Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin demografik özellikleri açıklanmaktadır. Demografik özellikler başlığı altında araştırmaya katılan Türk göçmenlerin cinsiyeti, yaş grubu, eğitim düzeyi, meslekleri, doğum yerleri, Almanya'ya gelmeden önce ikamet ettikleri yer gibi bilgilerin yanı sıra eşleri ve çocuklarını tanıtıcı bilgiler açıklanmıştır.

4.1.1 Türk göçmenlere ilişkin bilgiler

Araştırma kapsamına Türk göçmenlerin yaş grubu, cinsiyet, medeni durumu, eğitim düzeyi, doğum yerleri, Almanya'ya gelmeden önce ikamet ettikleri şehir durumları konularını içermektedir.

Çizelge 4.1 Türk göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımları

Yaş grubu	Sayı	%
≤ - 30	18	36.0
31-41	18	36.0
≥ - 42	14	18.0
Toplam	50	100.0

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin %36.0'sının 30 yaş ve 30 yaşın altında oldukları, %36.0'sının 31-41 yaş aralığında oldukları, %18.0'ının 42 yaş ve 42 yaşın üzerinde oldukları belirlenmiştir.

4.1.2 Türk göçmenlerin cinsiyet durumu

Araştırma materyalini oluşturan Türk göçmenlerin cinsiyete göre dağılımları Çizelge 4.2'de irdelenmiştir.

Çizelge 4.2 Türk göçmenlerin cinsiyete göre dağılımları

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	23	46.0
Erkek	27	54.0
Toplam	50	100.0

Türk göçmenlerin yarısının biraz fazlasının (%54.0) erkek, yarısına yakınının ise (%46.0) kadın oldukları saptanmıştır.

4.1.3 Türk göçmenlerin medeni durumları

Türk göçmenlerin medeni durumlarına göre dağılımları Çizelge 4.3'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.3 Türk göçmenlerin medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni durumu	Sayı	%
Evli	28	56.0
Bekâr	22	44.0
Toplam	48	100.0

Çizelgede de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan evli Türk göçmenlerin oranı %56.0 iken bekârların oranı %44.0'tür.

4.1.4 Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruk durumları

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruk durumlarına göre dağılımları Çizelge 4.4'de verilmiştir.

Çizelge 4.4 Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruk durumlarına göre dağılımı

Türk Göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyruğu	Sayı	%
Alman	7	25.9
Türk	20	74.1
Toplam	27	100.0

Evli olduğunu belirten Türk göçmenlerin evli oldukları kişilerin uyrukları dikkate alındığında çoğunluğun (%74.1)Türk, yaklaşık beşte birinin de (%25.9) Alman uyruklu eşlere sahip oldukları saptanmıştır.

4.1.5 Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezleri

Bu bölümde Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezlerine göre dağılımları Çizelge 4.5'de incelenmiştir.

Çizelge 4.5 Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezlerine göre dağılımı

Şehir merkezi	Sayı	%
Adana	2	4
Ankara	8	16
Hatay	1	2
Çayeli	1	2
Niğde	1	2
Hamm	1	2
İstanbul	6	12
Yozgat	1	2
Berlin	3	6

Çizelge 4.5 Türk göçmenlerin doğdukları şehir merkezlerine göre dağılımı (devam)

Eskişehir	1	2
Hamburg	1	2
Zonguldak	2	4
Kırşehir	1	2
Hof	1	2
Miltenberg	1	2
Amasya	2	2
Samsun	1	2
Aydın	1	2
Sivas	1	2
İzmir	1	2
İzmit	1	2
Wesel	1	2
Köln	3	6
Bilecik	1	2
Konya	4	8
Diyarbakır	1	2
Ordu	1	2
Nevşehir	1	2
Toplam	50	100.0

Çizelgede görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki göçmenlerin %16.0'sı doğumludur. Geriye kalan % 84.0'ü Türkiye ile Anadolu'nun çeşitli illerinde (yalnız 6 tanesi İstanbul'da doğmuştur) doğmuşlardır. Bu tablo bize araştırma kapsamımızın büyük çoğunluğunun I. Kuşak göçmen grup olduğunu göstermektedir.

4.1.6 Türk göçmenlerin Almanya'da yaşadıkları süreler

Türk göçmenlerin Almanya'da yaşadıkları süreler Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6 Türk göçmenlerin Almanya'da yaşadıkları sürelere göre dağılımı

Yıl	Sayı	%
1	3	6.0
2-3	1	2.0
4-6	7	14.0
7-9	5	10.0
10+	34	68.0
Toplam	50	100.0

Çizelgede de görüldüğü gibi, Türk göçmenlerin çoğu (%68.0) 10 yıl ve 10 yıldan daha fazla süredir Almanya'da yaşamaktadır. 4-6 yıldır Almanya'da yaşayanların oranı %14.0 iken 7-9 yıldır yaşayanların oranı %10.0'dır. Almanya'da kalma süresinin entegrasyon süreci ile pozitif ilişkili olduğu düşünülmektedir.

4.1.7 Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son ikamet edilen şehir merkezleri

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son ikamet edilen şehir merkezlerine göre Çizelge 4.72degösterilmiştir.

Çizelge 4.7 Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son ikamet edilen şehir merkezlerine göre dağılım

Şehir merkezi	Sayı	%
Yanıt vermeyenler	10	20.0
Adana	2	4.0
Ankara	9	18.0
Hatay	1	2.0
Rize	1	2.0
Niğde	1	2.0
Konya	2	4.0
İstanbul	11	22.0
Antalya	2	4.0
Muğla	1	2.0
Zonguldak	2	2.0
İzmir	3	6.0
Samsun	1	2.0
Eskişehir	2	4.0
Bursa	1	2.0
Nevşehir	1	2.0
Toplam	50	100.0

Türk göçmenlerin Almanya'ya gelmeden önce şehir merkezlerinden en son %22.0'sinin İstanbul, %18.0'inin Ankara'da ikamet ettikleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin , %20.0'si ikamet ettikleri yerle ilgili bilgi vermemiştir.

4.1.8 Türk göçmenlerin Almanya'daki vatandaşlık durumları

Türk göçmenlerin Almanya'daki vatandaşlık durumları Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8 Türk göçmenlerin Almanya'daki vatandaşlık durumlarına göre dağılımı

Vatandaşlık durumu	Sayı	%
Alman vatandaşı	17	34.0
Çifte Vatandaş	10	20.0
Göçmen	23	46.0
Toplam	50	100.0

Bu çizelge tüm vatandaşlık durumları dikkate alındığında göçmen statüsündeki bireylerin en fazla oranda olduğunu (%46.0) göstermiştir. Diğer taraftan tüm örneklem olanlar da her ne kadar Alman vatandaşı (%34.0) ve çifte vatandaşlık(%20.0) hakkına sahip bireyler olsalar dahi Almanya'daki Türklerin durumu dikkate alındığında "göçmen" statüsünde görülmektedirler.

4.1.9 Türk göçmenlerin eğitim düzeyleri

Bu bölümde Türk göçmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı Çizelge 4.9'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.9 Türk göçmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı

Eğitim düzeyi	Sayı	%
Lise	1	2.0
Meslek/Teknik Lise	5	10.0
College/Ön Lisans	4	8.0
Üniversite	24	48.0
Yüksek Lisans/ Doktora	16	32.0
Toplam	50	100.0

Çizelgeden de görüldüğü gibi Türk göçmenlerin yarısına yakını (%48.0) üniversite mezunudur. Yüksek Lisans/ Doktora eğitimi alanların oranı %32.0'dir. Meslek/teknik lise mezunları (%10.0) ile College/ön lisans (%8.0) mezunlarının oranları birbirine yakındır. Çalışma grubumuzda eğitim düzeyinin yüksek olması, Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin eğitim düzeyinin göç sürecine bakıldığında yıllar içinde artmış olsa dahi, Türk göçmenlerin bu denli eğitimli olduğu sonucuna götürmez. Bu yalnızca tesadüfi ulaştığımız çalışma grubunun özelliğidir.

4.1.10 Türk göçmenlerin eğitim aldıkları yerler

Türk göçmenlerin eğitim aldıkları yerlerin dağılımı Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10 Türk göçmenlerin eğitim aldıkları yerlerin dağılımı

Eğitim alınan yer	Sayı	%
Almanya	12	24.0
Türkiye	14	28.0
Türkiye ve yurtdışı	6	12.0
Diğer	2	4.0
Almanya-Türkiye	14	28.0
Almanya-Diğer	2	4.0
Toplam	50	100.0

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin arasında Türkiye'de eğitim alanlar ile Almanya-Türkiye'de eğitim alanların oranları aynıdır (%28.0, %28.0). Almanya'da eğitim alanların oranı ise %24.0'tür.

4.1.11 Türk göçmenlerin evlilik süreleri

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin evlilik sürelerine göre dağılımı Çizelge 4.11'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.11 Türk göçmenlerin evlilik sürelerine göre dağılımı

Evlilik süresi (yıl)	Sayı	%
1	1	3.6
3	1	3.6
5	7	25.0
6	2	7.1
7	1	3.6
8	2	7.1
11	1	3.6
14	1	3.6
15	2	7.1
16	1	3.6
17	1	3.6
20	1	3.6
23	2	7.1
25	2	7.1
27	1	3.6
30	1	3.6
39	1	3.6
Toplam	28	100.0

Evli olduğunu belirten Türk göçmenlerin yanıtları dikkate alındığında %25.0'inin 5 yıldır evli olduğu saptanmış olup 6, 8, 15, 23 ve 25 yıldır evli olanların oranının aynı olduğu görülmüştür (%7.1) . entegrasyon sürecinde evliliğin etkili bir değişken olduğu dikkate alındığında çalışma grubunun çoğunluğunun evli ve yine bu çoğunluğunun önemli bir kısmının evlilik süresinin 5 yıldan fazla olması dikkati çekmektedir.

4.1.12 Türk göçmenlerin çalışma durumları

Türk göçmenlerin çalışma durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.12'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.12 Türk göçmenlerin çalışma durumlarına göre dağılımı

Çalışma durumu	Sayı	%
Tam gün	35	70.0
Yarım gün	6	12.0
Çalışmıyor	7	14.0
Emekli	1	2.0
Diğer	1	2.0
Toplam	50	100.0

Çizelge 4.12'den Türk göçmenlerin çoğunun (% 70.0) tam gün çalıştıkları görülmektedir. Yarım gün çalışan göçmenlerin (%12.0) ve çalışmayanların (%14.0) oranlarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.13 Türk göçmenlerin çalışmama nedenlerine

Türk göçmenlerin çalışmama nedenleri Çizelge 4.13'de verilmiştir.

Çizelge 4.13 Türk göçmenlerin çalışmama nedenlerine göre dağılımı

Çalışmama nedenleri	Sayı	%
Öğrenciyim	4	57.1
Emekliyim	1	14.3
Ev hanımıyım	2	28.6
Toplam	7	100.0

Çalışmayan Türk göçmenlerin çalışmama nedenleri dikkate alındığında, % 57.1'inin öğrenci, %28.6'sının emekli, % 14.3'ünün ev hanımı oldukları görülmektedir.

4.1.14 Türk göçmenlerin meslek durumları

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin meslek durumlarına göre dağılımları Çizelge 4.14'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.14 Türk göçmenlerin meslek durumlarına göre dağılım

İş	Sayı	%
Elektronik mühendisi	2	5.0
Meslek danışmanı	1	2.5
Market görevlisi	1	2.5
Lastik üretim sorumlusu	2	5.0
Anaokulu öğretmeni	1	2.4
IT sektöründe uzman danışman	1	2.4
Akademisyen	3	7.5
Medikal işi	1	2.4
Bilgisayar satış müdürü	1	2.4
Anketör	1	2.4
Sistem mühendisi	1	2.4
Eğitim aldığı bir konuda çalışıyor	1	2.4
Sosyal danışman	1	2.4
IT alanında proje müdürü	2	4.9
Reklam ajansında müşteri sorumlusu	1	2.4
Yönetici asistanı	1	2.4
Bilgisayar mühendisi	2	4.9
Bilgi işlem	1	2.4
Teknik eleman	1	2.4
Öğretmen	3	7.5
Kozmetik sektörü	1	2.4
Mobilya mağazası sorumlusu	1	2.4
Futbol federasyonunda bütçe sorumlusu	1	2.4
Devlet memuru	1	2.4
Bankacı	3	7.5
Büro görevlisi	1	2.4
Türkiye adına çalışmakta	1	2.4
Bilimsel araştırma görevlisi	1	2.4
Üniversitede asistanlık	1	2.4
Teknisyen	1	2.4
Dershane sahipliği, kuyumculuk, gazetecilik	1	2.4
Toplam	41	100.0

Çalıştıklarını ifade eden Türk göçmenlerin meslek durumları incelendiğinde, akademisyen (% 7.5), öğretmen (% 7.5) ve bankacı (% 7.5) olduklarını belirtenlerin oranının yüksek olduğu bulunmuştur. Bunu sırasıyla elektronik mühendisi (%4.9), lastik üretim sorumlusu (%4.9), IT alanında proje müdürü (%4.9) ve bilgisayar mühendisi (%4.9) izlemektedir.

4.1.15 Türk göçmenlerin gelir değerlendirme durumları

Türk göçmenlerin gelir değerlendirme durumları Çizelge 4.15'da gösterilmiştir.

4.15 Türk göçmenlerin gelir değerlendirme durumlarına göre dağılımı

	Sayı	%
Yanıt vermeyenler	7	14.0
Hemen hemen aynı	4	8.0
Aynı	2	4.0
Daha iyi	24	48.0
Çok daha iyi	13	26.0
Toplam	50	100.0

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin yarıya yakını (% 48.0) Almanya'daki gelir durumunu Türkiye'ye oranla daha iyi olduğunu belirtmiş olup, %26.0'sı çok daha iyi olarak değerlendirmektedirler. Hemen hemen aynı olduğunu söyleyenler %8.0 oranında iken %4.0'ü aynı olduğunu ifade etmiştir. Gelir durumlarını değerlendirmeyen Türk göçmenlerin oranı %14.0 olarak bulunmuştur. Her ne kadar dünyada yaşanan ekonomik kriz gelişmiş Almanya'yı etkilemiş olsa dahi , göçmen grubun gelirinin yeterliliğini her iki ülke (Türkiye-Almanya) açısından değerlendirmelerine bakıldığında kuşkusuz bir Avrupa ülkesi olan Almanya'daki gelir yeterliliğinin ülkemizde dahi yüksek olduğu görüşünün yaygınlığı dikkatleri çekmektedir.

4.2 Almanca ve Türkçenin Kullanılışı İle İlgili Bulgular

Bu bölüm Almanya'daki Türk göçmenlerin Almancayı anlama, okuma, konuşma, yazma durumları, almanca yeterlilik düzeyleri ile Almanca ve Türkçeyi kullanım sıklıkları konularını içermektedir.

4.2.1 Almancayı anlama, okuma, konuşma, yazma durumları

Araştırma materyalini oluşturan Türk göçmenlerin Almancayı anlama, konuşma, okuma, yazma durumları Çizelge 4.16'de irdelenmiştir.

Çizelge 4.16 Almancayı anlama, konuşma, okuma, yazma ile ilgili dağılım

	Düzey	Sayı	%
Almanca anlama	Biraz	2	4.0
	Orta düzeyde	4	8.0
	İyi	15	30.0
	Çok iyi	29	58.0
	Toplam	50	100.0
Almanca konuşma	Düzey	Sayı	%
	Biraz	2	4.0
	Orta düzeyde	11	22.0
	İyi	10	20.0
	Çok iyi	27	54.0
	Toplam	50	100.0
Almanca okuma	Düzey	Sayı	%
	Biraz	3	6.0
	Orta düzeyde	6	12.0
	İyi	12	24.0
	Çok iyi	29	58.0
	Toplam	50	100.0
Almanca yazma	Düzey	Sayı	%
	Hiç	1	2.0
	Biraz	3	6.0
	Orta düzeyde	10	20.0
	İyi	11	22.0
	Çok iyi	23	46.0
	Toplam	50	100.0

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi, Türk göçmenlerin yarıdan biraz fazlası Almancayı çok iyi anladığını (%58.0) belirtirken %30.0'u "iyi" olarak değerlendirmektedir. Türk göçmenlerin Almanca konuşma durumları incelendiğinde yarıdan biraz fazlası (%54.0) çok iyi ,%22.0'si orta düzeyde Almanca konuştuklarını ifade etmişlerdir. Almanca okuma düzeyleri dikkate alındığında yarıdan biraz fazlası (%58.0) çok iyi yanıtını vermiş olup "iyi" olarak ifade edenlerin oranlarının %20.8 olduğu görülmüştür. Almanca yazma sonuçları değerlendirildiğinde; Türk göçmenlerin yarısı (%50.0) Almancayı "çok iyi" yazdıklarını belirtmiş olup bunu %22.0 oranıyla "iyi", %20.0 oranı ile "orta düzeyde" olarak değerlendirenler izlemektedir. Sonuç olarak, Türk göçmenlerin yaklaşık yarısı yaşadıkları ülke olan Almanya'nın ana dilini anlama, konuşma, okuma ve yazma becerileri konusunda "çok iyi" düzeyde olduklarını ifade etmişlerdir.

4.2.2 Almancanın yeterlilik durumu

Bu bölümde Türk göçmenlerin alış veriş yaparken, Alman arkadaş, komşu yada tanıdıklarla iletişim halinde iken, doktor, öğretmen ya da diğer resmi bir kişiyle iletişim halinde iken değerlendirmek istemiş ve sonuçlar çizelge 4.17'de verilmiştir.

Çizelge 4.17 Almancanın yeterlilik durumuna göre dağılımı

	Düzey	Sayı	%
Alış veriş yaparken (Mağazalarda ve çeşitli alış veriş merkezlerinde)	Hiç Yeterli Değil	-	-
	Çok Yeterli Değil	1	2.0
	Orta	2	4.0
	Yeterli (Sorunum Yok)	16	32.0
	Oldukça Yeterli	31	62.0
	Toplam	50	100.0
Alman arkadaş, komşu yada tanıdıklarla iletişim halinde iken	Hiç Yeterli Değil	1	2.0
	Çok Yeterli Değil	1	2.0
	Orta	4	8.0
	Yeterli (Sorunum Yok)	18	36.0
	Oldukça Yeterli	26	52.0
	Toplam	50	100.0
Doktor, öğretmen ya da diğer resmi bir kişiyle iletişim halinde iken	Hiç Yeterli Değil	1	2.0
	Çok Yeterli Değil	1	2.0
	Orta	9	18.0
	Yeterli (Sorunum Yok)	12	24.0
	Oldukça Yeterli	27	54.0
	Toplam	50	100.0

Çizelge 4.17'den de anlaşılacağı gibi Türk göçmenlerin tamamına yakınının (oldukça yeterli %62.0, yeterli %32.0) Almancalarının alış veriş yaparken yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Alman arkadaş komşu yada tanıdıklarla iletişim halinde iken Almanca yeterlilik durumları sorulduğunda Türk göçmenlerin yarıdan biraz fazlası (%52.0) oldukça yeterli, %36'sı yeterli olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Doktor, öğretmen yada diğer resmi bir kişiyle iletişim halinde Almanca düzeyleri dikkate alındığında yeterli bulanların oranının diğer seçeneklerden yüksek olduğu görülmektedir (oldukça yeterli %54.0, yeterli %24.0).bu çizelge Almanca yeterlilik durumlarının çeşitli etkinliklere göre dağılımında, göçmen grubun en fazla alış veriş yaparken (%62.0) "oldukça iyi" oldukları görüşüne sahipliklerini ortaya koymaktadır.

4.2.3 Almanca ve Türkçenin kullanım sıklığı

Türk göçmenlerin Almanca ve Türkçeyi kullanım sıklıklarına göre dağılımları Çizelge 4.18'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.18 Almanca ve Türkçenin kullanım sıklığına göre dağılımı

	Sıklık	Sayı	%
Almanca	Hemen Hemen Hiç	1	2.0
	Az	7	14.0
	Bir Dereceye Kadar	9	18.0
	Oldukça Fazla	15	30.0
	Hemen Hemen Tüm Gün	18	36.0
Türkçe	**Toplam**	50	100.0
	Az	3	6.0
	Bir Dereceye Kadar	9	18.8
	Oldukça Fazla	15	31.2
	Hemen Hemen Tüm Gün	21	43.8
	Toplam	50	100.0

Çizelge 4.18'de Türk göçmenlerin Almanca ve Türkçe kullanım sıklıklarıyla ilgili görüşlerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Genel örneklem dikkate alındığında hemen hemen her gün Almanca kullananlar ile oldukça fazla Almanca kullananların oranlarının birbirine yakın olduğu bulunmuştur(%36.0, %30.0). Türkçe kullanım durumları dikkate alındığında %43.8'i Türkçeyi hemen hemen tüm gün bunu %31.2 oranı ile oldukça fazla, %18.8 oranı ile "bir dereceye kadar" yanıtını verenlerin takip ettiği saptanmıştır.

Entegrasyon sürecinde göçmen grubun yaşadıkları ülkenin anadilini kullanmasının en etkili değişkenlerden biri olduğunu pek çok araştırma bulgusu doğrulamaktadır.

4.3 Türk Göçmenlerin Dil ve Arkadaşlık Durumları İle İlgili Bulgular

Bu bölümde Almanya'daki Türk göçmenlerin Almanlarla ve Türklerle iletişim durumları ile Almanlarla arkadaşlıkları, arkadaşlarının kökenleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.3.1 Türk göçmenlerin Almanlarla iletişim durumları

Bu bölümde Türk göçmenlerin Almanlarla bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri gerçekleştirme sıklıkları ile bir sorunu olduğunda Alman bir arkadaşa gitme durumları dikkate alınarak Çizelge 4.19'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.19 Türk göçmenlerin Almanlarla iletişim durumlarına göre dağılımı

	Sıklık	Sayı	%
Almanlarla ne sıklıkta bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştiriyorsunuz?(ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi)	Hiç Bir Zaman	1	2.0
	Nadiren	12	24.0
	Zaman Zaman	18	36.0
	Sık Sık	9	18.0
	Çoğu Zaman	10	20.0
	Toplam	50	100.0
Bir sorununuz olduğunda, Alman bir arkadaşa gider misiniz?	Sıklık	Sayı	%
	Hiç Bir Zaman	6	12.0
	Nadiren	14	28.0
	Zaman Zaman	12	24.0
	Sık Sık	10	20.0
	Çoğu Zaman	8	16.0
	Toplam	50	100.0

Çizelgede de görüleceği gibi, Almanlarla bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri gerçekleştiren Türk göçmenlerin (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) oranı %36.0 iken nadiren ve çoğu zaman Almanlarla bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri gerçekleştirenlerin (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) oranları birbirine yakındır (% 24.0, %20.0).

Türk göçmenlerin bir sorunu olduğunda, Alman bir arkadaşa gitme durumları incelendiğinde nadiren ve zaman zaman yanıtını verenlerin oranlarının birbirine yakın (% 28.0, %24.0) olduğu saptanmış olup sık sık yanıtını verenlerin %20.0 oranında olduğu bulunmuştur.

Sonuçlar her ne kadar göçmen grubumuzun bazı açılardan entegrasyon sürecini olumlayan değişkenlere sahip olduklarını gösterse de bu grubun Almanlarla kurdukları iletişim ve herhangi bir sorunu olduğunda bunu bir Almanla paylaşabilmesi değerlendirildiğinde aslında bu durumun yeterli olmadığı ve hala Türk göçmen grubun kendi kurduğu küçük topluluğu kral ettiğini ortaya koymaktadır.

Avrupa'da yeni göçler ülkeler odak noktası haline geldikçe ve birçok göçmenin burada kalmak için bulunduğu netleştikçe, göç alan toplumlarda yerel halk ile göçmen nüfus arasındaki ilişkiler hakkında ateşli tartışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Tartışmalar göçmenlerin topluma entegre olup olmamaları, çoğunluğu oluşturan gruba girmeleri ya da göç alan ülke içinde kendi topluluklarını oluşturup kendi içlerinde kapalı kalmalarına ilişkin sorularını içermektedir. Başka bir deyişle, misafir olunan ülke üzerinde göçün nasıl bir etki yarattığı ve toplumsal bütünlük varlığını devam ettirmede etkisinin olup olmayacağı endişe yaratmaktadır (Özkan 2008).

4.3.2 Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısı

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısı Çizelge 4.20'de verilmiştir.

Çizelge 4.20 Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısına göre dağılımı

Alman arkadaş sayısı	Sayı	%
Hiç	3	6.0
1-2	5	10.0
4-5	17	34.0
Çok	15	30.0
Pek çok	10	20.0
Toplam	50	100.0

Çizelge 4.20'de Türk göçmenlerin Alman arkadaş sayısına bakıldığında; % 34.0'ünün 4-5, %30.0'unun çok ve %20.0'sinin pek çok Alman arkadaşı olduğu anlaşılmaktadır. Hiç Alman arkadaşı olmadığını belirtenlerin oranı %6.0'dır.

4.3.3 Türk göçmenlerin yakın arkadaşlık durumları

Türk göçmenlerin yakın arkadaşlık durumları Çizelge 4.21'de verilmiştir.

Çizelge 4.21 Türk göçmenlerin yakın arkadaşlık durumlarına göre dağılımı

	Sayı	%
Hiç yakın arkadaşım yok	1	2.0
Hepsi Türk	13	26.0
Çoğu Türk	24	48.0
Yarısı Türk yarısı Alman	7	14.0
Çoğu Türk değil	5	10.0
Toplam	50	100.0

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin yarısına yakını (% 48.0) yakın arkadaşlarının çoğunun Türk olduğunu belirtmişlerdir. Bunu sırası ile hepsi Türk olanlar (%26.0) ile yarısı Türk yarısı Alman olanlar (% 14.0) izlemektedir.

4.3.4 Türk göçmenlerin Türklerle bir araya gelme sıklığı

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin Türklerle bir araya gelme sıklığı ile ilgili dağılımı Çizelge 4.22'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.22 Türklerle bir araya gelme sıklığı ile ilgili dağılımı

	Sayı	%
Hiç Bir Zaman	7	14.0
Nadiren	10	20.0
Zaman Zaman	21	42.0
Sık Sık	12	24.0
TOPLAM	50	100.0

Çizelge 4.22'de görüldüğü gibi, Türk göçmenlerin yarısına yakınının (%42.0) zaman zaman, %24.0'ünün sık sık ve %20.0'sinin nadiren Türklerle bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştirdikleri (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) saptanmıştır.

Araştırma sonuçları yine göçmen grubun kendi grubunu tercih ettiğini ortaya koymaktadır.

4.4 Türk göçmenlerin Almanya'daki Yaşamları İle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli durumlardaki düşünme biçimlerini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Bu bölümde cümlelere ilişkin bilgiler frekans dağılımıyla verilmiştir.

4.4.1 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamları

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli durumlardaki düşünme biçimleri Çizelge 4.23'te verilmiştir.

"Türk bayramlarından çok Alman bayramlarını kutlamayı tercih ederim" cümlesine Türk göçmenlerin çoğunluğu (kesinlikle katılmayanlar %52.0, katılmayanlar %36.0) katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan istatistik analiz sonucunda doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$) (Çizelge 4.23).

“Hem Alman hem Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim” görüşüne araştırmaya katılan Türk göçmenlerin %46.0’sının katıldıkları, %20.0’sinin katılmadıkları, %16.0’sının ise kesinlikle katılmadıkları saptanmıştır. Yapılan istatik analiz sonucunda doğum yeri değişkeni “hem Alman hem Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim” görüşü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuş olup Türkiye’de doğan Türk göçmenlerin ortalama puanlarının Almanya’da doğan Türk göçmenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum Türkiye’de doğan Türk göçmenlerin Alman toplumuna uyum sağlama ve ait olma istekleri ile açıklanabilir ($p<0.05$) (Çizelge 4.23).

Araştırma kapsamında bulunan “Hem Almanlar’la hem Türkler’le bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim” maddesine Türk göçmenlerin %54.0’ü katıldıklarını, %22.0’si kesinlikle katıldıklarını, %18.0’i katılmadıklarını, %4.0’ü kararsız kaldıklarını, %2.0’si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p >0.05$) (Çizelge 4.23).

Türk göçmenlerin “Kimlerle bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırmam” ifadesine %44’ünün kesinlikle katılmadıkları, %36’sının katılmadıkları, %10.0’unun ise kararsız kaldıkları saptanmıştır. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p >0.05$) (Çizelge 4.23).

“Çocuklarımın hem Alman hem Türk tarzlarına uygun yetişmelerini isterim” maddesine araştırmaya katılan Türk göçmenlerin %46’sı katıldıkları, %20.0’sinin kesinlikle katıldıkları, %18.0’inin kesinlikle katılmadıkları %10.0’unun katılmadıkları, %6.0’sının kararsız kaldıkları anlaşılmaktadır. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p >0.05$) (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23’ten anlaşılacağı gibi “Evimde Türkler’e özgü süslemelerden çok Almanlar’a özgü süslemelerin olmasını tercih ederim” cümlesine Türk göçmenlerin %86.0’sı katılmadıklarını belirtmişken, %12’sinin kararsız olduğunu ifade etmiştir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p >0.05$) (Çizelge 4.23).

Araştırma kapsamında yer alan "Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem" görüşüne Türk göçmenlerin %62.0'sinin kesinlikle katılmadıkları ve katılmadıkları, %26.0'sının katıldıkları ve kesinlikle katıldıkları, %6'sının ise bu konuda kararsız kaldıkları belirlenmiştir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

"Çocuklarımın Türk tarzından çok Alman tarzına uygun yetişmelerini isterim" ifadesine Türk göçmenlerin %52.0'si kesinlikle katılmadıklarını, %30.0'u katılmadıklarını, %12.0'si katıldıklarını belirtmiş olup kararsızların oranı %6.'dır. Yapılan istatistik analiz sonucunda doğum yeri değişkeni ile "çocuklarımın Türk tarzından çok Alman tarzına uygun yetişmelerini isterim" görüşü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (p<0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin yarısına yakını (%48.0) "Hem Türk hem Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim" cümlesine katıldıklarını, kesinlikle katılmayanların ve katılmayanların oranlarının aynı olduğu belirlenmiştir (%20.0, %20.0). Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırmada yer alan "Ne tür gazete okuduğuma aldırış etmem" cümlesine Türk göçmenlerin %40.0'ı katılmadıklarını, %34.0'ü kesinlikle katılmadıklarını, %24.0'ü katıldıklarını, %2.0'si kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Türk göçmenlerin %40.0'ı yakın arkadaşlarının hem Alman hem Türk olmasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Türk göçmenler arasında bu cümleye katılmadıklarını belirtenler %12.0, kararsız olduğunu ifade edenler %32.0 oranında bulunmuştur. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin "Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem" görüşüne %44.0'ünün kesinlikle katılmadıkları, %34.0'ünün ise katılmadıkları saptanmıştır. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

"Evde Türkçe'den çok Almanca konuşmayı tercih ederim" cümlesine araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin %60.0'ının katılmadıkları, %22.0'sinin kesinlikle katılmadıkları, %10.0'unun ise kararsız olduğu saptanmıştır. Yapılan t-testi sonucunda "Evde Türkçe'den çok Almanca konuşmayı tercih ederim" görüşünün doğum yeri değişkenine göre önemli ölçüde değiştiği görülmektedir. Türkiye'de doğan Türk göçmenlerin ana dillerine ve kimliklerine daha fazla bağlılık göstermesinden kaynaklanabilir (p<0.05) (Çizelge 4.23).

"Çocuklarımın herhangi bir kültüre özgü değer veya gelenekleri öğrenip öğrenmediklerine aldırmam" görüşüne Türk göçmenlerin çoğunluğu (%88.0) kesinlikle katılmadıkları ve katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan istatistik analiz sonuçları doğum yeri değişkeni ile "Çocuklarımın herhangi bir kültüre özgü değer veya gelenekleri öğrenip öğrenmediklerine aldırmam" görüşü arasında önemli bir ilişkinin olduğunu doğrulamıştır (p <0.05) (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23'den de izlenebileceği gibi, Türk göçmenlerin %40.0'ı "Türk gazetelerinden çok Alman gazetelerini okumayı tercih ederim" ifadesine katılmadıklarını, %26.0'sının bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Analiz sonucu doğum yeri değişkeninin bu görüş üzerinde önemli bir etki yaratmadığını göstermiştir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

"Evde hem Alman hem Türk yemekleri yemeyi tercih ederim" ifadesine Türk göçmenlerin %38.0'inin katıldıkları, %22.0'sinin katılmadıkları, %12.0'sinin kesinlikle katılmadıkları, kararsız kalanların ve kesinlikle katılanların oranı birbiriyle aynı olduğu saptanmıştır (%14.0, %14.0). Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin "evi süsleme gibi önemsiz şeylerle kafamı yormam" cümlesine %40.0'ının katılmadıkları, %48.0'inin katıldıkları, %4.0'ünün ise kararsız kaldıkları belirlenmiştir. istatistiksel olarak doğum yeri değişkeninin Türk göçmenlerin bu görüşleri üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin "Çocuklarımın Türk değer ve geleneklerinden çok Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim" cümlesine büyük çoğunluğu (katılmayan %44.0, kesinlikle katılmayanlar %44.0) katılmadıklarını belirtmişlerdir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%68.0) "Hem Alman hem Türk gazetelerini okumayı tercih ederim" ifadesine katılırken %24.0'ü kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Türk göçmenlerin %6.0'sı bu ifadeye katılmamaktadır. (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırma kapsamında yer alan "Türk'ten çok bir Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim" görüşüne Türk göçmenlerin %40.0'ı kesinlikle katılmadıklarını, %32.0'si katılmadıklarını, %22.0'si ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Türk göçmenlerin "Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim" cümlesine %28'i katıldıkları, %26.0'sının ise kararsız kaldıkları saptanmıştır. Bu görüşe ilişkin olarak katılmadıklarını ve kesinlikle katıldıklarını ifade eden Türk göçmenlerin oranının aynı olduğu bulunmuştur. (p >0.05) (Çizelge 4.23).

"Çocuklarımın hem Türk hem Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim" ifadesine Türk göçmenlerin yarısından fazlasının (%80.0) katıldıkları, katılmayanlar ve kararsız kalanların oranlarının aynı olduğu belirlenmiştir (%6.0, %6.0) (p >0.05) (Çizelge 4.23).

Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin "yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem" cümlesine %54.'ünün kesinlikle katılmadıklarını , %32.0'sinin katılmadıkları bulunmuş olup katıldıklarını belirtenlerin oranı %8.0'dir. Yapılan istatistik analiz sonucu doğum yeri değişkeni ile "Yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem" görüşü arasında önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu cümleye ilişkin olarak Almanya'da doğan Türk göçmenlerin ortalama puanlarının Türkiye'de doğan Türk göçmenlerden daha yüksek olduğu, dolayısıyla Almanya'da doğan Türk göçmenlerin daha seçici davrandıkları görülmektedir ($p < 0.05$) (Çizelge 4.23).

"Evimde hem Almanlara hem Türklere özgü süslemelerin olmasını tercih ederim" cümlesine Türk göçmenlerin %34.0'ü kararsız kaldıklarını, %30.0'u katıldıklarını, %20.0'si ise katılmadıklarını belirtmişlerdir($p > 0.05$) (Çizelge 4.23).

"Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem" ifadesine Türk göçmenlerin çoğunun katılmadıkları görülmektedir(%62.0). Araştırmaya dahil edilen Türk göçmenlerin %30.0'unun bu görüşe katıldıkları, %10.0'unun kararsız kaldıkları görülmektedir. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p > 0.05$) (Çizelge 4.23).

Türk göçmenlerin %40.0'ı "yakın arkadaşlarımın Türk'ten çok Alman olmasını tercih ederim" cümlesine katılmadıklarını, %20.0'sı kesinlikle katılmadıklarını belirtmişler, %28.0'i ise bu konuda kararsız kalmışlardır. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p > 0.05$) (Çizelge 4.23).

"Çocuklarımın Alman tarzında yetişmelerini isterim" ifadesine Türk göçmenlerin çoğunluğu (kesinlikle katılmıyorum %46.0, katılmıyorum %40.0) katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan istatistik analizi sonucu doğum yeri değişkeni ile "çocuklarımın Alman tarzında yetişmelerini isterim" görüşü arasında önemli bir ilişkinin olduğu bulunmuş olup Almanya'da doğan Türk göçmenlerin ortalama puanları Türkiye'de doğan Türk göçmenlerden daha yüksektir. Bu durum Almanya'da doğan Türk göçmenlerin etnik azınlık durumunda olmalarından dolayı kültürel farklılıkları bırakmamak için direnmelerinden kaynaklanabilir ($p < 0.05$) (Çizelge 4.23).

Araştırmada yer alan “Çocuklarım evlenene kadar benimle oturmalarına aldırış etmem” cümlesine Türk göçmenlerin %34.0’ünün katılmadıkları, %26’sının kararsız kaldıkları, %20.0’sinin ise kesinlikle katılmadıkları saptanmıştır. Doğum yeri değişkeninin etkisinin olmadığı yapılan istatistik analiz sonucunda görülmektedir ($p > 0.05$) (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl düşündüklerine İlişkin ifadeler ve t- testi sonuçları

IV.	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Doğum Yeri		İstatistik		
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	Şehir	S	X	S	t
1.Türk bayramlarından çok Alman bayramlarını kutlamayı tercih ederim	26	52.0	18	36.0	3	6.0	2	4.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	1.7692	0.98573	0.073
													Almanya	11	1.3636	0.50452	
3.Hem Alman hem Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim.	8	16.0	10	20.0	2	4.0	23	46.0	7	14.0	50	100	Türkiye	39	3.5128	1.25387	0.007*
													Almanya	11	2.1818	1.25045	
6.Hem Almanlar'la hem Türkler'le bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.	1	2.0	9	18.0	2	4.0	27	54.0	11	22.0	50	100	Türkiye	39	3.8462	0.98778	0.368
													Almanya	11	3.4545	1.29334	
8.Kimlerle Bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırmam.	22	44.0	18	36.0	5	10.0	3	6.0	2	4.0	50	100	Türkiye	39	1.8974	1.02070	0.979
													Almanya	11	1.9091	1.30035	
9.Çocuklarımın hem Alman hem Türk tarzlarına uygun yetişmelerini isterim.	9	18.0	5	10.0	3	6.0	23	46.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	3.5641	1.29361	0.191
													Almanya	11	2.8182	1.66242	
11.Evimde Türkler'e özgü süslemelerden çok Almanlar'a özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	16	32.0	27	54.0	6	12.0	1	2.0	-	-	50	100	Türkiye	39	1.9231	0.73930	0.068
													Almanya	11	1.5455	0.52223	
13.Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem.	20	40.0	11	22.0	6	12.0	8	16.0	5	10.0	50	100	Türkiye	39	2.4872	1.43034	0.147
													Almanya	11	1.8182	1.25045	
14.Çocuklarımın Türk tarzından çok Alman tarzına uygun yetişmelerini isterim.	26	52.0	15	30.0	3	6.0	6	12.0	-	-	50	100	Türkiye	39	1.9231	1.08542	0.006*
													Almanya	11	1.2727	0.46710	
15.Hem Türk hem Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	10	20.0	10	20.0	6	12.0	2	4.0	4	8.0	50	100	Türkiye	39	3.0256	1.30761	0.541
													Almanya	11	2.7273	1.42063	

Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl düşündüklerine ilişkin ifadeler ve t-testi sonuçları (devam)

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Doğum Yeri		İstatistik		
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	Şehir	S	X	S	t
16.Ne tür gazete okuduğuma aldırış etmem.	17	34.0	20	40.0	-	-	12	24.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	2.3333	1.26352	0.088
													Almanya	11	1.7273	0.90453	
17.Yakın arkadaşımın hem Alman hem Türk olmasını tercih ederim.	5	10.0	6	12.0	16	32.0	20	40.0	3	6.0	50	100	Türkiye	39	3.3077	1.00404	0.252
													Almanya	11	2.8182	1.25045	
18.Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.	22	44.0	17	34.0	4	8.0	7	14.0	-	-	50	100	Türkiye	39	2.0256	0.06344	0.162
													Almanya	11	1.5455	0.93420	
20.Evde Türkçe'den çok Almanca konuşmayı tercih ederim.	11	22.0	30	60.0	5	10.0	3	6.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	2.1538	0.93298	0.045*
													Almanya	11	1.7273	0.46710	
23.Çocuklarımın herhangi bir kültüre özgü değer veya gelenekleri öğrenip öğrenmediklerine aldırmam.	27	54.0	17	34.0	3	6.0	2	4.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	1.7949	0.97817	0.004*
													Almanya	11	1.1818	0.40452	
25.Türk gazetelerinden çok Alman gazetelerini okumayı tercih ederim.	2	4.0	20	40.0	13	26.0	8	16.0	7	14.0	50	100	Türkiye	39	2.9487	1.19095	0.887
													Almanya	11	3.0000	1.00000	
26.Evde hem Alman hem Türk yemekleri yemeyi tercih ederim.	6	12.0	11	22.0	7	14.0	19	38.0	7	14.0	50	100	Türkiye	39	3.3333	1.24252	0.200
													Almanya	11	2.7273	1.34840	
27.Evi süsleme gibi önemsiz şeylerle kafamı yormam	4	8.0	20	40.0	2	4.0	14	28.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	3.0513	1.39451	0.473
													Almanya	11	3.3636	1.20605	
30.Çocuklarımın Türk değer ve geleneklerinden çok Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	22	44.0	22	44.0	3	6.0	2	4.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	1.8462	0.96077	0.085
													Almanya	11	1.4545	0.52223	

Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl düşündüklerine ilişkin ifadeler ve t- testi sonuçları (devam)

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Doğum Yeri		İstatistik		
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	Şehir	S	X	S	t
32.Hem Alman hem Türk gazetelerini okumayı tercih ederim.	-	-	3	6.0	1	2.0	34	68.0	12	24.0	50	100	Türkiye	39	4.1795	0.55592	0.306
													Almanya	11	3.8182	1.07872	
34.Türk'ten çok bir Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.	20	40.0	16	32.0	11	22.0	2	4.0	1	2.0	50	100	Türkiye	39	2.0513	0.97194	0.249
													Almanya	11	1.6364	1.02691	
35.Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim.	3	6.0	10	20.0	13	26.0	14	28.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	3.4615	1.18868	0.270
													Almanya	11	3.0000	1.18322	
36.Çocuklarımın hem Türk hem Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.	4	8.0	3	6.0	3	6.0	30	60.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	3.8462	0.96077	0.542
													Almanya	11	3.5455	1.50756	
37.Yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem.	27	54.0	16	32.0	1	2.0	4	8.0	2	4.0	50	100	Türkiye	39	1.6923	1.02992	0.493*
													Almanya	11	2.0000	1.34164	
39. Evimde hem Almanlar'a hem Türkler'e özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.	6	12.0	10	20.0	17	34.0	15	30.0	2	4.0	50	100	Türkiye	39	3.1026	0.96777	0.100
													Almanya	11	2.3636	1.28629	
40. Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem.	15	30.0	16	32.0	5	10.0	6	12.0	8	16.0	50	100	Türkiye	39	2.4359	1.46530	0.440
													Almanya	11	2.8182	1.40130	
42.Yakın arkadaşlarımın Türk'ten çok Alman olmasını tercih ederim	13	26.0	20	40.0	14	28.0	3	6.0	-	-	50	100	Türkiye	39	2.2564	0.81815	0.133
													Almanya	11	1.7273	1.00905	
43.Çocuklarımın Alman tarzında yetişmelerini isterim	23	46.0	20	40.0	4	8.0	3	6.0	-	-	50	100	Türkiye	39	1.8718	0.89382	0.005*
													Almanya	11	1.2727	0.46710	

Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl düşündüklerine ilişkin ifadeler ve t- testi sonuçları (devam)

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Doğum Yeri		İstatistik		
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	Şehir	S	X	S	t
44.Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarına aldırış etmem	10	20.0	17	34.0	13	26.0	8	16.0	2	4.0	50	100	Türkiye	39	2.5641	1.09532	0.477
													Almanya	11	2.2727	1.19087	

*p ≤0.05

4.5 Yaşanılan Ülke İle İlgili Kaygıların Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleriyle ne hissettikleri ve son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettiklerini anlamaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

4.5.1 Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleri ile ilgili hissettikleri

Bu bölümde Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleri ile ilgili hissettikleri Çizelge 4.23'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.23 Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleri ile ilgili hissettikleri

	Yanıt vermeyenler		Çok pişmanım 1		2		3		4		Geldiğime çok memnunum 5		**toplam**	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Genel olarak, Almanya'ya göç etmenizle ilgili ne hissediyorsunuz?	6	12.0	2	4.0	2	4.0	9	18.0	16	32.0	15	30.0	48	100

Türk göçmenlerin Almanya'ya göçleriyle ne hissettikleriyle ilgili %32.0'sinin memnun oldukları, %30.0'unun çok memnun oldukları, %18..0'inin kararsız kaldıkları, %12.0'sinin ise yanıt vermedikleri saptanmıştır.

4.5.2 Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettikleri

Araştırma kapsamına alınan Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettikleri Çizelge 4.24'da gösterilmiştir.

Çizelgeden de izlenebileceği gibi Türk göçmenlerin yarıdan fazlası (%56.0) son birkaç haftadır kendisini çok sakin , %52.0'si kendilerini çok emniyetli hissettiklerini yarısı (%50.0) çok huzur içinde olduklarını belirtmişlerdir. Türk göçmenlerin %40.0'ı kendisini biraz dinlenmiş hissettiği, %46.0'sının kendisini çok rahat hissettiğini, yarıya yakını (%48.0) kendisine tamamiyle güvendiği ifade etmişlerdir. Türk göçmenlerin yarısı (%50.0) kendini biraz rahatlamış hissederken %48.0'i halinden çok memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya dahil edilen Türk göçmenlerin yarıya yakını (%44.0) biraz sevinçli olduklarını, yarıdan fazlası (%58.0) ise keyiflerinin oldukça yerinde olduğu değerlendirmesini yapmışlardır. Çizelge doğum yeri değişkeninin Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettikleri ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını yapılan istatistik analiz sonucu doğrulamaktadır ($p > 0.05$) (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24 Türk göçmenlerin son birkaç haftadır kendilerini nasıl hissettiklerine ilişkin görüşleri ve t-testi sonuçları

	Hiç		Biraz		Çok		Tamamıyla		**TOPLAM**		**Doğum yeri**		**İstatistik**		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Şehir	S	X	S	t
1.Sakinim	2	4.0	10	20.0	28	56.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	2.9487	0.79302	0.562
											Almanya	11	2.8182	0.60302	
2.Kendimi emniyette hissediyorum	-	-	10	20.0	26	52.0	14	28.0	50	100	Türkiye	39	3.0769	0.70280	0.954
											Almanya	11	3.0909	0.70065	
5. Huzur içindeyim	2	4.0	14	28.0	25	50.0	9	18.0	50	100	Türkiye	39	2.7949	0.80064	0.649
											Almanya	11	2.9091	0.70065	
8.Kendimi dinlenmiş hissediyorum	15	30.0	20	40.0	12	24.0	3	6.0	50	100	Türkiye	39	2.0256	0.90284	0.610
											Almanya	11	2.1818	0.87386	
10. Kendimi rahat hissediyorum	1	2.0	16	32.0	23	46.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	2.8974	0.78790	
											Almanya	11	2.6364	0.67420	0.289
11. Kendime güvenim var	2	4.0	5	10.0	19	38.0	24	48.0	50	100	Türkiye	39	3.4103	0.78532	
											Almanya	11	2.9091	0.83121	0.094
15.Kendimi rahatlamış hissediyorum	3	6.0	25	50.0	19	38.0	3	6.0	50	100	Türkiye	39	2.4872	0.75644	
											Almanya	11	2.2727	0.46710	0.259
16.Halimden memnunum	3	6.0	10	20.0	24	48.0	13	26.0	50	100	Türkiye	39	2.9487	0.91619	
											Almanya	11	2.9091	0.53936	0.858
19. Sevinçliyim	12	24.0	22	44.0	13	26.0	3	6.0	50	100	Türkiye	39	2.1538	0.90433	
											Almanya	11	2.0909	0.70065	0.808
20. Keyfim yerinde	4	8.0	7	14.0	29	58.0	10	20.0	50	100	Türkiye	39	2.9487	0.85682	0.364
											Almanya	11	2.7273	0.64667	

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Almanya'da yaşayan Türklerin belli başlı sorunlarını, göçün aileler üzerinde oluşturduğu sonuçları entegrasyon bağlamında dikkate alarak ortaya koymak amacı ile planlanan ve yürütülen bu araştırmada; Almanya'daki Türk göçmenlerin Almanca ve Türkçeyi kullanış durumları, sosyal faaliyetleri, Almanya'daki yaşamlarında karşılaştıkları değişik durumlarda nasıl davrandıklarına ilişkin düşünme biçimleri ile yaşadıkları ülke ile ilgili kaygı durumları incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre;

- Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin çoğunluğunun Türk uyruklu kişilerle evli oldukları,

- Türk göçmenlerin çoğunun 10 yıl ve daha fazla süredir Almanya'da yaşadıkları,

- Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin yarıdan fazlasının Almancayı çok iyi anladıkları, konuştukları, okudukları, yazdıkları; büyük çoğunluğunun alış veriş yaparken (mağazalarda ve çeşitli alış veriş merkezlerinde), Alman arkadaş, komşu ya da tanıdıklar ile iletişim halinde iken, doktor, öğretmen ya da diğer resmi bir kişi ile iletişim halinde iken Almancalarının oldukça yeterli olduğu,

- Araştırmaya katılan Türk göçmenlerin arkadaşlarının çoğunun Türk olduğu, sorunları olduğunda Alman bir arkadaşa nadiren gittikleri, Almanlarla zaman zaman bir araya gelip çeşitli faaliyetlerde (ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi) bulundukları,

- Türk göçmenler için "bayram" ın bir anlam ifade ettiği, hem Alman hem Türk bayramını kutlamayı tercih ettikleri, çocuklarının Alman tarzından çok Türk tarzına uygun yetişmelerini istedikleri, evlerinde Almancadan çok Türkçe konuştukları, çocuklarının herhangi bir kültüre özgü değer ve gelenekleri öğrenip öğrenmediklerini önemsedikleri, yakın arkadaşlarının kimler olduğuna aldırış ettikleri bulunmuştur ($p<0.05$).

- Genel olarak Almanya'ya gelmekten memnun oldukları, yarıdan fazlası son birkaç haftadır kendilerini sakin, emniyette,huzur içinde, dinlenmiş ve rahatlamış hissettikleri belirlenmiş olup hallerinden çok memnun olduklarını, biraz sevinçli ve keyiflerinin oldukça yerinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Elde edilen bu sonuçlara göre;.

- Öncelikle yerli halk ve yerel yönetimler ev sahibi konumunda oldukları için Türk göçmenleri anlamaya çalışmalıdırlar.

- Göçmenler de öncelikle yaşayacakları ya da yaşamakta oldukları şehri ülkeyi her yönü ile kabullenmeleri, benimsemeleri ve yaşadıkları şehrin ülkenin birer üyesi olduklarının bilincinde olmalıdırlar

- Şehirler homojen özellik taşımadığından tek bir şehirli kimliğinden ziyade, kentte birlikte yaşamayı amaçlayan ortak bir bilinç oluşturulmalıdır.

- Yerel yönetimler Türk göçmenlerin yerel sorunlarla ilgilenmelerini ve yaşadıkları şehre sahip çıkmalarını sağlamak için yeni projeler geliştirmelidirler.

- İki kültür arasındaki önyargıları kırmanın bir yolu olarak, okullarda öğretmenlerle Türk velilerin işbirliği ile Türk göçmenlerin çocuklarının okulda etnik kültürleri ile barışık olmalarını ve Alman arkadaşları ile daha uyumlu bir birlikteliğe sahip olmalarını sağlayacak Türk kültürünü tanıtıcı kültürel ve sosyal faaliyetler düzenlenmelidir.

- Türk göçmenler içinde yaşadıkları toplumun dilini günlük yaşamı düşünerek gereksiz görmeden ileri düzeyde öğrenmeleri ve yeni kuşaklara öğretme gayreti içinde olmaları gerekir. Bunun içinde kendi anadillerini de çok iyi bilmelidirler.

- Yapılacak entegrasyon politikalarında, etnik kültürün ihmal edilmesinin başlangıçta asimilasyona, daha sonra ise gençlerin her iki kültürden de uzaklaşacağı marjinalleşmeye doğru bir gidiş sergileyeceği ve sorunlu bir gençliğin ortaya çıkmasına yol açabileceği unutulmayarak, entegrasyon için her iki kültürün de birlikteliğini sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

Abler, L.and Gıelen, P. 2003. Migration. 363 s, London.

Açıkgöz, Ö. 2008. Avrupa Birliği'nde kültürel entegrasyon ve Türkiye'nin durumu Web sitesi. http:// www.tasam.org/documents/54_70ozkanacikgoz . Erişim Tarihi: 02.12.2008

Aktaş, S. 2011.Web sitesi. http://web.sakarya.edu.tr/~skuyucu/sunum/semra.ppt Erişim Tarihi: 15.08.2010

Anonim, 2005. Almanya'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sorunları araştırması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 84 s., Ankara.

Anonim, 2007. Almanya'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sorunları araştırması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, (129), 160 s., Ankara.

Ataca, B. 1998. Psychological, sociocultural, and marital adaptation of Turkish ımmigrants in Canada. Queen's University, Unpublished PhD Thesis, 324 pp.

Bevelander, P. and Veenman, J. 2006. naturalization and employment ıntegration of Turkish and Moroccan ımmigrants in the Netherlands. Journal of International Migration and Integration, 7(3), 327-349.

Can, A. 2008. Göçmen Türk çocuklarının uyum sorunları ve bu çıkmazlarına ilişkin bir "örnek olay" ve çözüm önerileri. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi, Cilt II, 446-458.

Citlak, B., Leyendecker, B., Schölmerich, A., Driessen, R., and Harwood, R. L. 2008. socialization goals among first and second generation migrant Turkish and German mothers. International Journal of Behavioral Development, 32(1), 56-65.

Demirbaş, T. 1990. Almanya'daki Türklerin sorunları, bunların suça etkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları:12, Ankara.

Ekşi, A. 2002. Sığınmacı ve göçmenlerde psikopatoloji. Türk Psikiyatri Dergisi, 13(3), 215-221.

Erkan, R. ve Erdoğdu, M. Y. 2006. Göç ve çocuk suçluluğu. Aile ve Toplum Dergisi, 79-91

Eryılmaz, A. Almanya'da 40 yıl-yaban sılan olur. DOMiT-Türkiye'den Göçün Dokümantasyon Merkezi ve Müzesi Y. Web sitesi. http://www.domit.de . Erişim Tarihi: 25.02.2009

Eşel, G. 2008. Avrupa'ya Kültürel uyum ve birlikte yaşam açısından ilk eğitim süreci olarak aile. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi, Cilt II, 176-191.

Fien, F. 2005. Almanya'daki Türkler – entegrasyon veya gettolaşma. Web sitesi. http://www.konrad.org.tr. Erişim Tarihi: 09.02.2009.

Gençler, A. 2003. Almanya'nın göçmen politikalarında yeni yönelişler. Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 7(2), 281-286.

Gençler, A. 2005. Avrupa Birliği'nin göç politikası. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Sosyal Siyaset Konferansları, 173-198.

Göktuna, F., Kartal, B. ve Uygun. B. 2008. Türk dış göç sürecinin kültürel boyutu: kadın göçmenlerin kültürel kimlik devingenlikleri. I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi "Eğitim ve Kültür", Cilt II, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 292-310, Kayseri.

Gönüllü, M. 1996. Dış göç. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (1), 95-104.

Hablemitoğlu, Ş. 2004. Küreselleşme düşlerden gerçeklere. Toplumsan Dönüşüm Yayınları, 205s., İstanbul.

Helvacı vd. 2008. Yurt dışına kesin dönüş yapan Türk işçi ailelerinin topluma uyum sürecine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi, Cilt II, 417-436.

Kan, İ. ve Can, E. 2004. Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30 (3) 211-216.

Kartal, B. D. 2006. Batı Avrupa'da Türk dış göç sürecinin güncel boyutları. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No:167. Anadolu Üniversitesi Yurt Dışında Yaşayan Türk Vatandaşlarının Sorunlarını Araştırma Merkezi Yayınları: 2, 51-71, Eskişehir.

Kaya, A. ve Kentel, F. 2005. Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa arasında köprü mü engel mi? Almanya Türkleri ve Fransa Türkleri üzerine karşılıklı bir çalışma. İstanbul Üniversitesi Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi, 223 s, İstanbul.

Kaya, A. ve Şahin, B. 2007. Kökler ve yollar Türkiye'de göç süreçleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 205-220s,611 s, İstanbul.

Kızılocak, G.2007. Almanya'daki Türkler ve Türkiye'deki Almanlar - göçün sebepleri ve uyum sorunları. Göç ve Entegrasyon – Almanya ve Türkiye'de Azınlık-Çoğunluk İlişkileri Çağıştayı, 57-79, Ankara.

Kuran, T. and Sandholm W. H. 2007. Cultural integration and its discontents. Web sitesi. http://www.ssc.wisc.edu/~whs/research/ci. Erişim Tarihi: 02.12.2008

Küçük, S. 2006. Kültürler arası konumda iki dilli öğrenciler için öğretmen yetiştirme ve erasmus programı. Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 231-251, Afyon.

Özkan, Y. 2008. Avrupa'da yaşayan Türklerin yabancılarla yaptıkları evlilikler ve yaşadıkları sorunlar. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi. Cilt I, 167-186, Berlin.

Parlakyıldız, A. 2008. Avrupa'daki Türklerin göç ettikleri ülkelerin kültürlerine yaklaşımları. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi. Cilt II, 372-391

Perşembe, E. 2008. Türklerin entegrasyon sorunlarında kültürel kimliğin değerlendirilmesi ve öneriler. I.Uluslararası Eğitim ve Kültür Bağlamında Avrupa Türkler Kongresi, Cilt I, 187-206.

Polat, H. 2001. Almanya'ya Anadolu'dan göç sorunları. Haksöz Dergisi, 119.

Schaefer, S.,Austin. G. and Parker. K. 2005. Turks in Europe: Why are we afraid?.44 pp.

Sluzkı, C.E. 1979.Migration and family conflict. Family Process, 18(4), 379-390.

Schalk-Soekara, Saskia R.G., Vijvera, Fons J.R., Hoogstederb, M. 2004. Attitudes toward multiculturalism of immigrants and majority members in the Netherlands. International Journal of Intercultural Relations, 28 (2004), 533–550.

Şahin, C. 2001. Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), 57-67, Ankara.

Tezcan, M. 2000. Dış göç ve eğitim. Anı Yayıncılık, 123 s, Ankara.

Ulu, S. 2008. Almanya'da kimlik sorunu ve Türkler. Web sitesi. http://www.bilgesam.org/tr/islevsel-aratirmalar/sosyo-kultur/165-almanyada-kimlik-sorunu.html. Erişim Tarihi: 18.04.2009.

Ültanir, E.,Ültanır, G., Canbulat M. ve Uyanık, A. 2004. Almanya'da yaşayan üçüncü kuşak Türk gençlerinin sosyo- kültürel yetileri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 309-332, Malatya.

Yağbasan, M. 2008. Kültürlerarası iletişim bağlamında Almanya'daki Türklerin iletişimsel ortamlarının belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 309-332, Elazığ.

Yalçın, C. 2002. Çok kültürcülük bağlamında Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine göç. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), 45-60.

EK

EK 1 Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları: Bir Entegrasyon Çalışması

Ek 1 Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Sosyo-Kültürel Sorunları: bir entegrasyon çalışması

SAYIN KATILIMCI;

Bu soru formu Almanya'da yaşayan Türk toplumunun yaşam biçimini ve kültürel yapısını belirlemeye yönelik olarak Ankara Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından hazırlanan bir bilimsel çalışmadır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz yanıtlar ve bu yanıtlardan elde edilecek sonuçlar ile Almanya'da yaşayan Türklerin şu andaki gerçek profili elde edilmeye çalışılacak ve elde edilen sonuçlar ilgili ve yetkililer yanında bütün kamuoyu ile de paylaşılacaktır. Normal bir Alman'a kıyasla ekstra bir çok sorunla baş etmek durumunda kalan sizlerin, çok çeşitli sorunlarına; hem Alman Hükümetleri hem de Türk Hükümetleri tarafından yapılacak çözüm, düzenleme ve yaklaşımların gerçekçi temellerde yapılması, yapılan çalışmaların etkinliği açısından hayati öneme sahiptir.
Burada çeşitli konulardaki kişisel görüşlerinizi bildirmeniz istenmektedir. Sorulara idealize edilen yaklaşımları değil, kendinizin gerçek durum ve düşüncelerinizi yansıtan cevaplar vermeniz, gerçeği elde edebilmek açısından belirleyici öneme sahiptir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. En iyi cevap sizin samimi görüşünüzdür. Cevaplarınızı, sorularda verilen parantez işareti veya kutuların içine x işareti koyarak verebilirsiniz..

Örnek 1.
1.Yaşınız: 49
2.Cinsiyetiniz: ( )Erkek (**X**)Kadın
3.Medeni durumunuz: (**X**)Evli ( )Bekar
4. Eşiniz : ( )Alman (X)Türk

Örnek 2:

1.Almancayı ne kadar iyi ;

		Hiç	**Biraz**	**Orta Düzeyde**	**İyi**	**Çok İyi**
1	Anlıyorsunuz?				X	
2	Konuşuyorsunuz?			X		
3	Okuyorsunuz?			X		
4	Yazıyorsunuz?		X			

Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacaktır.

Word dosyası olarak hazırlanan bu formu bilgisayarınızda soru atlamadan doldurduktan sonra lütfen aşağıdaki adreslere gönderiniz.

ymozkan@gmail.com / elifcepic @ gmail.com

Katkınız için teşekkür eder , saygılar sunarım…..

Doç. Dr. Yasemin ÖZKAN
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekan Yardımcısı
Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

Bölüm 1

Lütfen Kendinizle İlgili Şu Bilgileri İlgili Boşlukları Doldurarak Veriniz:

1.Yaşınız: ……..
2.Cinsiyetiniz: ( )Erkek ( )Kadın
3.Medeni durumunuz: ( )Evli ( )Bekar
4. Eşiniz : ( )Alman ( )Türk

5.Doğum Yeriniz (İlgili seçeneği işaretleyerek yer isimlerini belirtiniz.)
( )Şehir merkezi: ……
( )İlçe/kaza: ….……
( )Köy: ……..

6.Ne kadar zamandır Almanya'dasınız?
( )0-6 Ay ( )1Yıl ( )2-3 Yıl ( )4-6 Yıl ( )7-9 Yıl ( )10 Yıl +….

7.Almanya'ya gelmeden önce Türkiye'de en son nerede ikamet ediyordunuz?
(İlgili seçeneği işaretleyerek yer isimlerini belirtiniz.)
( )Şehir merkezi: ……
( )İlçe/kaza: ….……
( )Köy: ……..

8. Almanya'daki vatandaşlık durumunuz nedir?
( )Alman vatandaşı ( )Çifte Vatandaş
( )Göçmen ( )Diğer(belirtiniz)……..

9.Eğitim düzeyiniz nedir?
( )Okuma- yazma kursu ( )Meslek/Teknik Lise
( )İlkokul ( )College/Ön Lisans
( )Ortaokul ( )Üniversite
( )Lise ( )Yüksek Lisans/ Doktora

10. Eğitiminizi aldığınız yer?
( )Almanya ( )Türkiye ve yurtdışı
( )Türkiye ( )Diğer(belirtiniz)……

11.Almanya'da kaç yıl eğitim aldınız?.....yıl
12.Türkiye'de kaç yıl eğitim aldınız?.....yıl
13. Eşinizle kaç yıldır evlisiniz? .....yıl
14.Kaç çocuğunuz var? ……

15. Şu anda gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?
( )Tam gün (Cevapladıktan sonra 17.sorudan devam ediniz)
( )Yarım gün(Cevapladıktan sonra 17.sorudan devam ediniz)
( )Çalışmıyorum
( )Emekliyim
( )Diğer(açıklayınız)

16. Çalışmıyorsanız: Neden çalışmıyorsunuz?(Cevaplandıktan sonra 18.sorudan devam ediniz)

( )Raporlu veya engelliyim
( )İş bulamıyorum
( )Öğrenciyim
( )Emekliyim
( )Ev hanımıyım
( )Gerek yok; eşim istemiyor
( )Diğer (belirtiniz)……

17.Çalışıyorsanız: Şu anda ne işle uğraşıyorsunuz?(Birkaç kelimeyle açıklayınız)
……
……
……

		Aynı	**Daha Düşük**	**Hemen Hemen Aynı**	**Daha İyi**	**Çok Daha İyi**
18	Ortalama yıllık gelirinizi Türkiye'deki kazancınızla karşılaştıracak olursanız nasıl değerlendirirsiniz?					

Bölüm 2

Aşağıda Almanca ve Türkçeyi kullanışınızla ilgili sorular bulunmaktadır. Lütfen her bir soru maddesinin karşısına aşağıdaki seçeneklerden size en uygun olanını seçerek işaretleyiniz.

1.Almancayı ne kadar iyi ;

		Hiç	**Biraz**	**Orta Düzeyde**	**İyi**	**Çok İyi**
1	Anlıyorsunuz?					
2	Konuşuyorsunuz?					
3	Okuyorsunuz?					
4	Yazıyorsunuz?					

2.Aşağıdaki durumlarda Almancanız ne kadar yeterli oluyor?

		Hiç Yeterli Değil	**Çok Yeterli Değil**	**Orta**	**Yeterli (Sorunum Yok)**	**Oldukça Yeterli**
1	Alış veriş yaparken (Mağazalarda ve çeşitli alış veriş merkezlerinde)					
2	Alman arkadaş, komşu yada tanıdıklarla iletişim halinde iken					
3	Doktor, öğretmen yada diğer resmi bir kişiyle iletişim halinde iken					

3.Günlük hayatınızda hangi dili ne kadar sıklıkta kullanıyorsunuz?

		Hemen Hemen Hiç	**Az**	**Bir Dereceye Kadar**	**Oldukça Fazla**	**Hemen Hemen Tüm Gün**
1	Almanca					
2	Türkçe					

Bölüm 3

Aşağıdaki her bir soru maddesinin karşısına seçeneklerden size en uygun olanını seçerek işaretleyiniz.

		Hiç Bir Zaman	Nadiren	Zaman Zaman	Sık Sık	Çoğu Zaman
1	Almanlarla ne sıklıkta bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştiriyorsunuz?(ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi)					
2	Bir sorununuz olduğunda, Alman bir arkadaşa gider misiniz?					

		Hiç	1-2	4-5	Çok	Pek Çok
3	Kaç tane Alman arkadaşınız var?					

		Hiç Yakın Arkadaşım Yok	Hepsi Türk	Çoğu Türk	Yarısı Türk Yarısı Alman	Çoğu Türk Değil	Hiçbiri Türk Değil
4	Yakın arkadaşlarınız kimlerdir?						

5.Eğer Türk değillerse, kökenleri nedir?.....

		Hiç Bir Zaman	Nadiren	Zaman Zaman	Sık Sık	Çoğu Zaman
6	Türklerle ne sıklıkta bir araya gelerek çeşitli faaliyetleri birlikte gerçekleştiriyorsunuz?(ziyaretler, yemek yeme, tiyatro, sinema gibi)					

Bölüm 4

Aşağıdaki ifadeler, Almanya'daki yaşamınızda karşılaştığınız çeşitli durumlardaki düşünme biçiminizle ilgilidir. Aşağıdaki seçeneklerden sizce en uygun seçeneği her bir soru maddesinin karşısına seçerek işaretleyiniz. Şu an çocuk sahibi değilseniz çocuklarla ilgili soruları "Çocuğum olsa tercihim ne olurdu?" diye düşünerek cevaplayınız.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Türk bayramlarından çok Alman bayramlarını kutlamayı tercih ederim					
2	Türkler'den çok Almanlar'la bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
3	Hem Alman hem Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim.					
4	Almanlar'dan çok Türkler'le Bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
5	"Bayram" bana bir şey ifade etmiyor.					
6	Hem Almanlar'la hem Türkler'le bir araya gelip vakit geçirmeyi tercih ederim.					
7	Alman bayramlarından çok Türk bayramlarını kutlamayı tercih ederim.					
8	Kimlerle bir araya gelip vakit geçirdiğime aldırmam.					
9	Çocuklarımın hem Alman hem Türk tarzlarına uygun yetişmelerini isterim.					
10	Evde Türk yemeklerinden çok Alman yemekleri yemeyi tercih ederim.					
11	Evimde Türkler'e özgü süslemelerden çok Almanlar'a özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.					
12	Yakın arkadaşlarımın Alman'dan çok Türk olmasını tercih ederim.					
13	Evde ne çeşit yemek yediğime aldırış etmem.					
14	Çocuklarımın Türk tarzından çok Alman tarzına uygun yetişmelerini isterim.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
15	Hem Türk hem Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
16	Ne tür gazete okuduğuma aldırış etmem.					
17	Yakın arkadaşımın hem Alman hem Türk olmasını tercih ederim.					
18	Çoğu zaman ne şekilde yaşayacağıma aldırış etmem.					
19	Çocuklarımın Alman değer ve geleneklerinden çok Türk değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
20	Evde Türkçe'den çok Almanca konuşmayı tercih ederim.					
21	Alman gazetelerinden çok Türk gazetelerini okumayı tercih ederim.					
22	Evimde Almanlar'a özgü süslemelerden çok Türkler'e özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.					
23	Çocuklarımın herhangi bir kültüre özgü değer veya gelenekleri öğrenip öğrenmediklerine aldırmam.					
24	Almanlar'dan çok bir Türk gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
25	Türk gazetelerinden çok Alman gazetelerini okumayı tercih ederim.					
26	Evde hem Alman hem Türk yemekleri yemeyi tercih ederim.					
27	Evi süsleme gibi önemsiz şeylerle kafamı yormam					
28	Evde hem Almanca hem Türkçe konuşmayı tercih ederim.					
29	Çocuklarımın evleninceye kadar benimle oturmalarını beklerim.					
30	Çocuklarımın Türk değer ve geleneklerinden çok Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
31	Evde Alman yemeklerinden çok Türk yemekleri yemeyi tercih ederim.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
32	Hem Alman hem Türk gazetelerini okumayı tercih ederim.					
33	Çocuklarımın nasıl yetiştiğine aldırış etmem.					
34	Türk'ten çok bir Alman gibi yaşamaktan hoşlandığımı söyleyebilirim.					
35	Çocuklarımın kendilerini hazır hissettikleri andan itibaren kendi başlarına yaşamalarını beklerim.					
36	Çocuklarımın hem Türk hem Alman değerlerini ve geleneklerini öğrenmelerini isterim.					
37	Yakın arkadaşlarımın kimler olduğuna aldırış etmem.					
38	Evde Almancadan çok Türkçe konuşmayı tercih ederim.					
39	Evimde hem Almanlar'a hem Türkler'e özgü süslemelerin olmasını tercih ederim.					
40	Çoğu zaman duygu ve düşüncelerimi nasıl dile getirdiğime aldırış etmem.					
41	Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarının daha iyi olacağını düşünüyorum ancak eğer ki ayrılmak isterlerse bu kararlarına saygı duyarım.					
42	Yakın arkadaşlarımın Türk'ten çok Alman olmasını tercih ederim					
43	Çocuklarımın Alman tarzında yetişmelerini isterim					
44	Çocuklarımın evlenene kadar benimle oturmalarına aldırış etmem					

Bölüm 5

Lütfen aşağıdaki soruyu okuyarak size en uygun seçeneği önem derecesine göre işaretleyiniz.

		Çok pişmanım 1	**2**	**3**	**4**	**Geldiğime çok memnunum 5**
1	Genel olarak, Almanya'ya göç etmenizle ilgili ne hissediyorsunuz?					

Aşağıda bulunan kendinizi <u>son birkaç haftadır</u> nasıl hissettiğinizi belirlemeye yönelik maddeler için size en uygun olanı seçerek işaretleyiniz.

		Hiç	**Biraz**	**Çok**	**Tamamıyla**
1	Sakinim				
2	Kendimi emniyette hissediyorum				
3	Sinirlerim gergin				
4	Pişmanlık duygusu içindeyim				
5	Huzur içindeyim				
6	Hiç keyfim yok				
7	Başıma geleceklerden endişe ediyorum				
8	Kendimi dinlenmiş hissediyorum				
9	Kaygılıyım				
10	Kendimi rahat hissediyorum				
11	Kendime güvenim var				
12	Asabım bozuk				
13	Çok sinirliyim				
14	Sinirlerimin çok gergin olduğunu hissediyorum.				
15	Kendimi rahatlamış hissediyorum.				
16	Halimden memnunum.				
17	Endişeliyim.				
18	Heyecandan kendimi şaşkına dönmüş hissediyorum				
19	Sevinçliyim				
20	Keyfim yerinde				

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Elif ÇEPİÇ KÖMÜRCÜ
Doğum Yeri : İzmir
Doğum Tarihi : 15/09/1984
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)
Lise : Yabancı Dil Ağırlıklı Aliağa Lisesi (1998-2002)
Lisans : Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu (2003-2007)
Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı (Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü) 2007-2011